

28 februari—4 mars.

Debatter m. m.

Sid.

Lördagen den 28 februari.

Interpellation av herr Johansson i Stockholm ang. utredning av vissa spörsmål i samband med ingripandena mot rådman Folke Lundquist	3
---	---

Tisdagen den 3 mars.

Interpellationer av:

Fru Sjöstrand ang. förbättrad löneställning för vissa biträdestjänster vid fångvårdsanstalten i Växjö	7
Herr Braconier ang. kostnaderna för utbildning av verksskyddspersonal	7

Onsdagen den 4 mars.

Svar på interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder	10
Höjning av folkpensioner m. m.	14
Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle	40
Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser	48
Avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation	53
Ändringar i grunderna för äkta makars beskattning	56
Motioner ang. viss lagstiftning om löner	64
Motion om höjning av de allmänna barnbidragen	66
Interpellationer av:	
Herr Dickson ang. åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland	68
Fröken Elmén ang. pension eller engångsersättning till biträden vid växelstationer på landsbygden, vilka entledigas till följd av den pågående automatiseringen	69

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 4 mars.

	Sid.
<i>Val</i> av ombud och suppleanter i Europarådets rådgivande församling	9
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. utgifter under tolfte huvudtiteln, civildepartementet	14
— nr 23 ang. utgifter å tilläggsstat II, civildepartementet	14
<i>Sammansatta stats- och andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. höjning av folkpensioner m. m.	14
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 11, ang. ändring i taxeringsförordningen	40
— nr 12, om sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle	40
— nr 15, om skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser . .	48
— nr 16, om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation	53
— nr 17, ang. vissa ändringar i grunderna för äkta makars beskattning	56
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 10, om ändrade bestämmelser för val av biskop	63
— nr 11, ang. viss ändring i lagen om domkapitel	64
— nr 12, om ändring i förordningen den 3 maj 1946 med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten	64
— nr 13, ang. fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.	64
— nr 14, ang. godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten m. m.	64
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 4, om viss ändring av lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar	64
— nr 5, ang. viss lagstiftning om löner	64
— nr 6, ang. lagstiftning beträffande tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket	66
— nr 7, om höjning av de allmänna barnbidragen	66
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. anslag till stödlån till jordbrukare, m. m. jämte i ämnet väckt motion	68

Lördagen den 28 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Einar Karl Konstantin Johansson, född den 14.4.89 och bosatt Norra Malmgatan 12, Kalmar, vilken vårdats å härvarande kir. avd. tiden 16—27/2 1953 för operativ behandling av gallstenssjukdom (cholelithiasis operata), varit sjukskriven f. o. m. den 16.2.53. Herr Johansson har rekommenderats minst 3 veckors ytterligare vila i hemmet. Kalmar 27/2 1953.

Per-Erik Ståhl
leg. läk.

Herr Johansson i Kalmar beviljades ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 16 innevarande februari tills vidare.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 51, angående ratifikation av tilläggsprotokoll till den allmänna överenskommelsen rörande Europarådets privilegier och immunitet;

samt till jordbruksutskottet propositionen nr 62, angående anslag för budgetåret 1953/54 till vissa naturskyddsändamål.

§ 4.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet den på bordet liggande mo-

tionen nr 441 av herr *Nilsson* i Östersund och fröken *Sandell*.

§ 5.

Föredrogos den av herr *Helén* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående undervisning i medicinsk psykologi för blivande läkare, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogos den av herr *Löfgren* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående föreskrifter om tvättning av hushållslump, som skall användas vid stoppning av möbler m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Interpellation ang. utredning av vissa spörsmål i samband med ingripandena mot rådman Folke Lundquist.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr JOHANSSON i Stockholm (k), som anförde: Herr talman! Över hela landet ställer sig såväl allmänheten som tidningar av alla åsiktsriktningar den frågan, hur rådmannen vid Stockholms rådhusrätt, Folke Lundquist, år efter år obehindrat kunnat bedriva en verksamhet, som slutligen visat sig motivera en rekordlång lista av åtalpunkter. Utan

Interpellation ang. utredning av vissa spörsmål i samband med ingripandena mot rådmän Folke Lundquist.

att föregripa domstolarnas prövning måste det sägas vara uppseendeväckande, att Lundquists säregna och synnerligen omfattande verksamhet vid sidan av tjänsten, vilken verksamhet, såsom en stor socialdemokratisk tidning konstaterat, måste »ha varit känd av flera hundratals människor» och vilken inte bara föranlett misstankar utan också anmälningar, icke tidigare medfört några ingripanden. Detta fordrar så mycket mer en förklaring som det närmast förefaller ofattbart, att Folke Lundquists broder, vilken är chefsåklagare i Stockholm, kunnat undgå att få någon misstanke om att allt inte stod rätt till med rådmannens egendomligt växande rikedomar.

Jag anhåller om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Har justitieministern övervägt en utredning för att klarlägga, varför inga ingripanden tidigare kommit till stånd emot Folke Lundquist, och för att utröna vilka obehöriga intressen som därvid spelat in?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 55, till Konungen i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tolfte

huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952-53, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag om höjning av folkpensioner m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring i taxeringsförordningen;

nr 12, i anledning av väckta motioner om sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle;

nr 15, i anledning av väckt motion om skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser;

nr 16, i anledning av väckta motioner om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation; och

nr 17, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i grunderna för makars beskattning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser för val av biskop;

nr 11, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om domkapitel;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 3 maj 1946 (nr 175) med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckta motioner om viss ändring av lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkes-sjukdomar;

nr 5, i anledning av väckta motioner angående viss lagstiftning om löner;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning beträffande tillstånd för utövande av fastighetsmäklar-yrket; och

nr 7, i anledning av väckt motion om höjning av de allmänna barnbidragen; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stödlån till jordbrukare m. m. jämte i ämnet väckt motion.

§ 10.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammarerna:

nr 63, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr

326) om delning av jord å landet, m. m.;

nr 64, angående försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighetsandel;

nr 65, angående anslag till Stornorr-fors kraftstation m. m.;

nr 66, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

nr 67, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.; och

nr 69, angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 442, av herr *Helén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 53, angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens bosättningslånefond m. m.

Denna motion bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 2.05 em.

In fidem
Gunar Britth.

Tisdagen den 3 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24 och den 25 nästlidna februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Under hänvisning till bifogade läkarintyg får jag vördsamt hemställa om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 2—7 mars 1953.

Umeå den 2 mars 1953.

Gösta Skoglund.

Vid ansökningen var fogat följande läkarintyg:

Riksdagsman Gösta Skoglund är på grund av luftvägsinfektion förhindrad att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. 2/3 t. o. m. 7/3 1953, intygas härmed.

Umeå den 2/3 1953.

Sixten Hemmingsson
leg. läkare.

Vidare föredrogs följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att riksdagsledamoten, fröken Ruth Ager, Lillsjönsvägen 56, Ulvsunda, p. g. a. akut övre luftvägsinfektion med hög feber (influenta) är förhindrad att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 27/2 1953 i minst 2 veckor.

Stockholm den 27/2 1953.

Hans Nordenstam
Leg. läk.
S:t Görans sjukhus.

Kammaren beviljade herr Skoglund i Umeå och fröken Ager ledighet från riksdagsgöromålen, herr Skoglund från och med den 2 till och med den 7 innevarande mars och fröken Ager från och med den 27 nästlidna februari tills vidare.

§ 3.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 63, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.

till statsutskottet propositionerna:

nr 64, angående försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighetsandel; och

nr 65, angående anslag till Stornorr-fors kraftstationen m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 66, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

till bankoutskottet propositionen nr 67, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.; samt

till statsutskottet propositionen nr 69, angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

§ 4.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den på kammarens bord vilande motionen nr 442 av herr *Helén*.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 12 och 23, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkanden nr 11, 12 och 15—17, första lagutskottets utlåtanden

Interpellation ang. förbättrad löneställning för vissa biträdestjänster vid fångvårdsanstalten i Växjö. — Interpellation ang. kostnaderna för utbildning av verkskyddspersonal.

nr 10—14, andra lagutskottets utlåtanden nr 4—7 och jordbruksutskottets utlåtande nr 4.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Johansson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående utredning av vissa spörsmål i samband med ingripandena mot rådmannan Folke Lundquist.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Interpellation ang. förbättrad löneställning för vissa biträdestjänster vid fångvårdsanstalten i Växjö.

Ordet lämnades på begäran till

Fru SJÖSTRAND (fp), som yttrade: Herr talman! På fångvårdsanstalten i Växjö finns anställda dels kanslibiträde i lönegrad Ca 11 och dels kontorsbiträden i lönegrad Ca 8. De nuvarande innehavarna av dessa tjänster har tidigare innehått tjänst som vaktfruar. Enligt fångvårdsstyrelsens förordnande ändrades tjänsterna den 1 juli 1946. Tjänst som första vaktfru i lönegrad 7 förändrades till kanslibiträde i samma lönegrad och vaktfru i lönegrad 4 förändrades till kontorsbiträde i samma lönegrad. Den 1 juli 1947 blev såväl första vaktfruar som kanslibiträden uppflyttade till lönegrad Ca 11 och vaktfruar och kontorsbiträden till Ca 8. Vid den lönerrevision, som trädde i kraft 1 juli 1952, flyttades första vaktfruarna till lönegrad 13 och vaktfruarna till lönegrad 10. Kanslibiträdes- och kontorsbiträdestjänsterna förändrades dock inte.

Den uteblivna lönegradsplaceringen för biträdespersonalens del har självfallet hos denna personal väckt en viss undran. Man frågar sig av vilken anledning biträdespersonalen nu kommer att ställas i en avsevärt sämre löneställning i förhållande till tjänsterna som vaktfruar. En revision synes på denna punkt också mig vara befogad.

Med stöd av det anförda hemställes om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet framlägga förslag till en bättre lönegradsplacering för tjänsterna som kanslibiträde och kontorsbiträden vid fångsvårdsanstalten i Växjö?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. kostnaderna för utbildning av verkskyddspersonal.

Herr BRACONIER (h) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Civilförsvarslagen av den 15 juli 1944 (SFS 1944: 536) och Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 september 1948 (SFS 1948: 663) stadgar skyldighet för ägare eller innehavare av vissa anläggningar att sörja för och bestrida kostnaderna för utbildning av verkskyddspersonal. Enligt kungörelse 1948 (nr 662) omfattar den första utbildningen allmän civilförsvarsutbildning, tjänsteutbildning samt i förekommande fall befälsutbildning. Allmän civilförsvarsutbildning är gemensam för all personal oavsett i vilken tjänstegren vederbörande ingår eller i vilket företag vederbörande är anställd. Tjänste- och befälsutbildningen avser däremot i regel en speciell utbildning inom tjänstegrenens område och skall därför bekostas och organiseras av verkskydden.

Interpellation ang. kostnaderna för utbildning av verkskyddspersonal.

Beträffande den allmänna civilförsvarsutbildningen har det ifrågasatts, om denna bör åläggas företagens verkskydd. Civilförsvarsplikt åvilar varje medborgare, och kostnaderna för denna bör väl därför bestridas av allmänna medel oavsett var den utbildningsskyldige medborgaren är anställd. Industrier och andra företag som är skyldiga att organisera verkskydd betalar ju skatt, som till en del används för att bestrida civilförsvarskostnaderna.

Man torde kunna räkna med att närmare 300 000 man i något avseende beröres av verkskyddsutbildningen. Det är därför en relativt stor börda som åvilar företagen i detta hänseende. Då det visat sig att man i verkskyddsledarkretsar anser, att frågan om kostnaderna för verkskyddsutbildningen borde tas upp till omprövning, vore det angeläget att få ta del av vederbörande myndighets synpunkter på problemet.

På grund härav hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

a) Vill herr statsrådet upplysa kammaren om bakgrunden till bestämmelserna att verkskydden i nuvarande utsträckning belastas med utbildningskostnader?

b) Kommer någon ändring att ske på denna punkt?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 56, till Konungen angående verkställd omröstning över högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter.

§ 10.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 68, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet;

nr 70, rörande Sveriges anslutning till Europeiska växtskyddsorganisationen m. m.; och

nr 71, angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Anmälades följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen

nr 443, av herrar *Rubbestad* och *Onsjö*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 53, angående anslag för budgetåret 1953/54 till statens bösättningslänefond m. m.; och

nr 444, av herrar *Hagberg* i Stockholm och *Johansson* i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten .

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 4.08 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 4 mars.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren ingivna läkarintyg:

Härmed intygas, att riksdagsman J. Wiktor Mårtensson, Uddevalla, på grund av cirkulationsrubbing och lågt blodtryck tills vidare är oförmögen till arbete.

Stockholm den 2/3 1953.

N. Svartz
Professor,
Överläkare.

Vidare föredrogs följande ansökan:

Till Riksdagens Andra kammare.

Stockholm.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under innevarande mars månad på grund av sjukdom enligt bifogat läkareintyg.

Tibro den 3/3 1953.

Harry Carlsson,
Tibro.

Vid ansökningen var fogat följande läkarintyg:

Härmed intygas att Riksdagsman Harry Carlsson, Tibro, på grund av magsår är oförmögen att delta i

riksdagsarbetet under mars månad i år.

Tibro den 3/3 1953.

Eskil Rodén
E. prov.läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Mårtensson i Uddevalla från och med den 2 innevarande mars tills vidare och herr Carlsson i Tibro från och med den 3 till och med den 31 mars.

§ 2.

Jämlikt kammarens den 25 nästlidna februari fattade beslut skulle nu val anställas av ombud och suppleanter i Europarådets rådgivande församling; och lämnades därvid på begäran ordet till

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN, som anförde:

Herr talman!

För det val som skall företagas vid detta plenum ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Listan upptar namn å så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr förste vice talmannen avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande personer:

A. V. Wallentheim, ledamot av andra kammaren	G. T. E. Bengtsson i Halmstad, ledamot av andra kammaren
O. B. von Friesen, ledamot av andra kammaren	B. G. Ohlin, ledamot av andra kammaren
B. Näsgård, ledamot av första kammaren	G. Hedlund, ledamot av andra kammaren

Svar på interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

De av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen hade genom anteckning å listan bestyrkt, att de godkänt densamma.

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev den av kammaren godkänd; och förklarades hava blivit utsedda till ombud i Europarådets rådgivande församling herrar Wallentheim, von Friesen och Näsgård samt till suppleanter för dem respektive herrar Bengtsson i Halmstad, Ohlin och Hedlund.

Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valda dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om det verkställda valet.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i § 2 omförmälda valet.

§ 4.

Svar på interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN, som yttrade: Herr talman! Herr Andersson i Björkäng har frågat mig, om jag har uppmärksammat, att enskilda statstjänstemän eller grupper av statstjänstemän, utöver sina av statliga myndigheter reglerade löner, av kommunerna begär och också erhåller betydande subventioner i form av för låg hyra för av dem innehavda tjänstebostäder.

Herr Andersson har också frågat, om jag, vid jakande svar å den första frågan, har för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma en hyressättning för tjänstebostäderna, som anpassar hyran för dessa efter

den allmänna bostadsmarknadens hyrespriser på orten.

De grunder, som reglerar ersättningen för tjänstebostäder, som är upplättna åt statstjänstemän, återfinns i statens allmänna avlöningsreglemente. Enligt de allmänna bestämmelserna i reglementet skall ersättningen för tjänstebostad, som ägs eller disponeras av statsverket, bestämmas med hänsyn till det pris, som på orten i allmänhet gäller för lägenhet, som beträffande storlek och bekvämlighet och beskaffenhet i övrigt kan anses likvärdig med tjänstebostaden. Dessa allmänna bestämmelser, som i stort sett oförändrade har varit gällande från 1930-talet, har emellertid visat sig inte fungera tillfredsställande. På min hemställan har Kungl. Maj:t därför den 20 augusti 1952 medgivit tillkallande av en särskild utredningsman för översyn av bestämmelserna om hyressättningen för tjänstebostäder.

Av herr Anderssons interpellation framgår emellertid, att det inte är hyressättningen för de av staten ägda eller disponerade tjänstebostäderna, som har föranlett interpellationen, utan det synes närmast vara vissa fall, då kommun tillhandahåller tjänstebostad åt statstjänstemän, som herr Andersson har åsyftat.

Herr Andersson framhåller nämligen i interpellationen, att distriktsveterinärtjänsten i Kopparbergs distrikt har av Sveriges veterinärförbund förklarats i blockad av den anledningen att tjänstebostad inte finns på orten och att en erbjuden bostad i en bostadsrättsfastighet inte har godkänts av förbundet. Herr Andersson uppger vidare, att byggnadskostnaderna för en fristående tjänstebostad uppgår till 175 000 kronor och att förbundet har ansett en årshyra av 2 400 kronor för en sådan bostad lämplig.

Inom provinsialläkarstaten och veterinärstaten tillhandahåller statsverket inte tjänstebostäder, men det före-

Svar på interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

kommer allmänt, att provinsialläkar- och veterinärdistrikt eller däri ingående kommun anordnar särskild bostad för provinsialläkare eller distriktsveterinärer. För dylika fall stadgas i statens allmänna avlöningsreglemente att, om bostaden godkänts av länsstyrelsen, så skall tjänstemannen, om bostaden har anvisats honom utan ersättning, vara berättigad att åtnjuta denna förmån av fri tjänstebostad men eljest vara skyldig att till distriktet eller kommunen betala ersättning för bostaden med belopp som, om överenskomelse inte kan träffas, bestämmas av länsstyrelsen.

Med anledning av de i interpellationen lämnade uppgifterna har jag införskaffat kompletterande upplysningar i ämnet. Enligt dessa upplysningar synes det inte ha förekommit, att provinsialläkar- eller distriktsveterinärtjänst har förklarats i blockad av den anledningen att hyran för tjänstebostaden påståtts vara för hög. Däremot har det vid flera tillfällen under senare år inträffat, att sådana tjänster har blockerats på grund av att tjänstebostad av den beskaffenhet, som vederbörande personalorganisation har ansett tillfredsställande, inte har funnits. Sålunda blockerades av denna anledning år 1950 9 provinsialläkartjänster och 2 distriktsveterinärtjänster, år 1951 5 provinsialläkartjänster och 2 distriktsveterinärtjänster. År 1952 var siffrorna 13 resp. 5.

Vad angår tjänstebostädernas standard har centrala sjukvårdsberedningen upprättat ett program för provinsialläkarbostad och mottagning. Detta program som har godkänts av medicinalstyrelsen är f. n. normerande vid sjukvårdsberedningens rådgivning och granskning av ritningar till sådana lokaler. Det innebär, att provinsialläkarbostad skall omfatta ungefär 200 m² och mottagning ca 115 m². Några normer för hyressättningen har däremot inte uppställts av myndigheterna. En-

ligt vad medicinalstyrelsen uppgivit har från provinsialläkarföreningen förklarats, att föreningen inte hyser någon önskan om subvention för bostäderna utan är villig godtaga hyresbelopp, som täcker de verkliga kostnaderna. Dessa belopp har angivits vara 2 500 till 3 000 kronor per år för gamla bostäder och 4 000 till 5 000 kronor per år för nyuppförda bostäder, allt utan värme. I gällande bestämmelser om statsbidrag till uppförande av tjänstebostäder för provinsialläkare stadgas, att hyran skall vara högst 1 800 kronor. Enligt vad jag inhämtat överväges f. n. inom inrikesdepartementet ett förslag om avskaffande av denna maximibestämmelse.

För distriktsveterinärernas tjänstebostäder har statlig myndighet inte fastställt några motsvarande normer. Emellertid har Sveriges veterinärförbund, som framgår av en artikel i förbundets medlemsblad för år 1952, uppställt vissa normer, som i huvudsak innebär följande. Privatbostaden skall utgöras av en villa om 210 m² och erforderliga tjänsteutrymmen omfatta ca 95 m². Till följd av byggnadskostnadernas stegring och med hänsyn till den norm, som Kungl. Maj:t har följt vid beviljande av statsbidrag till tjänstebostäder för provinsialläkare, tillstyrker dock förbundet numera att familjebostaden må godkännas, om ytvidden är lägst 170 m². Enligt samma artikel varierar hyrorna för distriktsveterinärernas tjänstebostäder mellan 600 och 2 300 kronor med ett medeltal av 1 800 kronor. För tjänsteutrymmena har ingen hyra erlagts. I artikeln uttalas, att denna med hänsyn till bostädernas standard mätliga hyra i allmänhet torde ha motiverats med det bostadstvång, som följer med en tjänstebostad, och vidare av intresset för vederbörande kommuner att genom att erbjuda en lämplig bostad erhålla mer kvalificerad sökande. Artikeln avslutas med att enligt förbundets mening hy-

Svar på interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

ran för en förstklassig tjänstebostad inte må överstiga 2 400 kronor per år. Härvid förutsättes dels att tjänsteutrymmena ställes till förfogande utan särskild kostnad och dels att bostadens uppvärmning faller på tjänsteinnehavaren. Enligt vad jag inhämtat har emellertid förbundets styrelse nyligen diskuterat om inte en viss justering av den sålunda rekommenderade maximihyran är motiverad.

Jag har velat lämna dessa upplysningar för att belysa de problem, som uppstår då det gäller hyresavvägningen för tjänstebostäder. Den utredning rörande hyressättningen för tjänstebostäder, som förra året igångsattes, avser i första hand de av staten ägda eller disponerade tjänstebostäderna men berör också sådana tjänstebostäder, som herr Andersson närmast har avsett. Åtgärder har sålunda redan vidtagits för att söka uppnå en närmare anpassning av hyressättningen för tjänstebostäder till den allmänna bostadsmarknadens hyresnivå.

Härefter anförde:

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf): Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för civildepartementet få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Av svaret framgår, att statsrådet redan tidigare konstaterat, att de grunder som reglerar ersättningen för tjänstebostäder, vilka ägs av statsverket, icke är tillfredsställande, och jag noterar med tillfredsställelse, att särskild utredningsman tillkallats för översyn av bestämmelserna.

I det av mig påtalade fallet, som torde äga sin motsvarighet över hela landet, är dock förhållandena minst sagt anmärkningsvärda. Här har kommunen tidigare inte haft några som helst skyldigheter. Staten har betalat lön till distriktsveterinären, och på denna lön har han i öppna marknaden för egna medel hyrt sin bostad och erforderliga

tjänsteutrymmen. Så blir plötsligen kommunen ålagd att tillhandahålla tjänstebostad men, märk väl, inte av staten utan av Sveriges veterinärförbund, som utan vidare blockerar tjänsten. Men blockaden vänder sig inte mot arbetsgivaren staten, som betalar ut lönen, utan mot en annan, helt ovidkommande part, kommunen. Och staten låtsas inte om att en av den inrättad tjänst blockeras. Det är i mitt tycke en mycket underlig situation. Mig veterligt finns inga bestämmelser, som reglerar förhållandet mellan stat och kommun i ett sådant fall. Det vore väl ändå rimligare och riktigare, att den verkliga arbetsgivaren tillhandahölle tjänstebostad åt befattningshavaren, bl. a. därför att en statlig myndighet i så fall finge pröva och fastställa normer för privatbostad och tjänsteutrymmen. Man vet inte, men man har på känn, att de av veterinärförbundet föreslagna utrymmena ligger i överkant. Folkskollärarnas bostäder torde inte överstiga 90 m². Varför behöver då en veterinär 170 m²? Då man vet, att huvudparten av operationer och konsultationer försiggår vid besök ute i husdjursstallarna, fattar man inte, att tjänsteutrymmena skall behöva omfatta 95 m².

Om tjänstens innehavare själv skulle betala de verkliga kostnaderna, mellan 7 000—8 000 kronor årligen, skulle han nog betänka sig mer än en gång, innan han lät uppföra ett så stort hus. Veterinärernas inkomster motiverar inte en sådan lyx, och jag tror, att befattningshavarna skulle pruta av en hel del på utrymmet för att nedbringa kostnaderna, om de själva skulle bygga. Man måste också fråga sig, om det är klokt av staten att uppmuntra ett system, som leder till onödigt stora bostadsutrymmen åt ett fåtal, då knappheten på bostäder är så stor, att åtskilliga unga människor måste avstå från giftermål därför att de inte kan uppbringa de 40- eller 50-tal kvadratmeter bostad som för dem skulle lösa problemet.

Svar på interpellation ang. hyressättningen för tjänstebostäder.

Herr talman! Jag kanske alltför länge har upptagit kammarens tid, men jag har inte kunnat underlåta att delge kammaren den enkle medborgarens syn på detta spörsmål.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Endast ett litet tillägg. Jag har i mitt svar angivit, att vi har uppmärksammat förhållandena och vidtagit den åtgärden att tillsätta en utredningsman, som skall försöka komma till rätta med detta problem. Därför är det inte riktigt, när herr Andersson säger, att staten uppmontrar det nuvarande systemet. Det vill vi inte alls göra.

Herr ANDERSSON i Björkäng (bf): Herr talman! Jag sade, att staten uppmontrar ett system, som bidrar till att här byggs onödigt stora bostäder, och då syftade jag på att staten låter ett förbund av befattningshavare vända sig till en ovidkommande part och begära, att denna skall ställa tjänstebostad till förfogande. Det var det systemet, herr statsråd, som jag ansåg inte var så klokt att uppmontra. Jag tyckte, att det i stället vore bättre, att staten tog hand om saken.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Då nu statsrådet meddelat att han har för avsikt att utreda denna fråga om tjänstebostäder, skulle jag vilja peka på ett särskilt område som också bör uppmärksammas. Det gäller bostäder för folkhögskollärare och lantmannaskollärare. Därvidlag har nu träffats en uppgörelse mellan å ena sidan lantbruksstyrelsen och skolöverstyrelsen och å andra sidan vederbörande tjänstemän om bestämmande av hyressättningen. I allmänhet är det som bekant landstingen som står såsom huvudmän och bekostar dessa lokaler. Man frågar sig därför varför inte också hyresavvägningen kan göras mellan landstingen och befattningshavarna på samma sätt

som sker i fråga om andra befattningshavare inom landstingsområdena.

Under fjolåret har ett visst provisorium fungerat i det att från dessa myndigheters sida — skolöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen — har bestämts att tills vidare skall utgå 12 procent på lönen som ersättning till hyra. I dessa dagar har emellertid till olika skolstyrelser, folkhögskolestyrelser och lantmannaskolestyrelser, skickats ut en promemoria från vederbörande myndigheter angående en gruppering av dessa bostäder, som gör att de blir ganska lågt värderade.

I denna PM finns olika bestämmelser om enkelrum, om dubletter och om familjebostäder. Man har t. ex. bestämt att en bostad om 150 kvadratmeters golvyta skulle placeras i 18:e bostadsgruppen. Men om det finns anslutning till elevbostäder eller undervisningslokaler i denna byggnad, skall denna klassas ned två grupper, ifrån 18:e och ned till 16:e bostadsgruppen. Och denna bostadsgrupp är taxerad till 108 kronor per månad i dyrortsgrupp 2. En så stor bostad som på 150 kvadratmeter skall alltså kunna erhållas för 108 kronor per månad, och då är bränsle eller värme inräknade i detta hyresbelopp.

Man finner att det är synnerligen låga värden som på detta sätt fixerats, och jag skulle därför vilja hemställa till herr statsrådet att se till, att den utlovade utredningen får omfatta även dessa grupper av befattningshavare.

Härmed var överläggningen avslutad.

§ 5.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 68, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting

Höjning av folkpensioner m. m.

och städer, som ej deltaga i lands-
ting, till bestridande av kostnaderna
för vård i vissa fall å karolinska
sjukhuset och serafimerlasarettet;
samt

till jordbruksutskottet proposition-
erna:

nr 70, rörande Sveriges anslutning
till Europeiska växtskyddsorganisatio-
nen m. m.; och

nr 71, angående anslag för budget-
året 1953/54 till bidrag till hushåll-
ningssällskapens veterinärbakteriolo-
giska laboratorier.

§ 6.

Föredrogos var för sig och remitte-
rades till statsutskottet följande å kam-
marens bord vilande motioner, näm-
ligen:

nr 443 av herrar *Rubbestad* och
Onsjö; samt

nr 444 av herrar *Hagberg* i Stock-
holm och *Johansson* i Stockholm.

§ 7.

Föredrogos den av fru *Sjöstrand* vid
kammarens nästföregående samman-
träde gjorda, men då bordlagda anhållan
att få framställa interpellation till
herr statsrådet och chefen för civil-
departementet angående förbättrad lö-
neställning för vissa biträdestjänster
vid fångvårdsanstalten i Växjö.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogos den av herr *Braconier*
vid kammarens nästföregående sam-
manträde gjorda, men då bordlagda
anhållan att få framställa interpellation
till herr statsrådet och chefen för
inrikesdepartementet angående kost-
naderna för utbildning av verkskydds-
personal.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogos statsutskottets utlåtande
nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsut-
gifter för budgetåret 1953/54 under
tolvte huvudtiteln, avseende anslagen
inom civildepartementets verksam-
hetsområde.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogos statsutskottets utlåtande
nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å till-
läggsstat II till riksstaten för budget-
året 1952/53, i vad propositionen av-
ser civildepartementets verksamhets-
område.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Höjning av folkpensioner m. m.

Föredrogos sammansatta stats- och
andra lagutskottets utlåtande nr 1, i
anledning av dels Kungl. Maj:ts propo-
sition med förslag till lag om höjning
av folkpensioner m. m., dels ock i
ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 januari 1953 dag-
tecknad proposition, nr 15, hade
Kungl. Maj:t, under återopande av
propositionen bilagt utdrag av stats-
rådsprotokollet över socialärenden,
föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat
förslag till lag om höjning av folkpen-
sioner m. m.,

dels ock besluta att från och med den
1 januari 1954 den för närvarande
fastställda folkpensionsavgiften i prin-
cip skulle höjas med 0,8 procent, dock
att nuvarande regler för avgiftens stor-
lek fortfarande skulle gälla i fråga om
pensionsavgifter för år 1954 eller tidi-
gare år.

Vidare hade Kungl. Maj:t i stats-

Höjning av folkpensioner m. m.

verkspropositionen, bilaga 7, föreslagit riksdagen

dels under punkt 91 att till Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 030 000 000 kronor,

dels ock under punkt 92 att till Indextillägg å folkpensioner för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 242 000 000 kronor.

Propositionen nr 15 innebar, att från och med maj 1953 folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs-pension, änkepension eller hustrutillägg skulle för år räknat höjas med belopp motsvarande sju indextillägg eller med 210 kronor för änkepen-sionsberättigad och för hustru, som upp-bure hustrutillägg, 280 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjöte ålderspension eller tilläggs-pension el-ler vars hustru uppure hustrutillägg — d. v. s. för två åldriga makar sam-manlagt 560 kronor — samt 350 kro-nor för annan pensionsberättigad. Det under år 1952 utgående extra tillägget å folkpensionerna skulle även i fort-sättningen komma folkpensionärerna till godo och inarbetas i folkpensio-nen. I enlighet härmed skulle alltså — bortsett från bostadstillägg — vid nuvarande indexläge folkpensionen för en ensamstående ålderspensionär el-ler en ensamstående invalidpensionär med full invalidpension komma att uppgå till 1 750 kronor om året och folkpensionen för två gifta ålders- el-ler invalidpensionärer till sammanlagt 2 800 kronor om året. Änkepensions och hustrutilläggets maximibelopp skulle komma att stiga till 1 050 kro-nor om året. Änke- och änklingsbidra-gen föreslogos höjda på samma sätt som änkepensionerna. — Förhöjning-en skulle utgå efter samma regler som de nuvarande indextilläggen, fränsett att någon anknytning till pensions-pristalet icke skulle ske.

I fråga om finansieringen av de för-höjda förmånerna föreslogs i proposi-

tionen nr 15, att stat och kommun skulle bidra till förhöjningen i sam-ma proportion som i fråga om index-tilläggen. Statens andel skulle delvis täckas genom den föreslagna höjning-en med åtta tiondelar av folkpensions-avgiften.

I anledning av propositionen nr 15 hade inom riksdagen väckts fyra mo-tioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 174 av herr *Ewerlöf m. fl.*, och

inom andra kammaren:

nr 74 av herr *Senander m. fl.*,

nr 223 av herr *Rubbestad m. fl.* och

nr 233 av herr *Hjalmarson m. fl.*

Vidare hade utskottet till behandling i förevarande sammanhang förehaft följande inom andra kammaren väckta motioner nämligen:

nr 75 av herr *Senander m. fl.* och

nr 240 av fru *Sjöstrand* och herr *Netzén*.

Propositionen nr 15 och motionerna hade hänvisats till lagutskott och till-delats andra lagutskottet. Enligt över-enskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade propositionen och motionerna samt ovannämnda punkter i statsverkspropositionen hän-skjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

I motionerna I: 174 och II: 233, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen, under förklarande att pro-portion nr 15 icke kunnat i oföränd-rat skick antagas, måtte

A. i princip besluta dels att folk-pensionsavgiften skulle från och med den 1 januari 1954 höjas från 1 till 2 procent av den taxerade inkomsten, dock högst till 200 kronor per skatt-skyldig, dels att en extra folkpensions-avgift av motsvarande storlek skulle uttagas från och med den 1 maj 1953;

B. besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t i sam-band med framläggande av förslag om

Höjning av folkpensioner m. m.

ändring av 19 § lagen om folkpensionering ville lägga fram förslag till författning om extra folkpensionsavgift från och med den 1 maj 1953 i så god tid att författningen kunde tillämpas från och med nämnda dag.

I motionen II: 74 hade hemställts, att riksdagen måtte avböja förslaget om ett principuttalande till förmån för en höjning av pensionsavgifterna och i stället uttala sig för sagda avgifters slopande, samt att finansieringen som följd därav i sin helhet skulle ske på den direkta statsbeskattningens väg.

I motionen II: 75 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att 7 § lagen om folkpensionering måtte få i motionen angiven ändrad lydelse, innebärande indexreglering av bostadstilläggen.

I motionen II: 240 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta återställa blindtilläggets realvärde från 1947 genom en höjning av detsamma från nuvarande 700 kronor per år till förslagsvis 1 000 kronor per år att gälla från den 1 juli 1953, eventuellt den 1 januari 1954.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 15 framlagda förslaget till lag om höjning av folkpensioner m. m., därvid motionen II: 74, såvitt avsåge pensionshöjningens inverkan på kommunala förmåner, skulle anses besvarad genom vad utskottet i motiveringen under A. anfört;

B. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 174, II: 74 såvitt avsåge pensionsavgifterna, II: 223 och II: 233, besluta att från och med den 1 januari 1954 de i 19 § folkpensioneringslagen angivna procenttalen för beräkning av pensionsavgiften skulle höjas till 1,8 eller, om den avgiftspliktige vore gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, till 0,9, dock att nuvarande regler för beräk-

ning av avgiften fortfarande skulle gälla i fråga om pensionsavgifter för år 1954 eller tidigare år;

C. att riksdagen måtte för budgetåret 1953 54 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Bidrag till folkpensioner m. m. ett förslagsanslag av 1 030 000 000 kronor; samt

2) till Indextillägg å folkpensioner ett förslagsanslag av 242 000 000 kronor;

D. att motionen II: 75 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionen II: 240 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) av fröken *Elmén*, utan angivet yrkande;

2) beträffande utskottets hemställan i punkten B av herrar *Bergh* och *Hagård*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HAGÅRD** (h): Herr talman! En av den svenska socialpolitikens främsta uppgifter har varit och är alltjämt att i möjligaste mån skapa stöd och trygghet för människorna under deras ålderdom, efter den tid alltså då de fullgjort sitt livs dagsverke. Jag tror att det råder fullständig enighet inom vårt folk därom att man bör fästa huvudvikten just vid denna del av socialpolitiken. När den svenska riksdagen i ett flertal fall har fattat beslut vid folkpensioneringens milstolpar, har dess bättre dessa beslut också kunnat fattas i full enighet.

När vi senast passerade en sådan viktig milstolpe, år 1946, trodde man att man för en lång tid framåt hade röjt undan alla bekymmer på detta område, men knappt hade bläcket torukat efter det beslut som då fattades förrän kompletteringar måste göras på grund av utvecklingen. Genom penningvärdets undergrävande har folk-

Höjning av folkpensioner m. m.

pensionerna blivit mer eller mindre otillräckliga. Under föregående års riksdag sökte vi förbättra förhållandena en smula. Vi gjorde en omläggning, och särskilt i fråga om bostadstilläggen genomfördes betydande ändringar av avdragsbestämmelserna. Men när vi kom till slutet av 1952 års våriksdag och det gällde den framstöt, som då var aktuell, var enigheten inte densamma som tidigare. Nu har emellertid socialministern genom den framlagda propositionen sökt reparera det som ännu brast på vissa punkter.

Man kan genast konstatera att det sammansatta stats- och andra lagutskottet varit enhälligt i sitt tillstyrkande av propositionen. Det är mig angeläget att stryka under en sak i detta sammanhang: att socialministern fasthållit vid de ursprungliga principer, som på sin tid uppdrogs av socialvårdskommittén. Han har således inte gått in på någon inkomst- eller behovsprövning, utan fortsätter efter de uppdragna linjerna. Jag håller socialministern räkning för detta. Jag har tidigare gjort ett uttalande i denna riktning, och det understryker jag ännu en gång.

Det är bara i ett enda avseende som det råder meningsskiljaktighet vid detta ärendes behandling, och det är i frågan om finansieringen. Det är dock endast fråga om själva folkpensionsavgiftens storlek och i andra hand den tidpunkt vid vilken avgiftsinbetalningen skall påbörjas. Det är alltså ingen strid om principer härvidlag heller, utan socialministern har accepterat det förslag som från högerhåll framlades vid förra årets riksdag, att i ökad omfattning folkpensioneringen skulle finansieras genom avgifter.

När vi införde socialförsäkring i vårt land var det två synpunkter som lades på frågan om avgifter. För det första betonade man, att man ville bygga det hela på en försäkringsmässig grund. Därvidlag framhöll man, att det

ur moralisk synpunkt är angeläget att fostra människorna till sparsamhet; de försäkrade skulle själva till väsentlig del betala in vad de sedermera skulle ha rätt att erhålla. För det andra lade man också rent samhällsekonomiska synpunkter på frågan. Genom premier — avgifter således — och dessas fondering skulle en ekonomiskt kapabel grund skapas för socialförsäkringen. Nu har vi emellertid i viss mån frångått dessa principer. Vi har först och främst slopat fonderingen i vad det gäller folkpensioneringen. Själva avgiften är endast ett bidrag, ett ganska litet bidrag, till försäkringskostnaderna. Den är om man så vill ett slags skatt till speciellt ändamål. På det stora hela taget finansieras folkpensioneringen med de direkta skatterna.

När socialvårdskommittén på sin tid började ventilera inte bara folkpensioneringen och dess avgiftsförhållanden, utan även andra delar av socialförsäkringen, ansåg den att man inom en ganska snar framtid måste försöka att mer och mer lägga över finansieringen på avgiftssidan. Man började tala om en mera bestämd socialförsäkringsavgift för de olika grenarna av socialförsäkringen liksom också för socialförsäkringen i dess helhet. Nu har emellertid i dagens läge socialministern tydligen inte velat gå in på en höjning av de direkta skatterna i detta sammanhang, utan han har gått mera på avgiftsvägen, och han antyder i andra sammanhang, att han måhända under den närmaste tiden nödgas att i större och större utsträckning anlita samma utväg för att genomföra ur hans synpunkt önskvärda sociala reformer.

Vi måste nog emellertid se sanningen i ögonen, vi som har att besluta i dessa ärenden. Vi kan faktiskt få vilka socialförmåner vi vill, men vi måste dock betala dem. Valet måste ske i nuvarande läge mellan antingen ök-

Höjning av folkpensioner m. m.

ning av indirekta skatter eller avgifter eller också att få båda vägarna anlitage, det ges ingen annan utväg i dagens läge. Under fjolåret tillsattes en kommitté för indirekta skatter, och den närmaste motiveringen för denna åtgärd var, att man måste söka skaffa ökade statsinkomster för att kunna fortsätta en social reformpolitik.

Alla är emellertid ense om att det just nu måste bli en höjning av folkpensionsavgiften. Enligt den proportion som vi för närvarande tillämpar skulle rent matematiskt folkpensionsavgiften utgöra 1,75 procent av den taxerade inkomsten. Socialministern håller sig inte slaviskt till detta, utan avrundar siffran uppåt till 1,8 procent. Högern har för sin del framlagt ett förslag, att man i stället skulle ta ut två procent av inkomsten. Det är, som damerna och herrarna hör, ingen väsentlig skillnad, men det är dock så, att högerns förslag skulle innebära ett tillskott för statskassan på bortemot 40 miljoner kronor. Jag måste också tillägga att man väl ur administrativ synpunkt och ur enkelhetens synpunkt måste ge förord åt det förslag som motionärerna från högerhåll har framlagt. Det är enklare och naturligtvis ur debiteringssynpunkt och ur kontrollsynpunkt liksom också för den enskilde lättare att kontrollera och beräkna folkpensionsavgiften, om man får syssla med ett helt tal i stället för ett brutet tal.

En och annan har talat om att man genom att tillämpa denna princip skulle överföra kostnaderna i större utsträckning på mindre bärkraftiga avgiftsbetalare. Denna synpunkt är helt oriktig, och den som mera uppmärksamt läser igenom utskottets utlåtande skall finna att det inte finns någon grund för ett sådant betraktelsesätt.

Jag måste även gå in på en annan detalj, nämligen frågan om tidpunkten för avgiftens inbetalande. Man kan väl inte säga annat än att det är principi-

ellt riktigt, att inbetalningen av avgiften påbörjas i det ögonblick då förmänen utges, och därför föreligger här förslag om att avgiften skall inbetalas från den 1 maj 1953 eller från samma tidpunkt som den, från vilken förmänen utgår.

Ett sådant uttagande av avgiften även för år 1953 har icke socialministern velat vara med om, men ett antagande av högerförslaget skulle innebära ett tillskott till statskassan av mer än 100 miljoner kronor. Jag vill gärna erkänna att jag för min del var tveksam beträffande det rent tekniska tillvägagångssättet här — jag gav även det till känna i utskottet vid behandlingen av ärendet — men efter hand som jag har fått tillfälle att göra klart för mig i vilken ringa utsträckning skattetabellerna är beroende av denna ökning av folkpensionsavgiften och när jag sedermera har kommit fram till att folkpensionsavgift för år 1953 i själva verket debiteras först i slutet av år 1954, sedan man har fått klart för sig inkomsten för år 1953 och denna har blivit taxerad och införd i 1954 års taxeringslängd, har jag fått en annan uppfattning. Det finns alltså inte heller några tekniska hinder för att följa det förslag på denna punkt som har framställts i motionerna.

Herr talman! Jag är övertygad om att det beslut, som vi i dag här kommer att fatta, i själva verket är lika betydelsefullt och lika viktigt för folkpensionärerna som de första besluten och de senare stora besluten i frågan har varit. Den meningsskiljaktighet, som jag här har nödgats betona, berör nämligen icke på något sätt folkpensionärerna själva, då dessa är fullständigt befriade från alla avgifter.

Det ger oss enligt mitt förmenande även denna gång anledning till tillfredsställelse att beslutet om själva pensionsbeloppet har fattats så fullständigt enhälligt som här blivit fallet.

Nu kommer jag till mitt yrkande be-

träffande föreliggande ärende. Enligt vad som meddelats mig skulle formella hinder föreligga för att under proposition ställa det yrkande som har gjorts i själva reservationen, och därför nödgas jag, herr talman, att förenkla det hela därhän, att jag kort och gott yrkar bifall till utskottets hemställan med den ändring i punkten B, som föranledes av motionerna I: 174 och II: 233, till vilka jag givetvis yrkar bifall.

Herr SENANDER (k): Herr talman! Behovet av en förstärkning av folkpensionerna har varit aktuellt sedan flera år tillbaka. Den kommunistiska gruppen har också gång på gång påtalat detta behov. Senast skedde detta vid förra årets riksdag, då vi påyrkade en förstärkning av grundpensionerna med belopp, som är nästan exakt desamma som de vilka nu föreslås.

Det är följaktligen en länge väntad, välbehövlig förbättring av folkpensionärernas läge, som nu skall behandlas. Därmed vill vi emellertid inte ha sagt, att de föreslagna beloppen medger en tillfredsställande försörjning. Det är uppenbart att många folkpensionärer även efter förslaget genomförande kommer att dragas med betydande försörjningssvårigheter. Existensen blir även i fortsättningen problematisk.

Vi har särskilt med tanke på detta i en av våra motioner ansett, att garantier måste skapas för att den avsedda standardförbättringen verkligen kommer folkpensionärerna tillgodo. Det har nämligen tidigare inträffat vid fall av förbättring av folkpensionärernas läge, att vissa kommuner sökt ta tillbaka vad staten gett till förbättring och helt eller delvis berövat folkpensionärer den avsedda standardförbättringen.

För att förebygga sådana tilltag har vi föreslagit att riksdagen skulle göra ett uttalande, som går ut på att höjningen av folkpensionsbeloppen icke bör tagas till intäkt för en minskning av tidi-

gare från kommunerna eventuellt utgående förmåner. Vi anser nämligen, att om det skall vara någon mening i talet om att det här är fråga om en verklig standardförbättring, så måste man förhindra att den i något avseende beskäres.

Vi noterar med tillfredsställelse att utskottet tillmötesgått detta yrkande. Utskottet uttalar följande: »Av förslaget syfte att giva folkpensionärerna del i en allmän standardhöjning följer att förbättringen av folkpensionerna icke får lända till minskning av andra förmåner, som må utgå. Förbättringen utgör följaktligen icke anledning till omprövning av kommuns beslut om införande av bostadstillägg. Icke heller bör pensionsförbättringen avhålla kommun från att införa bostadstillägg i fall där kommunen eljest avsett att göra detta.»

Jag utgår ifrån att utskottet med detta uttalande avser att sätta en bestämd spärr för eventuella försök från någon kommuns sida att förminska värdet av standardförbättringen genom att indraga vissa andra förmåner, vare sig det nu gäller bostadstillägg, fritt bränsle eller bidrag till beklädnad och dylikt. Om detta är innebörden av utskottets uttalande, borde detta vara tillräckligt som en anvisning åt kommunerna.

Jag tror emellertid att det skulle ha stor betydelse om även socialministern gjorde ett liknande uttalande här inför riksdagen. Något sådant uttalande finns inte med i propositionen, varför regeringens mening i saken bör komma till uttryck under behandlingen av utskottets utlåtande här i kammaren.

Trots detta uttalande finns det dock ingen absolut garanti mot missbruk. Detta gäller särskilt beträffande bostadstilläggen. Från och med ingången av nästa år skall som bekant kommunerna svara för bostadstilläggen i deras helhet. Någon skyldighet för kommunerna att utge bostadstillägg existerar inte, och i de fall där bostadstillägg utges bestämmer kommun själv om stor-

Höjning av folkpensioner m. m.

leken. På denna väg kan följaktligen kommunerna eventuellt göra den åsyftade standardförbättringen illusorisk.

Det föreligger självfallet också risk för att de särskilda kommunala bostadstillägg, som nu vissa kommuner utbetalar, kan komma att slopas. Om detta förklarar utskottet: »Över lag torde även de kommunala bostadstilläggen ha erhållit en lämplig avvägning.» Vad som här åsyftas med uttrycket »lämplig avvägning» är naturligtvis svårt att utan närmare undersökning eller förklaring avgöra, men själva uttryckssättet tycks tyda på att avvägningen icke alltid är till folkpensionärernas fördel.

Vi har i en särskild motion påyrkat, att kommunerna skall vara skyldiga att utge bostadstillägg av minst samma omfattning som de nuvarande statliga tilläggen har. Dessutom har vi ansett att bostadstilläggen bör indexregleras. Bostadstilläggen har nämligen, som alla vet, fastställts på grundval av bostadskostnaderna i riket den 1 juli 1946. Var och en vet att hyreskostnaderna sedan dess stegrats avsevärt såväl genom direkta hyreshöjningar som genom höjning av bränslekostnaderna. Det är alltså synnerligen motiverat att indexreglera bostadstilläggen. Detta har för övrigt påyrkats av flera remissinstanser, bland dem Stockholms stadsfullmäktige.

Vidare har vi yrkat, att även kommuner tillhörande den lägsta bostadskostnadsgruppen skall åläggas utge bostadstillägg, varvid dessa bör utgå med samma belopp som gäller för bostadskostnadsgrupp II. Ingen kan längre vara främmande för det faktum, att den utjämning av bostadskostnadsskillnaderna mellan de olika orterna som ägt rum under senare år har raserat grunden för den undantagsställning som hittills drabbat folkpensionärerna i bostadskostnadsgrupp I.

Utskottet har motsatt sig vårt yrkande om åläggande för kommunerna att utge bostadstillägg med en motivering,

som i korthet går ut på att kommunerna visat en så stor benägenhet att införa bostadstillägg att ett åläggande är överflödigt. Sålunda återopar utskottet, att 90 till 95 procent av rikets kommuner har infört eller under den närmaste tiden kommer att införa sådana tillägg.

Men redan detta, att man inte kan räkna med att alla kommuner utan undantag inför bostadstillägg, tycker jag är en tillräcklig motivering för att införa skyldighet i detta hänseende. För de kommuner, som fullgör eller tänker fullgöra denna sin skyldighet, kan ju ett sådant åläggande inte innebära någon nackdel. Däremot har det sin betydelse för de kommuner som ställt sig utanför eller tänker göra det. Vi kan inte finna att man av hänsyn till dessa kommuner skall avstå från att göra bostadstilläggen obligatoriska även i fortsättningen.

Utskottets motivering för sitt motstånd till indexreglering av bostadstilläggen är kort och gott, att en sådan skulle medföra »administrativa besvärligheter». Det är för mig obegripligt att det skulle vara svårare att indexreglera bostadstilläggen än att indexreglera grundpensionerna. I varje fall kan väl de »administrativa besvärligheterna» inte vara av den art, att man för deras skull bör avstå från genomförandet av ett rättvisekrav, som det här är fråga om. Mig synes det som om man här tillgripit ett nödargument för att komma undan ett krav som inte kan avvisas med sakskalet, en metod som man ofta tillgriper i riksdagen.

Vad jag här sagt om riskerna för att vissa kommuner eventuellt skulle komma att förringa värdet av den förstärkning av folkpensionerna, som vi nu står i begrepp att besluta om, får inte tydas så som om jag därmed menat, att dessa kommuner skulle handla av ovilja eller i reaktionärt nit. Vad jag närmast haft i tankarna är, att staten i allt större utsträckning lastar över finansierings-

Höjning av folkpensioner m. m.

bördan för socialpolitiken på kommunerna, vilket kan fresta dem till att på grund av ekonomiska svårigheter bli restriktiva, då de själva har avgörandet i sina händer, såsom exempelvis i fråga om bostadstilläggen i fortsättningen.

Vår grupp har vid upprepade tillfällen påtalat att staten i en ständigt ökad omfattning övervältrar kostnaderna för sociala ändamål på kommunerna. Detta är inte bara ägnat att försämra kommunernas ekonomiska läge och försvåra för dem att finansiera vad man kanske skulle kunna kalla sin naturliga verksamhet. Det medför också att man överflyttar skattebördan från de stora till de små inkomsttagarna, och jag kan inte, såsom herr Hagård, finna att utskottet i sitt utlåtande har velat på något sätt vederlägga detta påstående. Den kommunala beskattningen är som bekant inte progressiv, vilket däremot är fallet med den statliga beskattningen.

Ett överflyttande av utgifterna för sociala ändamål som rätteligen skall bäras av staten till kommunerna betyder i realiteten en principiell omläggning av beskattningen till de små inkomsttagarnas nackdel. Därigenom får kommunerna så stora utgifter och skattebelastningen blir så hård, att de tvingas dra in på andra nödvändiga utgifter.

Jag finner det inte alls uteslutet att detta också kan komma att drabba folkpensionärerna. Det skulle inte förvåna om statsmakternas brandskattning av kommunerna i detta fall kommer att föra med sig både denna och andra icke önskvärda konsekvenser.

På samma plan befinner sig frågan om finansieringen av socialpolitiken genom särskilda avgifter, såsom exempelvis folkpensionsavgiften. Detta sätt att finansiera är om möjligt ännu skadligare för de små inkomsttagarna än överflyttandet av utgifterna på kommunerna. I fråga om folkpensionsavgiften gäller det för det första ingen progression, och för det andra har den

begränsats uppåt, så att miljonären icke får högre avgift än en bättre betald arbetare eller tjänsteman.

Denna finansieringsform är absolut förkastlig ur de små och medelstora inkomsttagarnas synpunkt. Det lägger på dem en tyngre börda än den som vilar på de större inkomsttagarna. Den är med andra ord en social orättvisa av betydande mått.

Nu föreslås till och med att folkpensionsavgifterna skall höjas högst väsentligt. Höjningen belöper sig till 80 procent. Det betyder att en arbetare med en taxerad inkomst av 7 000 kronor, som tidigare erlagt 70 kronor i pensionsavgift, nu begåvas med en avgiftsförhöjning av inte mindre än 56 kronor. Det är en betydande och för de små inkomsttagarna kännbar skatteförhöjning, och man kan inte gärna påstå, att det låg någon överdrift i Aftontidningens slutsats, att höjningen av pensionsavgifterna nära nog slukar den skattesänkning som utlovats för i år.

I motion nr II: 74 har vi yrkat att riksdagen måtte avböja Kungl. Maj:ts förslag om ett principuttalande till förmån för en höjning av pensionsavgifterna och i stället uttala sig för dessa avgifters slopande samt att finansieringen som följd därav i sin helhet skall ske på den direkta statsbeskattningens väg.

För sitt avstyrkande av detta förslag åberopar utskottet »psykologiska» och »statsfinansiella skäl». De »psykologiska skälen» skulle bestå däri, »att varje medborgare i arbetsför ålder åtminstone i någon mån bidroge till sin egen försörjning vid ålderdom och invaliditet».

Denna motivering är en platthet som inte säger någonting. Svårigheterna att prestera en verklig motivering gör den emellertid förklarlig. Vad det kan ha med psykologi att göra, att man betalar folkpensionen via skattsedeln under särskild rubrik i stället för att den ingår i den vanliga skatten, är ett mys-

Höjning av folkpensioner m. m.

terium som kanske skulle förtjäna en särskild utredning.

De statsfinansiella skälen är lika obegripliga i detta sammanhang. Utskottet skriver: »Ur statsfinansiell synpunkt kunde heller icke bortses från de avsevärda belopp som inflöte till statskassan.» Här åsyftas just pensionsavgifterna.

Här har vi att göra med rena tanklösheten. Vårt förslag innebär inte att pengarna skall trolas bort ut statskassan. Förslaget innebär endast att man skall låta pengarna flyta in på den direkta beskattningens väg i stället för att uttagas genom särskilda avgifter. Hur utskottet under sådana förhållanden kan åberopa statsfinansiella skäl för sin ståndpunkt kanske utskottets talesman vill vara vänlig att upplysa kammaren om!

Herr talman! Med vad jag anfört vill jag yrka bifall till utskottets yrkande under punkt A. Beträffande punkt B yrkar jag bifall till den del av yrkandet i vår motion II: 74 som rör frågan om pensionsavgifternas slopande. Slutligen yrkar jag bifall till vår motion II: 75 angående åläggande för kommunerna att utge bostadstillägg.

Herr TALMANNEN: Jag hemställer att kammaren iakttager större tystnad under överläggningarna.

Fröken ELMÉN (fp): Herr talman! För folkpartiet har det naturligtvis varit en stor glädje att ta ställning till det förslag som nu här framlagts beträffande en höjning av folkpensionerna, ty en sådan höjning ligger ju fullständigt i linje med folkpartiets strävan. Alla har ju också i utskottet varit överens om höjningen av folkpensionen. Någon diskussion har det dock varit. Den har gällt själva avgiften. Om denna har jag en blank reservation. Det gäller här inte alls något yrkande beträffande avgiftens storlek, utan det är snarare beträffande utredningen om

denna avgift, som jag skulle vilja säga ett par ord.

Det framhölls från början i utskottet från folkpartihåll, att den utredning som presterats i propositionen var ofullständig. Ju mer man går in på reformer efter försäkringsmässiga grunder, desto mera måste man också utreda frågan i vilken mån finansieringen skall läggas på försäkringstagarna och i vilken mån den skall läggas på staten. Det är denna fråga om fördelningen mellan staten och försäkringstagarna som är outredd, och det är en hel del andra synpunkter också som kanske borde fram vid en sådan utredning.

Som jag sade kommer den ena reformen efter den andra, där vi går fram efter försäkringsgrunder, och i och med det måste här också bli en allsidig utredning av frågan. Vi på folkpartihåll förutsätter att därvid även frågan om folkpensionsavgiften kommer att utredas. Med detta vill jag inte ha sagt annat än att den avgift som här föreslås utgå kanske är den rätta och den riktiga med hänsyn till olika omständigheter. Den avgift därmot som man yrkar på från högerhåll anser vi inom folkpartiet på olika grunder ligga för högt.

När frågan är så pass outredd får vi förutsätta, att frågan kommer att utredas i samband med alla de andra olika sociala försäkringsavgiftsfrågorna. Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SJÖSTRAND (fp): Herr talman! Tyvärr måste jag ta kammarens tid i anspråk med att nämna en liten detalj, som har sammanhang med folkpensionen.

Jag skulle i anledning av motionen II: 240 om höjning av blindtilläggen i all korthet vilja erinra om att den blindersättning, som beviljades av 1934 års riksdag, var 500 kronor per år. Den höjdes senare till 816 kronor. I 1946

Höjning av folkpensioner m. m.

års folkpensioneringslag ersattes den med ett blindtillägg till folkpensionen, vilket fastställdes till 700 kronor och alltså blev lägre än den ersättning som förut hade utgått. Som kompensation för denna sänkning skulle de, som uppbar blindtillägg, dessutom ha rätt till en grundpension på 200 kronor. De flesta blinda hade emellertid redan en grundpension på 200 kronor på grund av nedsatt arbetsförmåga, och för dem blev det alltså en direkt minskning av de redan förut alltför knappa inkomsterna.

En motion i denna fråga vid 1952 års riksdag avslogs på den grunden, att Kungl. Maj:t inom kort skulle framlägga förslag om ett s. k. svårighets- eller hjälplöshetstillägg. Ett helt år har emellertid gått sedan dess utan att någonting blivit gjort. De blinda har ännu inte fått någon kompensation för dyrtiden.

På grund av en hårdnande konkurrens på arbetsmarknaden blir det också svårare för de blinda att finna en sysselsättning, som kan ge dem någon inkomst. Många av dem kan faktiskt inte existera utan hjälp från blindföreningarna, och de flesta saknar de livets bekvämligheter, som andra är vana vid. Blindföreningarna gör fortfarande en aktningvärd insats, men det är inte så lätt som förr att få in pengar till s. k. välgörande ändamål, och vi vill väl för övrigt komma ifrån den situationen, att nödställda människor skall vara beroende av vad privata föreningar kan uträtta. De blinda skall väl liksom alla andra kunna få räkna med samhällets hjälp till en dräglig tillvaro, något som många av dem inte har. Detta gäller särskilt de blinda kvinnorna, som i regel har svårare än männen att försörja sig, och dem, som blir blinda vid något högre ålder, 40 eller 50 år och däröver.

I år har liksom föregående år sagts, att frågan om förmåner för blinda och andra svårt invalidiserade skall utre-

das och att utskottet i anledning därav inte heller nu kan föreslå någon ändring av blindtilläggen. Det märkliga bar emellertid inträffat, att efter det att herr Netzén och jag avlämnat vår motion har pensionsstyrelsen fått i uppdrag att verkställa en utredning av denna fråga. Vi förmodar, att vår motion ändå var orsaken härtill.

När man ser hur långsamt denna fråga har behandlats, och när man ser, att det trots olika framstötter och motioner ännu icke har gjorts något för att kompensera de blinda för dyrtiden, så blir man pessimist på deras vägnar. Frågan om blindtilläggen kopplas nu samman med frågan om åtgärder för andra grupper, som icke är jämförbara med de blinda och för vilka hjälpåtgärderna av tekniska skäl kommer att vara mycket mera svårbedömda än när det gäller de blinda. Med all säkerhet kommer denna utredning därför att ta längre tid än utskottet beräknat. Detta lär man ha klart för sig även i pensionsstyrelsen.

Det är med tanke på de blindas speciella hjälplöshet och på att deras alltför låga standard icke kommer att kunna förbättras på vare sig de två eller tre närmaste åren som jag, trots att utskottet varit enhälligt, ber att få yrka, att riksdagen måtte besluta att höja nu utgående blindtillägg från 700 till 1 000 kronor från och med den 1 januari 1954.

Herr RUBBESTAD (bf): Herr talman! Det är ett mycket viktigt beslut som riksdagen i dag skall fatta, då vi nu skall bereda möjlighet att ge ålderspensionärerna en bättre levnadsstandard. Vi är säkerligen alla ense om att det är tacknämligt, att denna fråga kan lösas på det sätt som här har föreslagits och i full enighet.

De tidigare talarna i denna fråga har sysselsatt sig huvudsakligen med avgifterna för den nya pensionen. Hela för-

Höjning av folkpensioner m. m.

slaget kostar cirka 260 miljoner kronor, varav kommunerna skall svara för 20 miljoner, staten för 100 miljoner och de försäkrade för 140 miljoner kronor. Vad nu beträffar pensionsavgifternas storlek, så har Kungl. Maj:t föreslagit en höjning från 1 till 1,8 procent av den taxerade inkomsten, varvid inkomstbeloppet dock maximerats till 10 000 kronor. Högern har föreslagit, att avgifterna skulle höjas till 2 procent av den taxerade inkomsten. Utskottet har även övervägt detta förslag, men de flesta av oss har nog haft den uppfattningen, att höjningen från 1 till 1,8 procent var relativt stor och att man därför under inga omständigheter kunde vara med om någon ytterligare höjning.

Vi lät också göra en utredning för att se om man möjligen kunde finna någon lättnad, men det visade sig då, att om man ville ha ett belopp på 140 miljoner kronor, så fanns det ingen annan möjlighet än att taga ut pensionsavgift med 1,8 procent av inkomsten. Utskottet har icke kunnat biträda högerns förslag, som skulle innebära betydande utgiftsökningar för dem, som har en inkomst under 10 000 kronor, under det att alla de som har över 10 000 kronor i inkomst inte skulle märka någon nämnvärd belastning.

Högern har vidare föreslagit i reservationen, att avgiften skulle uttagas redan från den 1 maj innevarande år, d. v. s. från den dag då de nya pensionerna skall utgå. Även den frågan har diskuterats ganska ingående i utskottet. Vi har emellertid varit av den mening, att detta skulle medföra mycket stora besvärligheter. Eftersom vi har källskatt, skulle avgiften tagas ut på innevarande års inkomster, men debetsedlarna är redan utskickade till skattedragarna, och det skulle medföra ganska stora svårigheter att taga ut en extra avgift. Utskottet har därför inte heller i denna del velat vara med om högerns förslag, att det skulle åligga

arbetsgivarna att ta ut en viss avgift av de anställda.

Herr Senander frågade, varför man inte kunde helt slopa pensionsavgifterna och i stället utta medlen via den allmänna inkomstskatten. Som herr Hagård tidigare betonade är det så, att man måste överväga huruvida man skall kunna ta högre avgifter av de lägre inkomsttagarna än tidigare, och han nämnde i samband därmed, att det pågår en utredning om de indirekta skatterna. Det är självklart, att den stora summa, något över 300 miljoner kronor, som avgifterna utgör, betyder ganska mycket. Redan nu är det många som klagat över skattetrycket, och skulle man nu i enlighet med herr Senanders förslag ta bort avgifterna för en mycket stor del av befolkningen så skulle skattetrycket drabba andra grupper betydligt hårdare. Utskottet har därför icke haft något att erinra mot det av departementschefen framlagda förslaget.

Fru Sjöstrand yrkade, att blindtillägget skulle höjas till 1 000 kronor. Det är ingen ny fråga. Vi diskuterade den i fjol, då vi hade att ta ståndpunkt till en då framlagd proposition. Fru Sjöstrand nämnde, att en utredning tillsatts den 6 februari i år — det är pensionsstyrelsen, som har fått i uppgift att utreda frågan — och hon ansåg, att hon kunde tillskriva sig äran av detta. Denna utredning var emellertid bebådad av departementschefen redan i fjolårets proposition, och detta var orsaken till att motionen förra året avstyrktes. Och det är den nu igångsatta utredningen som är orsak till att utskottet för närvarande inte vill gå in för en höjning till 1 000 kronor.

Blindtillägget utgår visserligen enbart till de blinda, men vi har många kategorier av invaliderade personer, som är i behov av stödätgärder. Vi vill ha sammanhanget mellan dem klarlagt på en gång, och det är därför vi icke anser det riktigt att höja blindtillägget

Höjning av folkpensioner m. m.

medan övriga invalidiserade personer icke får något stöd.

Med hänsyn till utformningen av utskottets utlåtande under punkt B vill jag slutligen poängtera, att utskottet har ansett det lämpligt att låta författningsändringen anstå till dess riksdagen senare i år i samband med förslag till ändringar i uppbördsförfarandet behandlar en annan ändring i 19 § folkpensioneringslagen och att riksdagens beslut i dag därför bör få formen av ett principbeslut.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SENANDER (k) kort genmäle: Herr talman! Herr Rubbestad förklarade här att folkpensionsavgifterna har så stor betydelse ur ekonomisk synpunkt att man, om man inte tog ut beloppet i form av avgifter, måste göra det på den direkta statsbeskattningens väg, vilket skulle medföra att större bördor lades på de högre inkomsttagarna. Ja, det är just avsikten med vårt krav på att folkpensionsavgifterna skall slopas. Vi vill lätta bördan för de små i samhället och lägga över en större del därav på dem som har högre inkomster.

Eftersom herr Rubbestad förmodligen här uppträder som utskottets talesman, borde han väl ha besvarat min fråga rörande den del av det sammansatta utskottets skrivning, där man i polemik mot vår motion åberopar att folkpensionsavgifterna utgör en väsentlig del av inkomsterna till statskassan. Jag ville veta varför man skriver på det sättet, då vi inte genom vår motion på något sätt sökt trola bort dessa pengar ur statskassan, utan bara använt en annan väg, d. v. s. den direkta statsbeskattningens väg, när det gäller att skaffa ersättning för de indragna pensionsavgifterna.

Jag hoppas att herr talmannen inte har någonting emot att jag, då statsrådet och chefen för socialdepartemen-

tet nu är närvarande, upprepar den uppmaning som jag tidigare ställde, när jag framhöll att det skulle ha sin betydelse, om socialministern underströk det uttalande som utskottet i sitt utlåtande har gjort om att vad som nu beslutas i fråga om höjning av pensionsbeloppet icke bör ha någon inverkan på eventuella kommunala förmåner.

Herr NETZÉN (s): Herr talman! Ingen kan väl undgå att känna både stor och uppriktig glädje över de nya steg fram mot en tryggad ålderdomsförsörjning som riksdagen nu står i begrepp att taga. I likhet med fru Sjöstrand vill jag emellertid gärna begagna tillfället att sätta fingret på något som jag tycker är en allvarlig skönhetsfläck på det föreliggande förslaget, nämligen den del som gäller blindtillägget.

Herr Rubbestad har här motiverat varför utskottet inte för närvarande har velat vara med om att föreslå en av alla såsom rimlig och välbehövlig erkänd justering av blindtillägget. Motiveringen är ungefär densamma som den var i fjol, när samma fråga fördes på tal. För min personliga del kan jag emellertid omöjligen förstå det motiverade i att man, om det finns en speciell grupp, där det föreligger en absolut bestämd förutsättning för att statligt bidrag skall utgå och statsmakterna redan har fixerat ett visst belopp — såsom senast vid justeringen år 1947 av blindtillägget till 700 kronor för människor som saknar ledsyn — skall vägra att korrigera ersättningen för denna grupp med hänvisning till att det finns andra kategorier av invalidiserade som ännu inte erhållit någon ersättning alls. Jag tror inte att någon här i kammaren annat än beklagar, att det finns andra svårt invalidiserade eller hjälplösa personer, för vilka man ännu inte har lyckats lösa problemet om en rimlig ersättning.

Höjning av folkpensioner m. m.

Det är emellertid uppenbart att en sådan lösning kommer att vara förenad med många besvärligheter, då förhållandena för dessa andra grupper av invaliderade inte är lika ensartade och invalidiseringsgraden förmodligen måste avgöras från fall till fall. Detta är inte förhållandet när det gäller de blinda. Man har ju också en gång fixerat den kompensation, som dessa i så många avseenden mycket ogynnsamt ställda människor skall ha på grund av de merkostnader som förorsakas dem genom deras iråkade belägenhet.

I fråga om övriga sociala reformer har ju strävandena gått ut på att så långt som möjligt åstadkomma en korrigerings, som uppväger penningvärdeförsämringens inverkan, men i fråga om ersättningen till de blinda har ingenting skett, utan där står man fortfarande på samma ståndpunkt som år 1947.

Jag utgår ifrån att det förhåller sig så, som herr Rubbestad sade, att det endast är på grund av de uttalanden som gjorts i den i höstas framlagda propositionen som det sammansatta utskottet även i år, låt vara med en utomordentlig välvillig och tacksamt noterad motivering, dock anser att frågan om en justering av blindtillägget inte kan lösas omedelbart. Jag förstår att bakom detta kanske ligger den tanken, att om man höjer blindtillägget från nuvarande 700 kronor till 1 000 kronor, skulle detta medverka till att öka avståndet ännu mer mellan de 3 000 människor, som beröres av saken, och dem som på annat sätt är invaliderade men som inte får något ersättning alls. Jag föreställer mig emellertid att man med precis lika stor framgång skulle kunna använda exakt samma argumentering på det sättet att man säger, att i nuvarande läge har både de blinda och de människor, som är på annat sätt invaliderade, anledning att känna missbelåten-

het gentemot de grupper som tillförsäkrats de glädjande framsteg i fråga om förmånerna som riksdagen nu står i begrepp att besluta, dess bättre i så gott som den fullständiga enighetens tecken.

Jag skall inte förlänga debatten på denna punkt — det skulle kanske ha räckt med att understryka de synpunkter som fru Sjöstrand redan framfört och som vid två olika tillfällen också anförts motionsledes. Jag vill sluta med att säga att trots absolut vetskap om den statsfinansiella situationens allvar liksom absolut lojalitet mot alla rimliga ansträngningar att hålla statsutgifterna nere och trots iakttagandet av alla andra tänkbara hänsyn — även hänsyn till den utredning, som jag inte för mitt liv kan förstå har det minsta att göra med frågan om blindtillägget — tvekar jag inte en sekund att yrka bifall till fru Sjöstrands hemställan att riksdagen redan nu måtte besluta genomföra en höjning av hittills utgående blindtillägg från 700 till 1 000 kronor, vilken skulle träda i kraft den 1 januari 1954.

I detta anförande instämde fru *Svedberg* (s), herr *Ekdahl* (s), fru *Johansson* i Skövde (s), fröken *Sandell* (s), fru *Torbrink* (s), fru *Löfquist* (s) och fru *Eriksson* i Ängelholm (s).

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Jag kan av naturliga skäl inte underlåta att vid detta tillfälle uttala min glädje och tillfredsställelse över utskottets avslutning till regeringsförslaget i den för vårt lands folkpensionärer så livsviktiga fråga som det här gäller. Fjolårets beslut om förstärkning och utbyggnad av folkpensionärernas bostadstillägg jämte det förslag till standardförbättring, som jag hoppas att riksdagen i dag skall bifalla, ger våra 820 000 folkpensionärer en rimlig ekonomisk trygg-

Höjning av folkpensioner m. m.

het utan inslag av fattigvårdskaraktär. Det är ett erkännande för ett långt livs möda och strävanden som riksdagen med dagens beslut ger samhällets gamla medborgare.

Men det är också en källa till tillfredsställelse att utskottsutlåtandet präglas av en så omfattande enighet. Framför allt gäller den känslan socialdemokratien, som under tidigare decennier mängen gång tvingats till en hård kamp för principer som i dag framstår såsom allmänt erkända och accepterade. Den vägröjargärning som här utförts för ett humanare och av samhällskänsla präglat betraktelsesätt har lyckats, jag tror till allmän båtнад för folk och samhälle.

Regeringen har med sitt förslag velat sträcka sig så långt förhållandena det medger. Bakom förslaget ligger sålunda en bedömning, där hänsyn tagits till alla ofrånkomliga utgifter på socialvårdens område. Jag ber att få erinra om att socialdepartementets huvudtitel innevarande år innehåller förslag om förstärkning av arbetslöshetsförsäkringen, förstärkning av de särskilda barnbidragen, bidragsförskotten och mödrahjälpen, statsbidrag till byggande av ålderdomshem, en utveckling av den sociala bostadspolitiken, förstärkningar av invalideräntor och — jag nämner det, även om åtgärden inte medför några omedelbara kostnader — beslut om en allmän obligatorisk sjukförsäkring. Men det är inte bara dessa avvägningar och bedömningar som ligger bakom det förslag till förstärkning av folkpensionen som riksdagen nu har på sitt bord, utan jämväl en bedömning av de statsfinansiella och skattepolitiska förutsättningarna.

Det förhållandet att regeringen mot denna bakgrund vågat satsa på en så avsevärd förstärkning av folkpensionerna som den nu föreslagna, är ett klart erkännande av att regeringen betraktar förstärkningen av folkpensionerna som en av våra allra viktigaste

sociala uppgifter, en ståndpunkt som även tidigare har deklarerats från regeringsbanken.

Att förslaget i stort sett kan betecknas som tillfredsställande, sett ur synpunkten av förmånens storlek, bestyrkes dels av frånvaron av överbud, dels av den omständigheten, att förslaget väl motsvarar folkpensionärorganens eget framförda yrkande. Jag förstår emellertid att vissa betänkligheter har kunnat uppstå i avseende på principen om den höjda premien. Men om man vill det primära, d. v. s. en förbättring av de gamlas ålderdomsförsörjning, och möjligheten i dag att finansiera denna går över vägen premiehöjning, då får man helt enkelt ta konsekvenserna. Den nu föreslagna premiehöjningen är också avvägd på ett sådant sätt — för att nu ta ett ganska teoretiskt betonat fall — att inte ens den 18-åring, som under hela sitt liv till 67 års ålder betalar maximal avgift, behöver känna sig illa behandlad vid en jämförelse med motsvarande försäkringsförmåner i den fria försäkringsmarknaden.

Vidare bör väl också denna försäkringspremie, pålagd de arbetsföra ålderrarna med inkomst, lättare kunna accepteras i den känslan att den medverkar till trygghet och lättnad i de ekonomiska bekymren för den generation som har gjort sitt, en generation som med familje- och blodsband är nära knuten till de betalande grupperna själva. Om man ensidigt presenterar premiehöjningen såsom, låt mig säga en skattehöjning, är det inte svårt att göra den impopulär och därmed kanske få hela reformen att framstå, om inte såsom diskutabel, så i alla fall som något som kan utsättas för en viss kritik. Jag tror att detta skulle vara en otjänst emot våra gamla. Presenteras i stället premiehöjningen så som den skall presenteras, d. v. s. som den praktisk-politiska möjlighet som i dag finns att åstadkomma en förstärkning av folk-

Höjning av folkpensioner m. m.

pensionerna, då kommer svenska folket att förstå den.

Men självfallet följer härav att premiehöjningsvägen har sina begränsningar. Det är därför jag menar att det inte vore lämpligt att följa den av högerrepresentanterna avgivna reservationen till utskottets utlåtande.

När regeringen har bedömt premiehöjningen så har den gjort det mot bakgrunden av övriga krav på premiehöjningar, som riksdagen kommer att ställas inför längre fram. Det är flera områden, där premiehöjningar blir aktuella. Vi kan inte genomföra den obligatoriska sjukförsäkringen med mindre de sjukförsäkrade betalar en premie, vi kan inte genomföra den förstärkning av arbetslöshetsförsäkringen, som jag förmenar, att riksdagen i år bör besluta om, med mindre låt mig säga 1 250 000 fackligt organiserade arbetare och tjänstemän får finna sig i en premiehöjning till sina arbetslöshetskassor. Man får därför se premiehöjningen mot bakgrund av vad som kommer att bli aktuellt på andra områden, och den bedömningen är jag inte säker på att högerreservanterna har haft möjlighet att göra. Om man gör ett försök till en sådan bedömning, tror jag att man maximalt kommer upp till de 1,8 procent som här föreslås men inte längre.

Herr Senander riktade en direkt vädjan till mig. Hans partivän i första kammaren, som förde partiets talan i detta ärende, ställde i stort sett samma fråga och utvecklade den ifrån de motioner som från kommunistiska partiets sida har väckts i anledning av propositionen. Jag vill säga några ord om de frågorna. Man har motionerat om att riksdagen genom ett beslut skulle binda kommunerna för en viss fixerad summa i fråga om de kommunala bostadstilläggen. När vi beslutade om dessa frågor för ungefär ett år sedan, utgick riksdagen ifrån att kommunerna skulle vara värdiga det ansvar som lades i deras händer, nämligen att fritt och själv-

ständigt besluta om de kommunala bostadstilläggen. Man presumerade helt enkelt från riksdagens sida, att det inte borde vara någon risk för att folkpensionärerna inte skulle få vad de har anledning att begära. Det har nu kunnat göras en redovisning för hur kommunerna skött sitt fögderi på detta område. Jag vill inte säga annat än att vad riksdagen förutsatte här har blivit praktiskt taget uppfyllt. För närvarande har 90 å 95 procent av rikets kommuner beslutat att omedelbart införa de kommunala bostadstilläggen. Om man utgår från det maximibelopp som skall utgå till ensamstående person, har ungefär 400 kommuner fastställt ett tillägg av 200 kronor om året. 324 kommuner har beslutat om ett tillägg som ligger mellan 200 och 500 kronor om året, 130 kommuner ett tillägg mellan 500 och 1 000 kronor om året och 19 kommuner ett tillägg som ligger över 1 000 kronor per år. De kommuner som hittills insänt uppgift om grunderna för sina kommunala bostadstillägg synes i stort sett ha följt lagstiftarnas och kommunförbundens uppmaningar att bestämma tilläggsbeloppen så, att någon minskning i förhållande till nu utgående pensionsförmåner, d. v. s. statliga pensionsförmåner och särskilt bostadstillägg, icke äger rum. Många kommuner har till och med vid införandet av de kommunala bostadstilläggen genomfört ganska betydande förbättringar av pensioner. De kommuner i kostnadsgrupp I, där särskilt bostadstillägg förut icke utgick, men som nu infört kommunalt bostadstillägg, har samtliga följaktligen givit sina pensionärer en direkt standardförbättring. Enligt en mycket approximativ uppskattning torde något över hälften av landets kommuner ha tillerkänt pensionärerna en standardförbättring och de flesta av de övriga kommunerna bibehållit i huvudsak oförändrad standard. Intill den 26 februari 1953 har 15 kommuner deklarerat, att de för närvarande icke ämnar

Höjning av folkpensioner m. m.

införa kommunala bostadstillägg. Det är en mycket liten procent av landets kommuner, men även en liten procent är här en för stor procent med hänsyn till vad saken gäller. Jag utgår ifrån att det finns möjlighet att bli informerad om de skäl som har föranlett kommunerna att ställa sig utanför detta engagemang för folkpensionärerna. Finns det sakliga skäl skall de självfallet respekteras, men finns det inga sådana skäl, utgår jag ifrån att detta »för närvarande» måste innebära, att vi inte skall behöva vänta för länge, förrän vi kan konstatera att bostadstillägg är en förmån utan undantag i Sveriges kommuner.

I utskottsutlåtandet förutsätter man att denna standardförbättring icke skall inverka på nu utgående kommunala bostadstillägg i den riktningen, att man med åberopande av standardförbättringen tar sina gamla beslut under omprövning och reducerar tilläggen. Ja, herr Senander önskade att jag gav en deklARATION om det. Jag har talat om detta i första kammaren, och jag kan lämna samma besked här. Självfallet utgår både regering och riksdag ifrån att denna standardförbättring inte skall tas till intäkt för en försämring av de kommunala bostadstilläggen. Kommunerna har dessutom beslutat om dessa tillägg i fullt medvetande om att det här blir en standardförbättring. Därför är det väl egentligen inte något överraskningsmoment de nu ställs inför. Jag tror vi kan presumera, att vi inte skall behöva bli besvikna på Sveriges kommuner i det avseendet.

Fru Helga Sjöstrand och herr Netzén har i sina inlägg i huvudsak ägnat sig åt blindersättningen. Eftersom det tydligen i fru Sjöstrands inlägg låg en antydning om att regeringen skulle ha varit ganska sent ute, kanske jag borde deklarerera, att diskussionerna mellan departementet och pensionsstyrelsen om blindtillägget togs upp på försommaren 1952. Med hänsyn till det arbete som nu ligger över pensionsstyrelsen,

bl. a. på grund av de kommunala bostadstilläggen, trodde styrelsen sig inte kunna prestera ett förslag under 1952. Man kan rimligtvis inte lägga så mycket arbete på ett ämbetsverk att det inte blir någonting av någonting. Av den anledningen har arbetet efter de inledande diskussionerna, där pensionsstyrelsen i stort sett fick reda på departementets intentioner och riktlinjer, legat stilla till den 6 februari i år, då det formella utredningsuppdraget gavs.

Om man sedan — och där kommer jag in på den fråga som herr Netzén mycket värtaligt utvecklade — anser, att man alldeles bortsett från denna utredning bör genomföra en förstärkning av blindtillägget, så har i varje fall regeringen och jag stannat inför att blindtillägget har samband med vad jag skulle vilja kalla allmän hjälplöshet hos icke blinda personer och att det är av intresse att man får angripa dessa problem på en gång. Nu är det ju, som kammarens ledamöter väl känner till, på det sättet att de blinda utan undantag är att betrakta som två tredjedelsinvalida och därför har full folkpension. Det är ingen diskussion om den saken. I den mån som till folkpensionerna kommer indextillägg och standardförbättringen utgår också dessa förmåner obligatoriskt till alla de blinda som saknar ledsyn. Gör man en ordentlig förbättring i fråga om folkpensionärernas standard, skall jag visserligen inte förneka, att problemet om justeringar av blindtillägget står kvar, men det problemet kan inte vara lika iögonenfallande och lika besvärande sedan den enligt min mening relativt kraftiga standardförbättringen har trätt i kraft som innan detta skedde. Nu har de blinda sitt 700-kronorstillägg. Det har varit av gammalt föremål för diskussion — det svenska folket har ju ett visst utpräglat sinne för rättvisa — och ingen kan bestrida att vi har invalida som är i exakt samma situation

Höjning av folkpensioner m. m.

som de blinda — i en del fall i en kanske ännu mer besvärlig situation. Jag är beredd att till både fru Sjöstrand och herr Netzén säga, att ingen bestrider de blindas rätt till hjälp. De lama som inte kan ta sig ur sängen ensamma — om jag nu skall ge mig in på detta avvägningsproblem — är i en ännu besvärligare situation, men de ha fått nöja sig med folkpensionen och ingenting därutöver. Vi har sagt oss, att om man ger sig in på en justering av den speciella ersättningen till de blinda, då bör det vara riktigt, att man tar upp frågan i ett större sammanhang och presenterar riksdagen den i det skicket. Nu kräver blindersättningen inte mer än ett par miljoner kronor av den väldiga utgiftssumma det här är fråga om. Vad den kommer att kosta, därest den kompletteras med ett allmänt hjälplöshetstillägg, vet jag inte i dag; det får utredningen ge besked om. Men även de relativt små summorna brukar riksdagen förbehålla sig rätten att granska. Alldeles bortsett ifrån att motivet kan vara aldrig så behjärtansvärt, så fränkänner sig inte riksdagen rätten att granska de ekonomiska konsekvenserna. Nu räknar vi med att, så snart pensionsstyrelsen kan prestera sin utredning, ha tillgång till de fakta som är erforderliga för att kunna göra den här justeringen. Jag vill inte säga — det vore överord — att man på förhand skulle binda ett kommande hjälplöshetstillägg genom att i dag fatta ett isolerat beslut om ett förhöjt blindtillägg; men att det får en viss betydelse för det kommande hjälplöshetstillägget tror jag är alldeles ovedersägligt. Vill man följaktligen ha möjlighet att angripa det större problemet utan att på förhand vara bunden, tror jag det är klokt att gå på utskottets linje.

Jag tror att även riksdagens ledamöter kan freda sitt samvete om de gör det mot bakgrunden av den förstärkning av folkpensionen som kommer att äga rum, en förstärkning som utan undantag utgår till alla blinda.

Herr SENANDER (k) kort genmäle: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet endast för att framföra ett tack till socialministern för svaret på min fråga. Jag anser att det har en mycket stor betydelse att utskottets uttalande i detta stycke kompletteras med ett understrykande av socialministern.

Socialministern hade sedan en hel del statistiska uppgifter, vilka ju också åberopats av utskottet, som visar, att kommunerna i stor utsträckning har följt de anvisningar som givits om införandet av kommunala bostadstillägg. Dessa uppgifter är naturligtvis av stort intresse, och jag hoppas att man får tillfälle att granska dem i detalj. Det rör sig nämligen här inte bara om att införa bostadstillägg, utan det är också fråga om omfattningen och storleken av dessa tillägg. Om det nu är så, som jag sade i mitt första anförande, att 90 å 95 procent av kommunerna antingen redan beslutat i rätt riktning, då bör det heller inte vara några svårigheter att ge kommunerna ett åläggande som går ut på, att man inte bör tillåta en enda kommun att göra ett avsteg från vad som här är meningen, nämligen att åstadkomma en standardförbättring för pensionärerna.

Herr NETZÉN (s) kort genmäle: Herr talman! Jag vill bara göra några kommentarer till socialministerns synpunkter på de inlägg, som fru Sjöstrand och jag gjorde. Det var åtminstone en av dessa synpunkter som jag tycker är rätt väsentlig.

Socialministern säger, att frågan om blindtillägget har samband med den allmänna hjälplöshetsprövningen. Jag beklagar det djupt, men på den punkten delar jag inte socialministerns uppfattning. Jag fattar inte att dessa saker skall ha något samband. Blindtillägget är ju en fråga, som statsmakterna redan principiellt löst — man löste frågan så tidigt som 1946 i dess nuvarande omfattning. För de blindas vidkommande gäller det här endast en

Höjning av folkpensioner m. m.

justering av ett belopp som, glädjande nog, alla instanser — departement, utskott m. fl. — varit eniga om. Alla har ansett den föreslagna höjningen vara mycket rimlig och skälig. Som socialministern förmodade är det sannolikt ingen i denna kammare som inte önskar, att även andra svårt invalidiserade personer måtte tillerkännas någon form av stöd från statsmakternas sida. Jag ställer dock den frågan till socialministern, huruvida det inte är en smula inkonsekvent att här avstå från att åstadkomma en standardförbättring för en viss bestämd grupp därför att man inte lyckats lösa problemet för andra grupper. Detta, tycker jag, är att bestraffa den grupp, som i princip redan fått sig tillerkänd en viss ersättning.

Vidare tror jag inte att de flesta åtnjuter full folkpension vid sidan av blindtillägget. — Även om det vore så skulle detta inte rubba mitt ståndpunktstagande. — Faktum är emellertid — och detta uppger även de blindas egen organisation — att flertalet blinda, som nu uppbär blindtillägg, inte åtnjuter invalidpension i den omfattning, att de kommer i åtnjutande av de förbättringar, som riksdagen nu står i begrepp att besluta. Blindtillägget avser ju att täcka en del kostnader i samband med blindhet. Sålunda har t. ex. priset på ledarhundar stigit och likaså en rad andra omkostnader. När riksdagen nu en gång fattat beslut om ett principiellt blindtillägg, då är det bara att fortsätta på den inslagna vägen om man nu tar det konsekventa steget och genomför den justering, som här är föreslagen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag kan ju erkänna att det i viss mån är påkostande att stå och argumentera emot en justering av blindtillägget. När jag emellertid gör det är orsaken den, herr Netzén, att jag tycker att tillräckligt starka skäl kan anföras för den

samordning och den konsekvens som ligger i den uppfattningen att människor är hjälplösa vare sig de är blinda eller lama. Jag vill följaktligen inte polemisera längre här. För att det emellertid inte skall framstå som någon ofullständighet i mitt anförande vill jag säga, att alla de blinda som saknar ledsyn erhåller blindtillägg. Saknar en blind ledsyn betraktas detta som minst två tredjedels invaliditet, och då får han full folkpension i form av hel invalidpension. Denna pension kan emellertid reduceras, och detta borde jag kanske ha sagt. Invalidpensionerna är inkomstprövade, och understödet blir således reducerat om den blinde har en tillräckligt hög inkomst. Har emellertid vederbörande en sådan inkomst, då framstår ju inte heller blindtilläggets behov med samma skärpa som det gör för den, som saknar inkomst vid sidan av pensionen.

Herr OHLIN (fp): Herr talman! Även jag vill ge uttryck åt den tillfredsställelse, som så många föregående talare har uttalat över att denna betydelsefulla reform — förstärkningen av folkpensionerna — i dag kan genomföras och att det kan ske i så stor enighet. Jag hade inte tänkt ytterligare kommentera denna sida av saken, men när jag hörde statsrådet Sträng måste jag göra ett tillägg.

Statsrådet Sträng kunde inte neka sig att här försöka göra en liten historisk tillbakablick. Detta gjorde han med ett yttrande, som skulle ge det intrycket, att det var socialdemokraterna här i landet som, under motstånd från övriga partiers sida, drevit fram höjningar av folkpensionerna. Jag tycker, herr talman, med förlov sagt att tillfället var litet illa valt för att nu ta upp en diskussion kring detta tema.

Får jag bara göra en liten kommentar utan att försöka ta upp en mera ingående debatt — jag har redan sagt att jag tycker en sådan skulle vara onö-

Höjning av folkpensioner m. m.

dig. Statsrådet Sträng är säkert inte omedveten om de initiativ, som tagits från andra håll — från högerhåll, från folkpartihåll och även i något sammanhang från bondeförbundshåll — till lösning av ålderspensionsproblemet. Låt vara att lösningens art var betingad av de ekonomiska förutsättningar, som varit rådande under olika tider. Statsrådet är inte okunnig om den långa serie av beslut, som har krävts här i landet för att förbättra folkpensionerna. Det har varit många beslut — från tiden före världskriget och mot slutet av 1920-talet samt många beslut om tillägg under kriget etc. — och flertalet av dessa beslut har fattats under enighet mellan de demokratiska partierna. Följaktligen tror jag det är rätt onödigt att i detta sammanhang försöka ge ett sådant intryck, som statsrådet vill göra. Förmodligen gjorde han det under hänvisning till att det vid ett tillfälle på 1920-talet rådde meningskiljaktigheter i fråga om dyrortsgraderingen av pensionerna.

Tillfredsställelsen över att det nu blir en lösning av frågan om folkpensionärernas andel i standardhöjningen är ju mycket livlig. I ett avseende är den kanske livligast på vårt håll. Ty vilka av de personer, som hörde statsrådet Sträng tala i denna kammare i maj månad 1952, hade vågat hoppas, att man inom tio månader skulle få medverka till ett enigt beslut om en så väsentlig och behövlig förbättring? Statsrådet Sträng hade ju vid det tillfället ett mera bestämt uttalande. Det var dock inte någon attityd som gav anledning till förhoppningar om en sådan lösning som dagens beslut innebär. Statsrådet Sträng hade en bestämd mening på en annan punkt, och det var att den förbättring, som eventuellt kunde komma i någon obestämd framtid och som statsrådet Sträng i och för sig naturligtvis hade en välvillig inställning till, den borde inte tillfalla alla, utan den borde vara behovsprövad. Jag

kritiserar inte statsrådet för att han ändrat mening på denna punkt men jag bara konstaterar, att det var på den punkten vi fick ett bestämt besked för tio månader sedan beträffande statsrådets tankegångar. Mot bakgrunden av vad som skedde för tio månader sedan tycker jag att det hade varit dubbel anledning för socialministern att nöja sig med att här betona glädjen över enigheten i beslutet och avstå från den missvisande historiska tillbakablicken.

Det är klart att det är motiverat att under föreliggande omständigheter höja folkpensionsavgifterna, därom råder — utom beträffande kommunisterna — enighet. Det är naturligtvis riktigt som statsrådet Sträng säger, att en omprövning av avgiftsfrågorna aktualiseras genom sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Detta bör man inte glömma bort. Det är emellertid rätt svårt att i dag ta ställning till dessa frågor med tanke på att man inte vet storleken hos höjningen av försäkringsavgifterna i dessa fall. I detta läge tror jag det är utomordentligt motiverat att, som vi i folkpartiet genom en motion i januari gjort, kräva en allmän översyn rörande socialförsäkringsavgifternas roll vid finansieringen av socialpolitiken. Jag tror således att dagens beslut om höjda folkpensionsavgifter och de väntade besluten om arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen verkligen aktualiserar ett försök till en översyn och översikt över detta socialförsäkringsproblem. Jag hoppas verkligen att statsrådet Sträng i denna fråga inte intar samma attityd som tidigare varit populär när han sagt, att denna avvägning gör vi i kanslihuset. Statsrådet skall vara beredd att snarast möjligt lägga fram allt material så att även vi, som vistas i riksdagshuset, får tillfälle att så snart som möjligt ta ställning till dessa olika frågor med full kännedom om hur det förhåller sig med avgifterna inom andra områden än det för dagen aktuella och med någon kän-

Höjning av folkpensioner m. m.

nedom om de förslag, som kan väntas inom ett eller annat år.

När jag aktualiserar denna fråga nu så innebär det naturligtvis — detta har även antytts i vår motion — att vi har samma uppfattning som socialministern, nämligen att socialförsäkringsavgifterna måste komma att spela en vida större roll i framtiden än hittills vid finansieringen av socialreformerna. Om man jämför med förhållandena i andra länder — till exempel förhållandena i England, där man i många år haft en socialdemokratisk regering — har avgifterna där spelat en långt större roll än i Sverige.

Beträffande frågan att i dag fastställa en högre procentsats än den i propositionen föreslagna — 1,8 procent — vill jag erkänna, att jag med stor uppmärksamhet lyssnade till herr Hagårds anförande. Jag brukar även annars lyssna till honom när det är fråga om spörsmål av denna art, då han ju besitter en betydande sakkunskap. Jag fäste mig vid att herr Hagård medgav, att 1,75 procent skulle vara fullt tillräckligt för att de som betalar maxi- miavgiften skulle fullt täcka kostnader- na för folkpensionen utan att de be- hövde få någon subvention av stats- kassan. Detta utgör ju i själva verket ett starkt motiv för att inte för när- varande ta ut en så hög avgift som två procent. Även om de försäkringstek- niska beräkningarna inte förefaller helt entydiga utan kan göras på olika sätt, föreligger det inte tillräckliga skäl att säga, att det är nödvändigt med en två- procentig avgift för att de som betalar denna avgift under större delen av sitt liv skall anses betala fullt.

Detta talar för att vi tar upp samt- liga socialförsäkringsavgifter till dis- kussion, men vi bör inte för dagen fö- reta någon höjning, som eventuellt skulle innebära en liten extrabeskatt- ning av en del av skattebetalarna, vilka då skulle få betala mer än vad folk- pensionen kostar.

I frågan om tidpunkten för pensions- höjningens ikraftträdande är det up- penbart att man kan anföra vissa skäl för att avgiften skall höjas samtidigt med att pensionen höjes. Å andra sidan föreligger det såvitt jag förstår överväldigande praktiska hinder mot att ta ut större avdrag redan fr. o. m. maj må- nad, vilket utskottet också har påpe- kat. När jag hörde herr Hagårds anfö- rande kunde jag ändå inte underlåta att göra den reflexionen, att det är synd att varken motionärerna, utskottet eller reservanterna närmare har utrett möj- ligheten att inte göra ökade avdrag fr. o. m. maj — vilket jag tror är oprak- tiskt — men ändå låta skyldigheten att betala folkpensionsavgift efter 1,8 pro- cent börja den 1 maj. Den definitiva uträkningen av folkpensionsavgiften för 1953 äger ju inte rum förrän på hösten 1954. Jag är självfallet inte be- redd att nu ta ställning för eller emot ett alternativ som inte har varit under utredning. Det ligger i öppen dag att även detta tillvägagångssätt medför en del olägenheter, då det skulle i icke helt ringa mån öka antalet människor som får betala kvarskatt på våren 1955. Jag tror alltså att det i dag inte finns möjlighet att följa den linjen, utan vi har ingenting annat att göra än att följa utskottsmajoritetens yrkande beträffan- de tidpunkten för höjning av folkpen- sionsavgiften.

Till sist, herr talman: Fru Sjöstrand och herr Netzén har talat om ersätt- ningen till de blinda, och statsrådet Sträng samt utskottets talesmän har för- svarat åsikten, att den frågan bör lösas i ett sammanhang med frågan om en särskild ersättning åt andra som har höggradig invaliditet. Jag är alltid, herr talman, litet skeptisk när man i sociala sammanhang säger att en fråga bör lösas samtidigt med en annan. Om vi går igenom vår socialpolitiska historia, skall vi finna en rad exempel på att man har löst en sak nu och tagit upp angränsande problem senare. En sådan

Höjning av folkpensioner m. m.

jättereform som åttatimmarsdagen infördes först för en grupp och utvidgades senare till andra grupper. Även när det gällt vissa andra sociala förmåner har man börjat med en grupp och sedan utvidgat dem. Om de tekniska problemen är lösta för en grupp tidigare än för angränsande grupper, tror jag det ofta kan vara väl motiverat med en dellösning, under förutsättning att denna inte på något sätt föregriper den mera definitiva lösningen. Socialministern har ju inte påstått att det skulle bli fallet här.

Jag erkänner således, herr talman, att fru Sjöstrands och herr Netzéns argumentering har gjort ett starkt intryck på mig, och jag anser att en reform på detta område är så angelägen att jag vill deklarerera mina sympatier för den motion för vilken de har talat.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Herr Ohlin efterlyste en översyn över frågan om premiebetalningen, inte bara på detta område, utan eventuellt även på andra områden framöver. Herr Ohlin efterlyste för tio månader sedan en översyn när det gällde de sociala reformerna. Jag tillät mig då säga, att problemet inte var någon utredningsfråga utan helt enkelt en politisk avvägningsfråga. Jag tror jag var så ogenerad att jag sade, att man inte behöver göra några längre utredningar för att förstå, att folkpensionärerna skall ha det litet bättre om vi får ekonomiska möjligheter därtill. Jag kunde således inte tillmötesgå herr Ohlin i hans önskan om en utredning. Resultatet av våra överväganden ligger i dag på riksdagens bord utan utredning, och herr Ohlin har inte haft någonting att invända mot det; i varje fall skulle jag bli högst förvånad om herr Ohlin intog någon annan ståndpunkt än sina utskottskamrater.

När det gäller pensionsavgifterna har jag tillåtit mig säga, att regeringen

självfallet har gjort överväganden innan den presenterat ett förslag om höjning av pensionsavgifterna. Om herr Ohlin anser att övervägandet är galet, finns det naturligtvis möjligheter att ställa andra yrkanden. Fakta i målet är ju tillgängliga för herr Ohlin liksom för mig och för vem som helst av kammarens ledamöter. Den premiehöjning som kommer att bli en följd av sjukförsäkringsreformen är presenterad i ett offentligt betänkande sedan åtskilliga månader tillbaka, och likaså den premiehöjning som följer med förstärkningen av arbetslöshetsförsäkringen. Det finns möjligheter att göra olika avvägningar, och regeringen har gjort sin. Anser herr Ohlin att den är galen, går det som sagt att precisera sina synpunkter.

Herr Ohlin sade att jag har illa valt tillfället att ta upp en debatt av mera principiell natur om folkpensioneringen. Jag har i min hand en liten broschyr som herr Ohlins partivänner gav ut till det senaste valet. Det talas där om vad herr Ohlin och hans partivänner har gjort i denna fråga. Vi kan ge herr Ohlin rätt i att det 1913 lades fram ett förslag till folkpensionering som signerades av herr Ohlins politiska föregångare. Det rörde sig då om en folkpension av 6 kronor i månaden. I maj i år genomför vi en förstärkning, och var och en kan räkna sig till vad folkpensionen då blir per månad. Man skall vara blind för den historiska gången om man inte erkänner att utvecklingen på 1930-talet — när folkpensionerna från att vara en karikatyr gjordes till en verklig pension — drevs fram av den svenska socialdemokratien.

Herr Ohlin talar vidare om att jag försöker glömma vad jag sade för tio månader sedan i denna kammare. Han vill ge kammarens ledamöter den uppfattningen, att jag för tio månader sedan här i kammaren skulle ha intagit en negativ ståndpunkt till en standardförbättring för folkpensionärerna. Jag har i min hand kammarens protokoll

Höjning av folkpensioner m. m.

från den debatten, och jag skall citera det på tre punkter. I ett inlägg — möjligen ett svar till herr Ohlin — meddelade jag, att denna fråga hade varit aktuell och övervägts inom regeringen redan i mars månad i samband med ett interpellationssvar här i kammaren. Jag sade då — nu läser jag ordagrant från protokollet — »Jag tror jag kan säga, att regeringen betraktar frågan» — d. v. s. en förstärkning av folkpensionerna — »som en av de allra viktigaste socialpolitiska uppgifterna.»

Jag går vidare i samma protokoll. Jag anslöt mig till vissa synpunkter som framförts av herr Mårtensson i Uddevalla och sade i en inskjuten sats, att vi skulle förstärka folkpensionerna — därom var vi alla eniga.

Jag slutade mitt anförande med att säga: »Herr talman! Jag har velat redovisa dessa synpunkter i debatten, och jag tror att jag för kammarens ledamöter nu har redogjort för regeringens klart positiva inställning till en förstärkning av folkpensionerna.»

Detta karakteriseras i dag av herr Ohlin såsom en ovilja från min sida att vara med på en förbättring. Herr Ohlin uttrycker sig ännu klarare i årets remissdebatt, där han i en polemik säger till statsministern: »Om man ser socialministerns yttrande i maj i fjol, står det fullt klart, att herr Sträng alldeles avböjt att ställa en standardhöjning i utsikt. När statsministern vill dra de slutsatserna av socialministerns inlägg för tio månader sedan, är en sådan tolkning uppenbart orimlig.»

Ja, detta är bevarat för evärdelig tid i och med att det finns infört i riksdagens protokoll.

Var, herr Ohlin, går anständighetens gräns i en politisk debatt? Jag säger vid tre olika tillfällen i samma anförande i denna kammare, att det är regeringens avsikt och mening, att folkpensionerna skall höjas, men herr Ohlin säger, att om jag påstår det, menar jag motsatsen och att det är orimligt att

tro vad jag deklarerar. Skall vi debattera med sådana metoder, herr Ohlin, ber jag att få avstå — jag orkar helt enkelt inte med det. Jag tycker att denna debatt, som ju ändå rör sig om viktigare ting, bör ligga på ett plan som är litet värdigare ämnets innehåll.

Herr HAGÅRD (h) kort genmäle: Herr talman! Jag måste erkänna att även jag tyckte det var tämligen onödigt av socialministern, när han i detta avseende talade om en vägröjargärning, att sätta ett politiskt parti i förgrunden. Jag skall inte här åter dra fram folkpensioneringens historia, men jag vill erinra om att det har utträttats mycket även på andra håll under de gångna decennierna. Det kommer inte initiativ bara från regeringen, utan det ligger också en hel del bemödanden bakom utredningarna. Jag vill erinra om vad pensionsförsäkringskommittén på sin tid betydde, och jag kanske också får nämna socialvårdskommittén, där vi var eniga i frågor om bl. a. inkomstprövningens borttagande, som betyder så mycket mer för folkpensionärerna och mer än man i allmänhet inser. — Jag skall som sagt inte gå in på detta ämne ytterligare.

När herr Ohlin i sitt anförande kom in på vissa frågor om avgifter o. d., ansåg han, att man kan diskutera storleken av folkpensionsavgiften. Det är alldeles riktigt. Jag gav också detta vid handen i mitt anförande, och jag måste säga, att när jag i sammansatta utskottet stod inför den motion, som här var väckt, slog det mig genast att huvudvikten bör läggas vid de rent praktiska synpunkterna, enkelhetens synpunkter. Då fann jag, att såväl ur debiterings-synpunkt som kontrollsynpunkt och när det gällde möjlighet för en enskild människa att själv kontrollera sina pensionsavgifter, måste det vara enklare att avrunda inte bara till 1,8 utan till 2 procent.

Sedan är jag också villig att erkänna,

Höjning av folkpensioner m. m.

att man var en smula tveksam när det gällde den tidpunkt, från vilken inbetalningen skall ske. Men jag fick snart visshet om att detta inte var något problem ur debiterings- och uppbörds-synpunkt. Jag kom sålunda till den slutsatsen att det mycket väl låter sig göra på det sätt, som motionerna antydde.

Vi må slutligen ha vilken uppfattning som helst om folkpensionsavgiftens storlek. Vi kan dock inte komma ifrån att vi måste välja mellan att antingen höja de direkta skatterna eller också höja de indirekta skatterna och jämsides därmed pensionsavgifterna. Det finns ingen annan väg att gå, och ur den synpunkten hade det kanske inte varit olämpligt att man i dagens läge riktade statskassan med ytterligare det belopp, som kan utfås på grund av det förslag som här föreligger. Därigenom förrycker man icke möjligheterna till ett mera rationellt framtida ställnings-tagande till frågan om mera enhetliga socialförsäkringsavgifter.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Som jag redan har framhållit, uttryckte statsrådet Sträng i maj liksom tidigare en allmän sympati för en förbättring av folkpensionerna. Det är det han nu har läst upp. Det var ingen replik till mig; det sade jag redan i mitt föregående anförande, vilket statsrådet tydligen glömt eller valde att glömma för att få en mera effektiv bakgrund.

Men, herr statsråd, regeringen och regeringspartierna gick emot en omedelbar förbättring på 50 kronor. Man gick emot yrkandet om en snabbutredning. Jag lämnar nu av hänsyn till tiden frågan om utredning eller icke utredning. Men accepterade av ett yrkande om en *snabb* utredning skulle ha inneburit en förbindelse att relativt snart ge folkpensionärerna andel i standardhöjningen. Herr Sträng gav inte något som helst löfte om tidpunkten när han kunde tänka sig att den all-

männa välviljan skulle ge resultat, utan han gjorde — vilket statsrådet föredrog att inte läsa upp — det uttryckligen beroende av ovissa finansiella möjligheter; »när vi får finansiella möjligheter, skall folkpensionärerna få det litet bättre», sade han. De finansiella möjligheterna ansåg han inte föreliggande 1952, inte ens till 50 kronor. Kammaren inbjöds att satsa på att de finansiella möjligheterna någon gång i en obestämmd framtid skulle bli bättre, och då skulle folkpensionärerna få det litet bättre. Sedan har det inträffat, att statsrådet Sträng, kanske ensam, anser att de finansiella möjligheterna nu i år med de stigande försvarsutgifterna och annat blivit så förfärligt mycket bättre än i fjol, så att nu går det att lösa frågan. Nej, herr statsråd, man kan inte få något annat intryck än att statsrådet i fjol försökte vara allmänt välvillig, säkert ifrån en ärlig uppfattning att det är önskvärt att hjälpa folkpensionärerna, men att *statsrådet ville ha fullständig handlingsfrihet i frågan huruvida det skulle bli en väsentlig förbättring inom en nära framtid eller inte.*

Sedan om det historiska. Statsrådet gav intrycket att det fanns en folkpension från 1914, och sedan på 30-talet höjde socialdemokraterna den från en karikatyr till en verklig pension. Då hoppar statsrådet över den verkligt stora förbättringen, som skedde dess emellan. Statsrådet talar vidare inte om att den stora striden på 30-talet gällde *dyrortstilläggen* och att alltså de som bodde på landet redan förut hade fått den stora förbättringen och i samband med beslutet 1937 inte fick någon förbättring alls. Historieskrivningen var alltså inte mera lyckad denna gång.

Herr SENANDER (k) kort genmäle: Herr talman! När socialministern ställer frågan till herr Ohlin var han anser gränsen för den politiska anständigheten gå, tror jag att den frågan är berättigad när det gäller herr Ohlin i

Höjning av folkpensioner m. m.

mer än ett sammanhang. Han började sitt första anförande med att räkna upp vilka initiativ i folkpensionsfrågan, som hade tagits, naturligtvis främst av folkpartiet, av högern och i någon mån av bondeförbundet, men han aktade sig visligen — och jag tror att han betraktar det som politisk anständighet — att nämna att också kommunisterna tagit åtskilliga initiativ långt innan folkpartiet ens intresserade sig nämnvärt för folkpensionerna. Långt dessförinnan ställde vi förslag, exempelvis redan 1940, om att man skulle indexreglera pensionerna, en sak som ju folkpartiet i sin propaganda gjort mycket stort nummer av att man tagit initiativet till. Herr Ohlin och hans meningsfränder var med om att avslå detta förslag redan 1940, och det togs inga initiativ av folkpartiet förrän år 1946 i samband med den stora pensionsreformen. Folkpartiets uppträdande förra året räknar jag närmast som en skandal. Folkpartiet hade inte alls tänkt ta något initiativ till en förbättring av folkpensionärernas läge, men när regeringen kom med sitt förslag var folkpartiet där med ett överbud och en motion, som kastades in vid en tidpunkt då utskottet redan hade tagit ställning, ungefär som när käringen kastade jätten efter brödet in i ugnen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag vet inte om jag skall ge herr Ohlin ytterligare en chans att repetera den valbroschyr, som hans parti spred under den sista valrörelsen i denna fråga. Det är möjligt att det inte ger så mycket. Men jag tillät mig konstatera, att herr Ohlin i sitt sista anförande gjorde gällande, att mitt inlägg i denna debatt i maj månad 1952 gav intryck av en allmän sympati för en standardförbättring till folkpensionärerna. Jag läser nu ytterligare en gång herr Ohlins inlägg i remissdebatten den 21 januari i år: »Om man ser socialministerns in-

terpellationssvar och ställer det vid sidan av vad socialministern sade i maj, då är det helt klart att herr Sträng alldeles avböjt att ställa en standardhöjning i utsikt.» Jag ger herr Ohlin som hederlig karl chansen att ta avstånd från sitt yttrande i remissdebatten.

Herr ÖHLIN (fp) kort genmäle: Herr talman! Får jag bara svara socialministern, att med att ställa i utsikt menar jag inte allmän välvilja av så obestämd art, att man inte vet när regeringen tänker realisera den. Denna distinktion torde vara fullt klar för socialministern: skillnaden mellan å ena sidan att deklarerera en säkert ärlig allmän välvilja och å andra sidan att ställa i utsikt att man i en någorlunda nära framtid skall lägga fram förslag om en förbättring. Det var detta som statsrådet icke gjorde, utan statsrådet sade, att om det blir finansiella möjligheter skall vi göra det. Ingen människa kunde i maj 1952 gissa, att statsrådet Sträng skulle anse, att när vårt ekonomiska läge försämras och våra försvarsutgifter stiger, kommer det att föreligga de finansiella möjligheter, som inte fanns 1952, inte ens för ett pensionstillägg på 50 kronor.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Jag vill sluta med att säga, att jag tror kammarens ledamöter har ett tillräckligt gott omdöme för att utläsa det svar, som jag efterlyste, i herr Ohlins sista inlägg.

Herr HJALMARSON (h): Herr talman! Jag tänker inte blanda mig i denna debatt för att få konstaterat vem som konstaterade vad och vid vilken tidpunkt. Jag har en känsla av att den sortens debatt inte tillhör de framstegsbefrämjande i svensk politik.

Jag är glad över enigheten kring det beslut, som riksdagen nu står i begrepp att fatta om en förbättring av levnadsvillkoren för de gamla. I själva verket,

Höjning av folkpensioner m. m.

herr talman, är det ju ändå på det sättet — det skulle väl också socialministern kunna medge — att i långliga tider alla partier i vårt land har ådagalagt ett starkt och levande intresse för att få till stånd så goda lösningar som möjligt av folkpensionsfrågan; någon anledning att utskifta äran för de åtgärder, som på detta område har vidtagits, efter partipolitiska linjer tror jag inte finns. Til syvende og sidst är det ju ändå så, att den största äran av dessa åtgärder tillkommer alla de arbetande människorna inom vårt svenska folk som är beredda att med sina arbetsprestationer möjliggöra de sociala framstegen.

Det var värdefullt att socialministern gjorde en distinktion mellan premiehöjningar, som vidtogs som ett led i det sociala försäkringssystemet, och skattehöjningar i egentlig mening. Jag delar socialministerns uppfattning att man måste skilja mellan avgifter, som man tar ut för att tillförsäkra den enskilde vissa bestämda förmåner, och skatter för allmänna ändamål. Socialministern framhöll, att regeringen hade sett frågan om pensionsavgiftens höjd i samband med frågan om andra avgifter, som längre fram kan komma att uttas, och socialministern understök att högerreservanterna knappast hade haft möjlighet att se frågan i detta samband. Jag erkänner gärna, att vi av naturliga skäl inte har haft den möjligheten; det har ingen av oss, som arbetar här på riksdagsplanet. Såvitt jag förstår måste emellertid socialministerns resonemang närmast utmynna i tanken att vi så småningom skall kunna få igenom den enhetliga socialavgift, som har skyttat i den tidigare debatten. Detta är emellertid en fråga, som får tas upp i ett senare sammanhang. Bakom vårt ställningstagande till frågan om vilken avgift, som bör tas ut i samband med folkpensionsreformens genomförande, har emellertid i första hand legat rent försäkringsmässiga över-

väganden. Det rör sig ju här om ett slags kollektiv försäkring. En av utgångspunkterna vid utformandet av en sådan försäkring måste ju vara en bedömning av vid vilken ålder man tidigast kan räkna med att människorna uppbär en inkomst som möjliggör ett uttagande av full avgift. Jag föreställer mig, att de flesta måste medge, att om man sätter åldersgränsen, som från högerhåll har föreslagits, till 25 år, det endast är i mycket sällsynta undantagsfall som någon före denna ålder kan förväntas ha en inkomst som kan bilda underlag för erläggande av full avgift.

Jag medger gärna att det finns en invändning, som kan göras mot vårt resonemang. Med den utgångspunkt som vi valt hade det måhända varit riktigast att säga, att inträdet i pensionsystemet inte borde ha skett förrän från och med 25 års ålder. Jag medger att det ligger något i denna invändning men praktiska hänsyn kan å andra sidan anses tala emot en ändring av inträdesåldern. Att det under alla förhållanden finns goda skäl för att lägga upp beräkningarna med utgångspunkt från 25-års-åldern synes åtminstone mig vara tämligen klart.

Jag kanske också, herr talman, kan få tillägga, att när vi har utformat vårt förslag har vi sökt samarbeta med den bästa försäkringstekniska expertis som stått till buds.

Till sist skulle jag vilja säga ett par ord om vid vilken tidpunkt avgiftshöjningen skall börja tas ut. Jag erkänner att det kan föreligga vissa tekniska svårigheter att genomföra ett uttagande av de höjda avgifterna redan från och med den 1 maj, men dessa svårigheter är dock inte oöverkomliga, som redan herr Hagård har visat och som även herr Ohlin har pekat på, ehuru den senare anvisade en annan möjlighet än vad vi i vår reservation har tänkt oss. Det mest beklagliga i detta sammanhang är ju emellertid att regeringen inte redan i fjol lade fram pensionsre-

formen, varigenom det hade varit möjligt att utan några tekniska olägenheter låta pensionshöjningen och avgiftsjusteringen ske samtidigt. Det är detta som är den verkliga orsaken till besvärigheterna i dag. Jag beklagar detta förhållande men tillåter mig ändå, herr talman, att betona angelägenheten av att man söker även i denna fråga gå den väg som högerreservanterna har anvisat, detta både av statsfinansiella och psykologiska skäl.

De meningsskiljaktigheter som föreligger på det område som jag nu har redovisat bör emellertid självfallet inte på något sätt förringa det som är det väsentliga vid behandlingen av denna fråga, nämligen enigheten i sak om själva reformen.

Jag vill, herr talman, sluta mitt inlägg med att ännu en gång understryka betydelsen av denna enighet.

Härmed var överläggningen slutad. På därå av herr talmannen framställd proposition biföll kammaren till en början utskottets hemställan i punkten A.

Beträffande punkten B gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i denna punkt; 2:o) bifall till utskottets hemställan i punkten med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 233 av herr Hjalmarson m. fl.; samt 3:o) bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 74 av herr Senander m. fl., såvitt denna motion avsåg pensionsavgifterna; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagård begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) angivna propositionen följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller punkten B i sammansatta stats- och

Höjning av folkpensioner m. m.

andra lagutskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II: 233 av herr Hjalmarson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagård begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 177 ja och 29 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten B.

På framställd proposition bifölls härefter utskottets hemställan i punkten C.

I avseende å punkten D gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 75 av herr Senander m. fl.; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Slutligen gav herr talmannen propositioner beträffande punkten E, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av fru Sjöstrand under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Sjöstrand begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller punkten E i sammansatta stats- och

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

andra lagutskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av fru Sjöstrand under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 94 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten E.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 12.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring i taxeringsförordningen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckta motioner om sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av

utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 84 av herr *Werner m. fl.* och II: 110 av herr *Jonsson i Skedsbygd m. fl.*; samt

2) motionen I: 289 av herrar *Osvald* och *Hansson*.

I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle, skulle utgå med hälften av det belopp, varmed skatten för övriga fordon utginge, samt att vederbörande utskott måtte utforma härför erforderlig lagtext.

Utskottet hemställde,

1) att de likalydande motionerna I: 84 av herr *Werner m. fl.* och II: 110 av herr *Jonsson i Skedsbygd m. fl.* om sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen I: 289 av herrar *Osvald* och *Hansson* om lindring av beskattningen av gengasdrivna fordon icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Werner, Patrick Nilsson* och *Jonsson i Skedsbygd*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 84 av herr *Werner m. fl.* och II: 110 av herr *Jonsson i Skedsbygd m. fl.* om sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle, samt motionen I: 289 av herrar *Osvald* och *Hansson* om lindring av beskattningen av gengasdrivna fordon måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om proposition till nästkommande års riksdag med förslag till sådana lättnader i beskattningen av gengasdrivna motorfordon vilka, jämte i övrigt erforderliga åtgärder, kunde vara ägnade att stimulera till en vidgad användning av inhemskt

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

fast bränsle såsom drivmedel för motorfordon;

II) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, som ansett att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 84 av herr *Werner m. fl.* och II: 110 av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl. om sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle, samt motionen I: 289 av herrar *Osvald* och *Hansson* om lindring i beskattningen av gengasdrivna fordon i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter närmare övervägande av vad i motionerna samt av utskottet anfördes för riksdagen framlägga de förslag, vartill detta övervägande kunde föranleda; samt

2) att samtliga ifrågavarande motioner måtte, till den del de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under punkt 1) föreslagit, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr *JONSSON* i Skedsbygd (bf): Herr talman! Då ifrågavarande utskottsbetänkande grundar sig på en av mig med flera avgiven motion i denna kammare, en motion, som även är avlämnad i första kammaren, så ber jag att i anledning av densamma få framföra några synpunkter.

Under förra världskriget med den avspärrning, som då var rådande, visade det sig omöjligt att få in tillräckligt med drivmedel för våra bilar, traktorer och motorer i övrigt. Man räddade då situationen genom att konstruera s. k. gengasaggregat, som drevs med fast inhemskt bränsle. Dessa aggregat var till en början ganska miserabla. Det kom fram en del konstruktioner, som visade sig inte hålla måttet och som var förenade med många olägenheter, vilket gjorde att de som använde sig av dessa

aggregat många gånger fick vidkännas ganska stora kapitalförluster. Härtill kom de förluster som uppstod genom att man inte kunde driva sin näring.

Det var först så småningom, sedan man provat sig fram under ett par tre år, som man lyckades få relativt hållbara konstruktioner, men vissa besvärligheter vidlåder alltså dessa aggregat. Jag vågar nog säga att den aversion man hade mot gengasdriften vid dess införande fortsatte även sedan man nått betydligt bättre resultat med denna drift. Emellertid kan man konstatera att det var endast tack vare införandet av gengasdrift som det var möjligt för oss att upprätthålla vår trafikapparat på det relativt goda sätt som vi lyckades göra.

Jag vill också erinra om den förändring som har skett sedan förra världskriget i och med att man inom jordbruksnäringen alltmer har övergått till traktordrift. Man skulle i dagens läge med det starkt reducerade antal hästar som finns inte kunna tillnärmelsevis klara sig på samma sätt som man gjorde under förra världskrigets avspärrning, om man inte snabbt nog kunde förse de bensin- och oljedrivna traktorerna med inhemskt bränsle.

Under kriget hade vi en viss lättnad i beskattningen för gengasdrivna motorfordon, men i och med att importen blev fri upphörde denna lättnad, och man avmonterade fort nog sina gengasaggregat. De tog ett visst utrymme, de minskade lastförmågan, och de hade en hel del mer eller mindre markanta olägenheter.

Det finns firmor och enskilda, som i viss utsträckning fortfarande håller på att syssla med detta problem. De vill försöka få fram bättre konstruktioner, och de har i ganska stor utsträckning också lyckats härmed. Jag vill erinra om att det besvärliga startproblemet, som man förut hade att dragas med, nog i mycket stor utsträckning elimi-

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

nerats. Man har kommit fram till typer, som möjliggör start så gott som omedelbart. Detta medför också, att risken för förgiftning, som spelade en viss roll åtminstone i agitationen, har om inte helt så dock i mycket stor utsträckning eliminerats. För att om möjligt understödja dessa strävanden att komma fram till bättre typer har vi tänkt oss, att man skulle genom en skattelindring uppmuntra användning av gengasdrivna fordon, så att de som syssla med tillverkning av dessa aggregat skulle kunna få ut i varje fall ett mindre antal sådana i praktiska prov.

Det vore ytterst värdefullt om man ifall det skulle inträffa en avspärrning, som omöjliggjorde för oss att få in utländska drivmedel, hade något annat att bygga på när det gällde att snabbt nog återigen kunna införa gengasdrift. Jag vill inte härvidlag bortse från det stora försvarspolitiska intresset av att vi får vår trafikapparat snabbt nog i funktion efter en avspärrning, särskilt om vi skulle drabbas av olyckan att komma med i en konflikt. En avspärrning skulle ju fort nog göra, att vi skulle bli tvungna att använda andra drivmedel än de importerade. Vi har ju erfarenheter från det senaste världskriget, och alla tecken tyder på att förhållandena i detta hänseende inte skulle bli gynnsammare för oss, om återigen en sådan konflikt skulle utbryta. Alla våra möjligheter att försvara oss sammanhänger ju med huruvida vårt jordbruk kan fortsätta sin produktion av livsmedel för landets behov och huruvida transporterna såväl internt som när det gäller att förse landet och krigsmakten med erforderliga förnödenheter kan fortgå. Vi får också göra klart för oss, att om det värsta skulle inträffa, nämligen att vi kommer med i kriget, så bleve en motståndares första åtgärd att försöka spolia våra transportväsende, våra järnvägar och våra kraftstationer. Då bleve vi fort nog hänvi-

sade till så gott om enbart landsvägs-transporter.

Alla dessa skäl talar enligt motionärernas förmenande för att vi bör skapa oss en beredskap på detta område. Vi hade tänkt oss, att man, som jag sade, i något ringa utsträckning skulle vinna erfarenhet, om man ville gå den vägen, att man lättade på fordonsbeskattningen för gengasdrivna fordon och sålunda uppmuntrade en del att använda sig av fast bränsle härvidlag. Jag skall inte tala om vad det skulle betyda ur arbetsmarknadssynpunkt, om man kunde överflytta en del av de arbetslösa som är vana vid grovarbete till sådant arbete i skogarna, som skulle behövas för att tillverka detta bränsle.

Nu har utskottet ansett, att man knappast skulle nå något resultat genom en skattesänkning. Utskottet har ställt sig mycket positivt till tanken, att man skulle uppmuntra till fortsatt gengasdrift, men anser, att vederbörande myndigheter bör ta initiativ i detta fall. Jag tycker verkligen, att utskottets motivering på denna punkt är så pass övertygande, att utskottet hade bort fullfölja denna med ett yrkande, att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte gå i författning om vidtagande av sådana åtgärder. Utskottet skriver t. ex.: »I likhet med motionärerna finner utskottet, att gengasdriftens betydelse för landets försvarsberedskap under nuvarande förhållanden påkallar särskild uppmärksamhet från statsmakternas sida. I enlighet med denna uppfattning anser utskottet det vara en angelägen uppgift för staten att som ett led i olika åtgärder i syfte att stärka vår försvarsberedskap stödja pågående strävanden av både myndigheter och enskilda att befrämja utvecklingen på gengasdriftens område.»

Jag tycker nog, att när utskottet har en sådan positiv inställning till denna fråga, när man är överens om att det är nödvändigt att någonting göres på

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

detta område, så hade man närmast förväntat, att utskottet, om det inte ville gå på den linje som motionärerna föreslagit, nämligen en sänkning av beskattningen, borde ha anvisat andra vägar eller eventuellt skrivit till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t borde ha sin uppmärksamhet riktad på frågan och för riksdagen framlägga de förslag som kunde erfordras för att få i gång en sådan här försöksverksamhet.

Detta är, herr talman, i korthet de synpunkter som har föresvävat oss motionärer och som har legat till grund för vårt ställningstagande i utskottet. Jag ber i anledning av motionen och vad jag här anfört att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Werner, Patrick Nilsson och undertecknad.

Häruti instämde herrar *Pettersson* i Norregård (bf) och *Svensson* i Vä (bf).

Herr NILSSON i Svalöv (h): Herr talman! I reservationen nr II till föreliggande betänkande av herr Velander och undertecknad har vi anfört, att det i motionerna framförda förslaget är av den vikt, att det inte utan vidare bör avfärdas. Emellertid är vi inte övertygade om att skattelindringsvägen är den absolut riktiga, då det gäller att stödja forskningen och försöksverksamheten på gengasdriftens område utan vi ifrågasätter, om inte andra utvägar bör prövas. Vi anser, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att allsidigt pröva denna sak och, sedan denna prövning har skett, för riksdagen framlägga de förslag som kan föranledas av prövningen.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till reservationen nr II av herr Velander och undertecknad.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Jag delar de föregående ärade talarnas uppfattning att gengas-

driften har stor betydelse ur beredskapssynpunkt. Detta framgick av förhållandena under kriget. Det är därför angeläget att här dels förbereda utexperimenterandet och provningen av gengasaggregat och dels också att vidtaga åtgärder för att, om kriget och avspärrningen kommer, kunna sätta i gång med tillverkningen av goda aggregat. Jag vill här särskilt understryka, att det rör sig om stora investeringar. Under förra kriget företog vi en investering på mellan 400 och 500 miljoner kronor i gengasaggregatstillverkningen och vad därtill hör. Det gäller framför allt att få fram goda aggregat. Det får inte uppstå något onödigt slöseri. Det är ju emellertid så, att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har sysslat och alltjämt sysslar med dessa ting. Man har haft tre kommittéer härför. En av dessa arbetar fortfarande med utformningen av aggregaten och planläggningen av fabrikationen. Vidare har man haft en kommitté, som sysslat med bränslefrågan. Den är numera färdig med sitt arbete för denna gången och har rekommenderat vedeldning. Den tredje kommittén slutligen håller på med och är, skulle jag tro, i stort sett färdig med de författningsföreskrifter, som på detta område kan behövas bl. a. ur hälsovårdssynpunkt.

Det finns här i landet ett antal ganska stora företag, som är intresserade av denna tillverkning, och några gengasdrivna fordon rullar också på våra landsvägar. Inte bara enskilda utan även statliga myndigheter har visat intresse för gengasdriften. Sålunda har såväl statens järnvägar som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen några fordon, som drives med gengas. Arbetet är alltså i gång på detta område. Jag medger att ännu mera kunde göras, och närmast till hands ligger då, att man från det allmännas sida stöder verktygsanskaffningen, så att tillverkningen av

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

aggregaten snabbt kan komma i gång, om avspärrning skulle komma. Även bevillningsutskottet har för sin del uttalat, att denna fråga är av stor betydelse ur beredskapssynpunkt.

Jag har för min del inte kunnat gå på den väg, som motionärerna anvisat. Jag tror inte att motionärernas yrkande att halva fordonsskattens borttagande för gengasdrivna vagnar skulle stimulera till ett ökat intresse för gengasdrift. Om man nämligen som exempel tar en 5-tonns lastbil, skulle bifall till motionärernas yrkande medföra en minskning av fordonsskatten med ungefär 800 kronor för denna bil. Men mot detta står stora nackdelar. Bland annat blir lastförmågan mindre. Den lär minska med cirka tio procent, alltså 500 kg. Detta betyder, att om bilen kör in 100 kronor om dagen, så blir det en minskning av den inkörda summan med bortåt 3 000 kronor per år. Dessutom kostar gengasaggregatet ungefär 3 000 kronor, vartill kommer reparationskostnaderna. Vidare blir det mindre styrka på motorn och hastigheten sjunker, och dessutom blir det mera arbete att sköta en bil med gengasdrift. Det gjordes för ett par år sedan en undersökning om bränslekostnaden, vilken visade att bränslet för en bil med gengasdrift blev dyrare än för en bensindriven bil. Trots att veden sedan dess har blivit mycket billigare, torde det fortfarande vara dyrare med ved än med flytande bränsle. Till detta kommer de faror, som är förbundna med gengasdrift. De som använde sig av gengasdrift under kriget, drog en lättnadens suck när bensinen släpptes fri. De kastade bort gengasaggregaten och återvände med glädje till bensindrif eller annat flytande bränsle. Jag menar därför, att vad motionärerna här föreslår skulle bli ett slag i luften. Ett bifall till deras motioner skulle inte föra denna fråga framåt. Det skulle inte bidra till att lösa dessa problem.

Jag understryker än en gång, att det ur beredskapssynpunkt är angeläget att direkt stödja de förberedande arbetena på detta område. Detta har också bevillningsutskottet framhållit. Men då dessa frågor fortfarande är föremål för behandling av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, där man hyser stort intresse för dem, finns det ingen anledning för riksdagen att nu skriva till Kungl. Maj:t om dem.

Herr talman, med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf) kort genmäle: Herr talman! Jag kan i stora stycken instämma i vad utskottets ärade vice ordförande har anfört om nödvändigheten av att vi söker gardera oss, så att vi inte står oförberedda, om krig och avspärrning kommer. Den ärade talaren ville emellertid inte medverka till att åstadkomma några åtgärder i detta syfte. Han hänvisade bara till de försök som pågår, och jag förmodar det är riktigt att staten här bedriver en viss försöksverksamhet. Men det är de enskilda människorna ute i landet, de som arbetar med dessa saker utan att ha samma resurser bakom sig som staten för att praktiskt utprova vad de åstadkommit, det är de som önskar få möjlighet att i praktiken omsätta vad de kommit fram till med sina försök. Det skulle också otvivelaktigt vara till mycket stor fördel, om vi hade flera verkstäder ute i landet, som hade möjlighet att uppta tillverkning av gengasaggregat.

Om nu utskottets ärade vice ordförande anser, att ett bifall till våra motioner skulle bli ett slag i luften, så vill jag säga att initiativet till dessa skattesänkingsmotioner har kommit från sådana tillverkare, som anser att åtgärden i någon ringa mån skulle kunna stimulera en och annan bilägarers intresse av att anskaffa gengasaggregat. På så sätt skulle tillverkarna få

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

sina aggregat provade. Detta har vi också anfört i vår motion. Det är ju litet egendomligt, att utskottets ärade vice ordförande, som i andra sammanhang tror så starkt på skattelättnader, inte alls tror på dem när det gäller gengasdriften.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av vad motionärerna här har stått och propagerat för.

När jag läst motionärernas yrkande har jag kommit underfund med — och den som vill läsa det noggrant skall finna detsamma — att varken herr Jonsson i Skedsbygd eller herr Nilsson i Svalöv tror, att skattelindringens väg i detta fall är framkomlig. I båda reservationerna har man nämligen sträckt sig utanför den ram, som finns uppdragen i motionerna, och därigenom har man gjort denna fråga till ett ämne, som det inte ankommer på bevillningsutskottet att behandla. Bevillningsutskottet är alltför ett skatteutskott; det bör man hålla i minnet. Ifrågavarande motion är emellertid skriven på ett sådant sätt, att den inte kunde remitteras till något annat utskott än bevillningsutskott. Om motionärerna däremot hade tänkt igenom denna fråga, skulle de naturligtvis ha kompletterat motionen så, att den hamnat hos det utskott, där den borde hört hemma, nämligen hos statsutskottet. Då hade herr Jonsson i Skedsbygd och herr Nilsson i Svalöv haft möjlighet att göra sina synpunkter gällande efter de linjer de här dragit fram. Men de har inte haft denna möjlighet nu i bevillningsutskottet.

Sedan vill jag säga, att detta problem är för stort för att man skall kunna tro, att det skall kunna lösas på det enkla sätt som här är föreslaget. Låt oss bara tänka på hur man skulle sörja för den nödiga servicen under provningstiden, när tillverkningen har satts i gång. An-

tag att herr Jonsson i Skedsbygd och jag skall resa i gengasbil härifrån och upp till Kiruna och Narvik — eller vi kan förflytta oss ner till Nyköping och börja där, eller vi kan börja i Sävsjö, där det också finns intresse för denna sak — skall vi då släpa med oss allt det bränsle som behövs? Det finns nämligen mig veterligt inte någon möjlighet att utan stöd från det allmänna skapa de nödvändiga servicestationerna på vägen upp till Kiruna och Narvik. Vi skulle då bli tvungna att ha tre—fyra lastbilar fulla med ved efter oss för att över huvud taget kunna komma tillbaka till utgångspunkten.

Man bör ha klart för sig att detta är ett stort problem, som angår såväl vårt försvar som vår folkförsörjning. Då hjälper det sannerligen inte med att ta bort halva fordonsskatten! Det vill säkert andra krafter till, och de krafterna har, enligt vad bevillningsutskottet har inhämtat, varit i verksamhet långt innan motionärerna fick sin uppmärksamhet fäst på denna fråga.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp): Herr talman! Det förefaller mig som om herr Jonsson i Skedsbygd på detta område hade en gammal kärlek, som inte rostar och som leder honom in på vilse vägar. Herr Jonsson i Skedsbygd sade, att jag och bevillningsutskottet inte var intresserade av en positiv lösning på här föreliggande problem. Utskottet har emellertid understrukit, att det ur beredskapssynpunkt är mycket angeläget att man här vidtar åtgärder, och jag framhöll i mitt förra anförande att sådana åtgärder redan har vidtagits och håller på att vidare utvecklas. Jag vill i sammanhanget nämna, att ungefär 15 verkstäder i vårt land — däribland en del mycket stora — sysslar med dessa tillverkningsfrågor. Jag nämnde, och jag tror att man kan komma ett stycke

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

på den vägen, att staten bör stödja verktygsanskaffningen i dessa verkstäder, så att vi, om avspärningen kommer, skyndsamt kan sätta i gång aggregattillverkningen. Men det är givetvis också mycket viktigt att vi tillverkar goda aggregat.

I bevillningsutskottet arbetar vi, som herr Jonsson i Skedsbygd känner till, i stort sett efter den regeln, att om vi vill gynna något, skall bidragen gå över statsbudgeten, så att man ser beloppet. Då går man inte skattelättnadens väg. Den grundtanken tror jag man bör tillämpa även i detta fall.

Som den föregående ärade talaren sagt, går såväl herr Jonsson i Skedsbygd som högerreservanten herr Nilsson i Svalöv ifrån motionerna i sina reservationer. De spränger ramen för dem. Herr Jonsson i Skedsbygd yrkar, att man inte bara skall hålla sig till skattelättnadens väg, utan han rekommenderar också att man skall vidtaga andra åtgärder. Vad dessa andra åtgärder innebär vet jag inte, men det är klart att man med livlig fantasi kan tänka sig mycket starka åtgärder, som gör att man i större utsträckning övergår till gengasdrivna vagnar. Sådant kan ju tänkas. Jag tror emellertid inte att herr Jonsson i Skedsbygd vill att detta skall ske i någon större utsträckning, och då är frågan hur man med de vidtagna åtgärderna skall kunna se till att vi får en lagom övergång. Får vi en för kraftig övergång, blir det nämligen fråga om hur vi i övrigt skall finansiera vägkostnaderna. Det blir i så fall också ett brott mot principen att man skall använda så rationell drift som möjligt.

Det är ju emellertid så, herr Jonsson i Skedsbygd, att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap sysslar med dessa ting. Därför är det, som jag ser saken, inte någon mening i att nu följa den väg, som reservanterna anvisar.

Herr von SETH (h): Herr talman! Jag skall inte ta upp någon längre debatt i denna fråga, men jag vill dock framhålla att den otvivelaktigt har ganska stor betydelse. Jag kan inte finna annat av herr Olssons i Gävle och herr Kristenssons i Osby anföranden än att de, som är på den motsatta sidan till motionärerna, skjuter över målet. Det är inte meningen, herr Adolv Olsson, att vi skall företa dessa långa färder med gengasbil från Stockholm till Kiruna och ha en lastbil med oss för bränslets skull, utan vad som är meningen med motionen är att stödja de få företagare, som vill syssla med dessa mycket smutsiga och svårhanterliga saker. I den skogsägarförening, där jag är ordförande, har vi ett tjugotal lastbilar. Vi försökte när kriget var slut och bensinen släpptes loss ha kvar två gengasdrivna lastbilar, men det visade sig att de chaufförer som skulle köra dem — båda två var utmärkta och kunniga män — tyckte att det var för besvärligt och bad att få slippa sköta dem och få andra bilar i stället. Det gäller här ett besvärligt hantverk, och när det nu finns en del människor som vill syssla med dessa saker, som för såväl rikets försvar som för folkförsörjningen är viktiga, skall man inte sätta någon käpp i hjulet. Denne man i Sävsjö, som sysslar med denna verksamhet, reser inom sitt tjänsteområde med sin gengasbil från Sävsjö till Jönköping och andra platser. Jag skall säga herr Olsson i Gävle, att jag har åkt gengasbil där man använde mycket torr bokved. Där kunde man på en säck bokved förflytta sig mycket långt, och det behövs ingen lastbil för att färdas 30 mil och tillbaka, utan det räcker med ett par säckar; detta sagt inom parentes.

Det är icke tillräckligt med, såsom här sagts, att statsmakterna via rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap stödjer en del verkstäder, utan det gäller att underlätta för dessa

Sänkning av skatten för fordon, som drives med användande av inhemskt fast bränsle.

människor, som dagligen kör dessa bilar, att kunna hitta på förbättringar.

Jag återkommer till denne man nere i Sävsjö. Han har gjort en uppfinning, som eliminerar en av de största svårigheterna med gengasdriften, nämligen svårigheten att starta en bil med gengasdrift. Med hans uppfinning går detta mycket snabbt. Vid vissa militära förband pågår också försök därmed.

Det är mycket möjligt att denna motion gått till fel utskott, men jag anser att saken är av så stor betydelse, att den inte utan vidare kan avfärdas, och jag finner framför allt att utskottets aktade ordförande skjutit något över målet i sin kritik. Här behövs fuller väl alla goda krafter för att stödja denna sak och få ett mycket begränsat antal människor att ägna sig åt dessa ting. Det har landet nytta av vare sig vi går krigiska eller fredliga tider till mötes.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf) kort genmäle: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer, men när utskottsordföranden säger att vi motionärer inte vänt oss till rätt forum vill jag framhålla att den behandling som kom motionen till del i utskottet och den välvilliga inställning som utskottet intog gav oss anledning hoppas, att om man gick utöver motionens ursprungliga yrkande och hemställde att Kungl. Maj:t skulle ta ett initiativ — även om det skulle leda till att man valde en annan väg — så skulle man få utskottet med sig på den linjen. Det var också därför vi framställde det yrkande, som sedan har fullföljts i vår reservation.

När herr Kristensson i Osby säger att det måtte vara gammal kärlek som lett mig på villovägar vill jag säga, att jag hade ingen särskild stor kärlek till gengasdriften som sådan. Jag var emellertid en av de första som använde gengasdriven bil och fick dras med besvärigheterna, men jag vill också säga, att efter fyra år hade man lärt sig så myc-

ket i detta avseende och fått en del nya konstruktioner, som gjorde att man inte längre hade dessa svårigheter att brottas med. Man hade redan då kommit ganska långt på den vägen, men dessa konstruktioner är nu borta, och man har andra att arbeta med. Jag tror därför att man skall ge ett stöd åt den privata verksamheten på detta område.

Om man i detta fall följer reservanternas linje och skriver till Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t får titta på dessa saker och eventuellt komma med förslag, tror jag att detta, som herr von Seth sade, skall bli till nytta för landet inte bara med tanke på beredskapen utan också med tanke på den tid vi i övrigt lever i.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag måste till herr von Seth säga, att om han ett ögonblick inbillat sig att denna halva skatt skulle ha någon betydelse för denna fabrikation är han ute på villovägar.

Vad det här är fråga om är att från statens sida ge ett sådant stöd att man kan hålla denna verksamhet i gång och prova sig fram för att nå ett resultat. Tror herr von Seth verkligen, att exempelvis våra militära myndigheter är oförstående för dessa synpunkter? Jag och bevillningsutskottet tror det inte. Om denne man i Sävsjö liksom de större företag, som håller på och sysslar med dessa problem, får det statsstöd de behöver, tror jag frågan kan nå fram till en lösning. Men den vägen att ge den enskilde bilägaren halv skatt för att han skall övergå till att provköra gengasbilar tror jag däremot inte ett enda ögonblick på.

Herr von Seth påstod att jag hade sagt, att motionen gått till fel utskott. Ja, det anser jag, om man nämligen vill nå ett resultat, men motionärerna har skrivit sin motion på det sättet, att den måste gå till skatteutskottet istället för till statsutskottet. Herr Jonsson i Skeds-

Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

bygd byggde vidare på detta och sade, att han hade hoppats att när utskottet varit så vänligt som det varit skulle det t. o. m. sätta sig över konstitutionen för att hjälpa igenom motionen. Ja men, mina damer och herrar, det måste ju vara en liten smula ordning även på motionärer.

Herr DICKSON (h): Herr talman! Jag har ofta här i kammaren beundrat den ärade utskottsordförandens vederhäftighet, som på många områden närmar sig ofelbarheten. Det förhåller sig säkert som han nyss sade, om jag nu inte hörde fel, att det skulle vara svårt att med gengasbil resa härifrån till Kiruna och Narvik. Men jag vill därvidlag påpeka att detta skulle vara svårt även med en bensindriven bil, eftersom ingen landsväg finns sista delen av sträckan.

Herr von SETH (h): Herr talman! Jag förstår fuller väl att vi inte kan locka några människor att övergå från bensin- till gengasdrift, men vi vill att de, som ännu har sina gengasbilar kvar och som sysslar med dessa saker, skall få någon liten uppmuntran i form av en skattesänkning; det är detta vi vill.

Sedan vill jag säga till utskottets ärade ordförande, att hans andra anförande andades mycket mera förståelse för motionärernas förslag än hans första, och som en eloge härför anhåller jag att få inbjuda honom att göra en färd med gengasbil från Sävsjö till den plats han själv vill bestämma.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till den av herrar Velandér och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av väckt motion om skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion II: 365 av herr *von Friesen m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i tillämpliga skattelagar, att de litterära stipendiestiftelserna Samfundet De nio, Albert Bonniers stipendiefond för svenska författare, Stipendiefonden Albert Bonniers 100-årsminne samt Tidens författarstipendier befrias från skyldighet att erlagga skatt».

Utskottet hemställde, att motionen II: 365 av herr *von Friesen m. fl.* om skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sjölin* och *Gustafson* i Göteborg, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 365 av herr *von Friesen m. fl.* om skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser,

1) för sin del antaga ett i reservationen intaget förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) antaga i reservationen framlagt förslag till förordning angående ändring av förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SJÖLIN (fp): Herr talman! Då herr *Gustafson* i Göteborg och jag har en reservation i detta ärende ber jag att få ta kammarens tid i anspråk några minuter.

Man kan förstå bevillningsutskottets

Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

principiella inställning till denna fråga. Behjärtansvärda ändamål skall främjas genom anslag, inte genom skattelindring. Det är en ganska naturlig attityd hos riksdagens skatteutskott. Däremot kan emellertid invändas, dels att det i nuvarande statsfinansiella läge torde vara omöjligt att kunna utverka anslag för nya ändamål, dels att bevillningsutskottet inte konsekvent upprätthållit principen.

Det är nämligen så, att bl. a. Nobelstiftelsen, Jernkontoret, Aktiebolaget Tipstjänst och Svenska penninglotteriet aktiebolag är befriade från annan skatt än fastighetsskatt. Det synes mig ingalunda orimligt att till dessa institutioner också foga de fyra i reservationen nämnda: Samfundet De nio, Albert Bonniers stipendiefond för svenska författare, Stipendiefonden Albert Bonniers 100-årsminne samt Tidens förlags stipendiefond.

När det är möjligt att rent generellt medge skattebefrielse för främjande av vetenskaplig forskning borde också främjande av litterär verksamhet kunna erhålla skattebefrielse.

1943 års bevillningsutskott angav i sitt betänkande nr 10: »En tänkbar möjlighet vore visserligen att i författningstexten såsom skattefria uppräknas vissa angivna rättssubjekt.» Det är detta som nu föreslås i reservationen. För att något belysa betydelsen av en dylik åtgärd vill jag anföra några siffror från berörda institutioner.

Samfundet De nio utdelade under åren 1941—44 69 000 kronor, d. v. s. i medeltal 17 250 kronor per år. Under dessa år uttogs inte nu ifrågasvarande skatter. Under följande åtta år, 1945—1952, kunde av egna medel endast utdelas ungefär hälften så mycket i medeltal per år, nämligen 8 475 kronor eller inalles 67 800 kronor under hela åttaårsperioden. Skatten uppgick till ca 80 000 kronor. Endast tack vare det årliga statsanslag på 10 000 kronor, som samfundet åtnjutit sedan 1947, har det

varit möjligt att upprätthålla verksamheten och utdela samfundets stora pris.

Bonnierfönderna har till och med 1941 utbetalat 617 500 kronor i stipendier. Skatten uppgick för samma tid till endast ungefär 2 600 kronor. Av ett totalt belopp på omkring 620 000 kronor kunde under denna period utdelas 99,6 % i stipendier. Under åren 1942—52 har 450 000 kronor utdelats i stipendier, under det att inte mindre än 145 500 kronor gått till skatter. Om skattefrihet åtnjutits, skulle sålunda stipendierna ha kunnat ökas med ungefär en tredjedel. Med andra ord: stipendier på ytterligare ca 13 200 kronor per år skulle ha kunnat utdelas från dessa fonder, om de varit befriade från skatt.

Tidens förlag har under åren 1947—1953 utbetalat 77 250 kronor till 23 stipendiater, i medeltal ungefär 11 000 kronor per år.

Uppskattningsvis torde man kunna säga att skattefrihet för ifrågasvarande fyra institutioner skulle innebära, att ytterligare ca 20 000 kronor skulle kunna utbetalas i stipendier per år. Vad detta skulle betyda för de svenska författarna ligger i öppen dag. Att de behöver allt det stöd som kan åstadkommas har bokutredningen tydligt visat.

Jag hemställer till kammarens ledamöter att visa förståelse för de litterära mödorna och acceptera reservationen. Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till den av herr Gustafson i Göteborg och mig avgivna reservationen.

Herr von FRIESEN (fp): Herr talman! I egenskap av motionär i denna fråga skall jag be att få säga några ord. Herr Sjölin har ju ganska utförligt lämnat en motivering för motionens yrkande. Frågan är inte ny, den har varit uppe till riksdagens prövning tidigare och jag har all anledning anta att den kommer tillbaka. Då jag och mina medmotionärer övervägde utformningen av motionen var det ganska angeläget för oss att försöka beakta hur tidigare års

Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

bevillningsutskottet hade sett på detta spörsmål. Bevillningsutskottet är som bekant i allmänhet ganska olustigt inställt gentemot understöd via skattebefrielse. Utskottet stegrar sig i regel när det gäller dylika frågor. Sådana förslag har under det senaste tiotalet år varit uppe vid ett flertal tillfällen, men i regel har de avvisats, även om man en och annan gång har gjort avsteg från principen.

För min del hade det inte tett sig onaturligt att föreslå en mer generell skattebefrielse för även kommande litterära stiftelser. Man skulle alltså inte räkna upp bestämda sådana, utan man skulle försöka få riksdagen att utverka ett mera allmänt medgivande även i fortsättningen. Jag har emellertid haft det intrycket av tidigare diskussioner i denna fråga, att detta skulle man inte vilja vara med på. Nu har man, som herr Sjölin påpekade, beträffande Nobelstiftelsen redan gjort ett avsteg. Man har gjort ett halvt avsteg när det gäller Samfundet De nio. Därvidlag har man sedan 1947 förfarit på det sättet, att man visserligen inte medger skattebefrielse men utanordnar beloppet tillbaka igen. Då frågar man sig: Vad är det egentligen för skillnad mellan dessa olika stiftelser och institutioner som utdelar dylika understöd?

Om vi kommer till den tredje i ordningen, som i motionen är föreslagen till skattebefrielse, nämligen Albert Bonniers numera 50 år gamla stipendiefond, så är det knappast någon skillnad mellan denna och Samfundet De nio. Samma skäl som skulle kunna åberopas för skatterestitution när det gäller De nio skulle med lika stort fog kunna åberopas beträffande den större av de Bonnierska fonderna. De kan också åberopas för den mindre av dem och de kan också, som motionärerna har framhållit, åberopas för den sista i raden av liknande stiftelser, nämligen Tidens författarstipendier.

Det har tillkommit en ny faktor se-

dan tidigare motionärer på 1940-talet fört fram frågan och det är den utredning, som under statssekreterare Edenmans ordförandeskap helt nyligen har presterat ett förslag att hjälpa författarna. Det går bland annat ut på att man skulle hjälpa dem genom att de litterära fonderna befriades från skatt precis på samma sätt som motionen anvisar. Vi har, tror jag, utrett denna fråga så långt som över huvud taget kan ske. Utskottet säger visserligen att bokutredningens förslag är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, men det förefaller ganska svårt att utredningsvägen kunna komma något längre.

Jag skall sluta med att hänvisa till vad bokutredningen har sagt om författarnas bekymmersamma läge. Det har i denna förträffliga utredning blivit tillräckligt dokumenterat och jag kan tillägga, att det framhålles på ett par punkter vilken alldeles särskild betydelse författarna tillmäter de understöd och den hjälp som de får i form av liknande stipendier. Här föreligger också i vissa avseenden en dubbelbeskattning, dels av de fonder som delar ut stipendierna och dels i princip av författarna själva. Det är nämligen alldeles uppenbart att författarna är skattskyldiga för de mottagna beloppen, även om taxeringsmyndigheterna åtminstone i enskilda fall har visat sig tillmötesgående och medgivit skattebefrielse.

Jag tror att riksdagen i nuvarande läge utan vidare skulle kunna bifalla denna motion. Riksdagen skulle därmed på ett ganska enkelt och billigt sätt ge ett bidrag till allmänna kulturella strävanden, som måste vara omistliga för ett land som Sverige.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Visst är skattelagstiftningen på här ifrågavarande område restriktiv. Det konstaterade bevillningsutskottet redan 1942, när utskottet sysslade med detta problem, men det är ett mycket

Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

ömtåligt område vi här rör oss på. I dag kan vi säga: Här är några stiftelser av den höga kvalitet — vi har alla den uppfattningen — att man kunde resonera om ett statligt stöd till dem. Men om man i skatteförfattningarna säger, att här kan det bli fråga om även litterära eller religiösa eller alla möjliga andra kulturella ting, kan vi i så fall veta var detta slutar? Det kommer alltid att råda delade meningar om vad som är god litteratur och vad som är dålig litteratur. Det skulle t. o. m. kunna tänkas att det finns folk, som vill göra gällande att de här serierna — om man nu kunde lägga upp en liknande organisation för deras vidkommande — vore en sådan »litterär» linje som borde stödjas.

Det är därför bevillningsutskottet konsekvent har intagit denna ståndpunkt. Redan när vi först gjorde detta och riksdagen anslöt sig till den meningen, sades det ifrån, att här måste det vara en restriktiv tolkning. Och om det visar sig — herr Sjölin var nyss inne på den tankegången — att de nu aktuella stiftelserna skulle komma i samma läge som Samfundet De nio, då står ju vägen öppen. Då skulle riksdagen enligt bevillningsutskottets allmänna principiella uppfattning stödja deras verksamhet genom att anslagsvägen ge tillbaka vad som tagits ut i skatt.

Någon kan nu fråga: Men vad är nu detta för formskärer? Jo, det är bara det att går vi taxeringsvägen får riksdagen aldrig reda på vad det är riksdagen har gjort. Går vi däremot anslagsvägen, då vet riksdagen vid varje tillfälle vad denna verksamhet kostar det allmänna. Och det är inte alldeles betydelselöst att vi har reda på vad även riksdagens utsvävningar i detta sammanhang kan komma att kosta.

Jag medger, att det stått mycken strid kring Nobelstiftelsen. Det var också en göteborgare som den gången förde fram kravet, och efter många år

kom vi till det resultatet, att Nobelstiftelsen skrevs in i skatteförfattningen. Det var väl framför allt vissa internationella skäl, som var avgörande vid detta tillfälle. Sedan var det på bevillningsutskottets beställning, som De nio av Kungl. Maj:t fick detta årliga anslag. Jag tvekar inte att säga, att om de andra stiftelser, som herr von Friesen talade om, befinner sig i den situationen, bör det med våra principiella utgångspunkter vara möjligt för dem att få sin sak omprövad.

Jag tror ju inte, att man kan säga som herr Sjölin, att riksdagen har syndat. De pengar, som kommer till statskassan från Tipstjänst och Penninglotteriet, kan man väl näppeligen beskatta i detta avseende. Även om det skulle förhålla sig så, att insättandet av Nobelstiftelsen i skatteförfattningen är en synd, bör ju inte denna synd ge anledning till ett allmänt syndande, herr Sjölin!

Sedan har vi här en fråga, till vilken utskottet säger sig inte vara berett att ta ställning, och det är till bokutredningens förslag. Bokutredningen har lagt fram vissa riktlinjer. När dessa kommer till riksdagen och skall omprövas, skall naturligtvis bevillningsutskottet pröva sin del, på samma sätt som de övriga utskotten har att pröva sina delar av vad denna proposition kommer att innehålla. Det är ju inte alldeles säkert, att den linje, som bokutredningen har föreslagit, är den riktiga. Det prövas väl i kanslihuset för närvarande och bevillningsutskottet skall, när det får sig dessa ting förelagda, pröva dem så gott det är möjligt och använda det förstånd som står till dess förfogande.

Det är, herr talman, mycket lätt att bara befria folk ifrån skatter. Vi har ju sett på vissa områden hur lätt det går, särskilt när andra betalar det. Men jag tror att man skall ha klart för sig, att man här har en viktig princip, som man inte får vika ifrån, om det inte är oundgängligen nödvändigt. Riksdagen

Skattebefrielse för vissa litterära stipendiestiftelser.

skall icke gå författningsvägen utan anslagsvägen, om den skall stödja en verksamhet av det ena eller andra slaget. Detta är bevillningsutskottets principiella ståndpunkt, och den har riksdagen vid många tillfällen anslutit sig till. Jag kan inte förstå, herr talman, att det skulle finnas någon anledning att nu vika från den principen.

Herr von FRIESEN (fp): Herr talman! Jag skulle bara till herr Adolv Olsson vilja säga, att riksdagen och bevillningsutskottet redan tidigare har åstadkommit en gränsdragning på detta område, när det gäller skattebefrielse, t. ex. till förmån för vad som kallas vetenskaplig verksamhet, medan man i all huvudsak vill ställa den litterära verksamheten utanför. Jag kan omöjligen förstå, att en sådan gränsdragning är rimlig. Finns det någon anledning att undandra allt vad vetenskaplig verksamhet heter i alla dess detaljer ifrån riksdagens inflytande, som man gör här, medan man rekommenderar att tillämpa någon sorts insyn på den litterära verksamheten? När man redan från början för länge sedan har gjort den gränsdragningen, som förefaller mig ganska konstlad, kunde man väl också vara med på detta, så mycket mera som man har gjort mycket väsentliga avsteg.

Herr Adolv Olsson, bevillningsutskottets ärade ordförande, säger nu, att om någon av stiftelserna kommer i nödläge, kan den gå till riksdagen. Ja, De nio befann sig så till vida i ett nödläge för några år sedan, som de inte under några år kunde dela ut sitt stora pris. De har ju i huvudsak bara ett enda pris att dela ut. Ett sådant nödläge kan väl dock inte komma i fråga beträffande de andra stiftelserna. För dem gäller det bara en minskning av fondernas utdelning, och något sådant kommer riksdagen aldrig att godkänna som ett verkligt nödläge. Jag tror, att det från bevillningsutskottets ordförandes sida

bara är en vacker gest, när han hänvisar till möjligheten att använda sig av direkta anslag på det område det här gäller. Man behöver inte ha varit med så värst mycket i denna församling för att väl känna till, med vilken noggrannhet, med vilken sparsamhet, för att inte använda ett strängare uttryck, man går till väga, när det gäller anslag just av denna typ.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag vet inte, om man på litterär verksamhet kan lägga begreppet vetenskaplig forskning. Det överlämnar jag till fackmännen att avgöra. Jag skulle vilja säga, att jag över huvud taget inte har talat om något nödläge. Jag har sagt, att om dessa stiftelser kommer i samma läge som De nio, är jag för min del beredd att tillstyrka en sådan anordning som den, vilken nu gäller för De nio och som tillkom på bevillningsutskottets initiativ.

Jag tror att man skall vara försiktig i detta sammanhang. Vi gjorde vissa utsvävningar under världskriget på detta område, när det gällde kulsprutor och sådana saker. Så fort det var möjligt att komma ifrån denna sak, koppelade riksdagen av den. Jag tror, att det är klokt att man håller linjen klar, så att man vet vad man gör i beskattningshänseende.

Herr SJÖLIN (fp): Herr talman! Utskottets ärade ordförande talar så högtidligt om att den viktiga princip, som utskottet håller så styvt på, skall upprätthållas. Principen har dock inte varit viktigare än att den vid åtskilliga tillfällen har kunnat frångås, och därför vore det väl inte så otänkbart att ta ytterligare steg i den riktningen för något ändamål, som man vill främja.

Skall det verkligen vara nödvändigt, att dessa stiftelser kommer i ett riktigt nödläge, för att man skall vinna gehör för den uppfattning, som även bokutredningen gör sig till tolk för, att un-

Avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation.

derstöd till författarna är starkt motiverat? Är det inte bättre att i tid ge understödet, så att de kan få nytta därav, innan det är alldeles för sent?

Herr Olsson var inne på tanken att man skall sovra mellan god och dålig litteratur, men den saken torde man med fullt förtroende kunna överlåta åt de experter, som de olika institutionerna utser för val av stipendiater.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Jag sade nyss till herr von Friesen, och det borde ha uppfattats även av herr Sjölin, att jag inte har talat om något nödläge. Det är herr Sjölin och herr von Friesen som talar om detta nödläge.

Jag tror, att man skall vara försiktig. Herr Sjölin har inte varit länge i bevillningsutskottet. Några år till kanske är tillräckligt för att göra klart för honom, att det över huvud taget inte finns något, som är så farligt i beskattningsfrågor som lättsinne.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talman den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Sjölin begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter häref-

ter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Sjölin begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 145 ja och 52 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning att väckta motioner om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr JÖNSSON i Gärd's Köpinge (s): Herr talman! I anledning av att jag är motionär i denna fråga tar jag mig friheten att framlägga några synpunkter på detta för taxeringsarbetet så betydelsefulla problem.

Det är givet, att denna fråga om avdrag för representation har mycket stor betydelse för taxeringsnämnderna, ja, över huvud taget för prövningsnämnderna. Man kan nog med rätta diskutera vad som är representation och vad som inte är det, liksom hur stora kostnader, som är berättigade eller oberättigade för representation. Det är också mycket stora summor som avdras såsom representation, vilket gör frågan betydelsefull. Man kan heller inte tala om någon enhetlig handläggning av frågan om avdrag för representation. Vi har många taxeringsnämnder i vårt av-

Avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation. långa land, och jag är fullt övertygad om att många av dem behandlar dessa frågor från helt skilda utgångspunkter.

I fråga om avdraget för representation vill jag vidare särskilt framhålla, att det inte är alla avdrag för representation som för taxeringsnämnderna framgår av den föreliggande deklARATIONEN. Ingalunda. De avdrag för representation, som i stor utsträckning bokförs direkt såsom omkostnader, kommer aldrig vare sig under taxeringsnämndernas eller under prövningsnämndernas prövning, och därför har motionärerna med rätta framhållit att det bör ske en omläggning; om man inte efter en utredning eller en annan behandling helt kan ta bort representationsavdragen är det ändå eftersträfvansvärt att finna en linje, som kan vara vägledande för taxeringsnämnderna i vårt land.

Jag vill också tillägga att även avdrag för representation i hemmet förekommer. Det finns inte någon enhetlighet på den punkten heller i taxeringsnämndernas handläggning, men i varje fall bör man inte medge avdrag för representation som hålls i vederbörandes hem.

Herr talman! Jag saknar ju rätt att i detta fall yrka bifall till motionen, och därför har jag intet yrkande. Jag har bara med dessa ord velat ytterligare understryka de synpunkter som har framhållits i motionen.

Herr KÄRRLANDER (s): Herr talman! Denna motion är ju en gammal bekant, som har förelegat till behandling ett flertal gånger, och som det framgår av bevillningsutskottets betänkande har denna fråga uppmärksamats även av andra. Representationskostnader behandlas i regel ganska restriktivt. Skulle man nu tillmötesgå motionärerna för att åstadkomma en ännu större restriktivitet genom att förbjuda avdraget för all representation,

så skulle man ändå inte komma åt det som den siste ärade talaren var inne på, nämligen de representationskostnader som påföras omkostnadskontot. Det är de verkligt stora representationskostnader, som den föregående ärade talaren sysslade med och som även alldeles säkert motionärerna varit angelägna att försöka komma åt. Man skulle ändå inte lösa problemet fullständigt på det sättet. Vad man skulle nå genom ett bifall till motionen skulle vara att man skulle komma åt de representationer inom löntagargrupperna, som är lättare att kontrollera. För att kunna kontrollera de representationskostnader, som debiteras på omkostnadskontot, skulle det behövas en bokföringsgranskning i varje särskilt fall; detta säger väl ganska tydligt att något sådant för närvarande i varje fall inte är möjligt för vår taxeringsapparat.

Det är de synpunkter som jag här i korthet har anfört, som har varit avgörande för bevillningsutskottet när det har yrkat avslag på motionen. Med dessa ord, herr talman, får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr EKDAHL (s): Herr talman! När herr Kärrlander hänvisade till de dolda representationskostnader, som förekommer i företagens omkostnadskonto, och förklarade att dessa kommer vi ändå inte åt, så tycker jag inte att herr Kärrlander var riktigt realistisk, ty ifall denna motion hade blivit bifallen och avdrag för representationskostnader hade blivit förbjudna, så hade i och med detta avdrag för sådana kostnader varit olagliga. I den mån de hade påträffats i sådan bokföring, herr Kärrlander, hade det varit lagbrott, som kunde påtalas. Det är den lilla skillnaden mellan det nuvarande förhållandet och det som vi vill ha.

Avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för representation.

Jag vill dessutom bara säga, att skillnaden mellan utskottet och motionärerna är, att utskottet böjer sig för representationskostnaderna såsom en inte allenast lovlig utan också nödvändig sak. Vi för vår del anser att här föreligger ett system för skattereducering på privat väg genom att man bjuder och bjuder igen. Det är ingen ovanlig sak att representationskostnader med stöd av restaurangnotor har gått på 100 till 125 kronor kuvertet.

En taxeringsman med stor erfarenhet, som jag tar talat med i denna sak, talade om att han hade fått sig förelagt en restaurangnota, som handlade utslutande om gåsleverpastej och champagne. Nu vet jag inte om vederbörande ansåg att den vanliga maten skulle stå sitt kast och endast lyxsakerna skulle dras av. Att det kan finnas hårdflirtade kunder ibland, det får man ett starkt intryck av då i samma taxeringsnämnd notor presenterats för representationskostnader, som tydde på att samma person hade blivit bjuden 70 gånger under ett år av samme värd. Även dyrbara utlandsresor inbegrips ibland i dessa avdrag.

Jag kan nämna ett annat exempel. I en taxeringsnämnd presenterades när det gällde yrkande om ett sådant avdrag två stycken restaurangnotor, en lydte på lunch i Hälsingborg och en annan på middag i Härnösand samma dag. Här kan man tala om flygande afärsmän. Notan blev naturligtvis inte godkänd, och då kan skeptikern säga: Vad har jag då för anledning att dra fram detta? Jo, jag har den anledningen att den taxeringsman, som talade om för mig dessa exempel ur verkligheten, förklarade att det var en händelse att att man fick tag på ett sådant fall som detta. Han sade också, denne mycket erfarne taxeringsman, att det finns ingen möjlighet för taxeringsnämnderna att över huvud taget vara så restriktiva härvidlag som de borde vara, ty det skulle gå åt alldeles för mycket tid.

Skattedomstolarna har inte heller varit så restriktiva, när de godkänt avdrag för representationskostnader med ända upp till 10 000 kronor för ett år.

Herr talman! Vi motionärer har genom denna vår framstöt syftat till att få riksdagens ord på att affärslivet bör kunna fungera utan att det såsom representationskostnader och omkostnader för intäkternas förvärvande skall presenteras dyrbara restaurangnotor och utan att man öppnat en bakväg åt människorna att slinka ut igenom, när de vill skattevägen finansiera en del av sitt nöjesliv.

Herr KÄRRLANDER (s): Herr talman! Jag vill till vad herr Ekdahl anfört bara säga, att det är klart att om man skulle helt förbjuda allt avdrag för representation, så skulle det bli olagliga avdrag såvida man förde sådana kostnader på omkostnadskontot. Det är alldeles klart att så skulle bli fallet. Men jag tror ändå inte att man kan säga att man därigenom har kommit fram till någon hundra procentig lösning av problemet. Dessutom finns det vissa fall, där representationskostnader måste betraktas som kostnader för intäkternas förvärvande och där det nog inte skulle vara riktigt och lyckligt att alldeles förbjuda avdrag.

Sedan skulle jag bara vilja hänvisa till vad som står dels i utskottets yttrande och dels i reciten, där man hänvisar till den restriktivitet på området som man i vanliga fall tillämpar.

Till det, herr talman, kan jag nöja mig med att anföra att 1950 års skattelagssakkunniga ju också kommer, att kanske inom en inte alltför avlägsen framtid, framlägga ett förslag just på detta område. Det utgör också ett motiv för att följa utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ändringar i grunderna för äkta makars beskattning.

§ 16.

Ändringar i grunderna för äkta makars beskattning.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i grunderna för äkta makars beskattning.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 276 av herr *Ebbe Ohlsson* och II: 208 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl. hade hemställts, »att riksdagen måtte antaga

1) följande

Förslag
till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Härigenom förordnas, att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) samt anvisningarna till 20 § punkt 2 samma lag skola erhålla följande ändrade lydelse.

46 §.

3 mom. Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruk, som hon själv bedrivit, eller av rörelse eller eget arbete, må hon, i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Har gift man, som levt tillsammans med sin hustru och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och har den skattskyldiges hustru utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kronor, må mannen, i den mån inkomsten i förvärvskällan därtill förslår, i hemortskommunen åtnjuta avdrag med 300 kronor.

Avdrag enligt detta moment må icke för makarna tillsammans överstiga 300 kronor.

Anvisningar
till 20 §.

Från föreskriften om att skattskyldig ej må avdraga värdet av arbete, som i hans förvärvsverksamhet utförts av andre maken, föreligger såsom framgår av 46 § 3 mom. i vissa fall undantag i fråga om arbete, som utförts av gift kvinna.

Hemmavarande barn — — — 51 §.
Frågan om — — — 65 §).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga om 1954 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1954 eller tidigare år.

2) följande

Förslag
till

förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Härigenom förordnas, att 4 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

4 §.

2 mom. Har gift kvinna, som levt tillsammans med sin man och under större delen av beskattningsåret varit här i riket bosatt, under året haft inkomst av jordbruk som hon själv bedrivit eller av rörelse eller eget arbete, må hon, i den mån sådan hennes inkomst därtill förslår, åtnjuta avdrag med 300 kronor eller, om hon haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, med 300 kronor jämte 10 procent av nämnda inkomst, sammanlagt dock högst med 1 000 kronor.

Har gift — — — 300 kronor.

Avdrag enligt — — — 1 000 kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1954; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola gälla i fråga

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

om 1954 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1954 eller tidigare år.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 276 av herr Ebbe Ohlsson och II: 208 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. angående vissa ändringar i grunderna för äkta makars beskattning icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Magnusson* och *Nilsson* i Svalöv, vilka under åberopande av innehållet i de förliggande motionerna I: 276 och II: 208 ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 276 av herr Ebbe Ohlsson och II: 208 av herr Nilsson i Svalöv m. fl. angående vissa ändringar i grunderna för äkta makars beskattning, antaga de i motionerna framlagda förslagen till

1) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

2) förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

II) av herrar *Werner* och *Patrick Nilsson*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr NILSSON i Svalöv (h): Herr talman! Tillsammans med några partivänner har jag i motion II: 208 framfört förslag om *dels* att gifta kvinnor som driver eget jordbruk skall erhålla samma s. k. förvärvsavdrag vid den statliga inkomsttaxeringen, som motsvarande hustrur som bedriver egen rörelse eller som har intäkt av tjänst nu erhåller, *dels* att gifta kvinnor, som deltar i den rörelse eller det jordbruk som bedrivs i gemenskap med mannen, skall erhålla samma s. k. 300 kronors-avdrag vid den kommunala beskattningen, som nu tillkommer gifta kvinnor med inkomst av tjänst. Dessa

våra förslag har jag tillsammans med herr Magnusson i första kammaren fullföljt i den reservation, som är fogad till bevillningsutskottets betänkande nr 17.

Jag skall icke här, herr talman, ta upp en längre diskussion kring de framförda önskemålen. När jag icke ens en gång i utskottet lyckats få bondeförbundet med mig på kravet på den rättvisa i beskattningen för bl. a. jordbrukets utövare som förslaget innebär, torde jag väl knappast här i kammaren kunna förvänta något annat än avslag på motionen, även om diskussionen bleve aldrig så lång. Ett stöd från bondeförbundets sida i bevillningsutskottet kunde kanske bort tanke på att bondeförbundet tillhör regeringen lett till en för saken och för berörda jordbrukare och rörelseidkare lycklig utgång.

Att jag envisats med att återkomma med förslaget om en utvidgning av det s. k. förvärvsavdraget även i år beror inte på att jag är en särskilt stor vän av detta förvärvsavdrag, utan det beror därpå, att när vi nu åter har infört detta avdrag för vissa grupper av skattskyldiga, så bör det ha skett under medvetande om att vi får vara beredda på att utvidga ifrågavarande avdrag även till andra grupper av skattskyldiga, så att en så stor rättvisa som möjligt uppnås i vår beskattning.

Det är sålunda *rättvisekravet* som för mig varit det avgörande, när förslaget nu på nytt har framförts. Visserligen har utskottsmajoriteten framhållit att även om vi följde det i motionerna framförda förslaget, skulle vi ej få full rättvisa med mindre än att berörda avdrag även utsträcktes till förvärvskällan annan fastighet. När jag läste detta tänkte jag: varför har utskottet icke också angivit en utsträckning av avdraget till förvärvskällan kapital? Det synes mig som om utskottsmajoriteten menar att rättvisan består däri, att alla gifta kvinnor oavsett sin arbetsinsats i förvärvslivet skulle erhålla förvärvsavdraget. Personligen anser jag att *rättvisan* be-

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

står däri, att de extra kostnader, som berörda kvinnor har genom sitt deltagande i förvärvslivet, delvis skall kompenseras genom dessa förvärvsavdrag. Att detta är det riktiga kan vi nog inte komma ifrån, utan det är de berörda kvinnorna i förvärvskällorna tjänst, jordbruksfastighet och rörelse, som framför alla andra bör komma i fråga då det gäller förvärvsavdraget, enär det är dessa kvinnor som i regel ha kostnader för sitt deltagande i förvärvsarbetet.

När vi förra året beslöt att ett schablonavdrag på 300 kronor även skulle komma jordbrukarhustrur och hustrur till rörelseidkare till del vid den statliga beskattningen, så fastslog vi därmed att dessa grupper ur rättvisesynpunkt var berättigade till detta förvärvsavdrag. Man frågar sig då: Varför då göra skillnad mellan olika grupper vid den kommunala beskattningen? Vad som är rättvist vid den ena taxeringen måste väl också vara rättvist vid den andra taxeringen! Utskottsmajoriteten talar visserligen om att förra årets beslut var ett kompromissbeslut. Ja, detta är kanske riktigt, även om det icke mig veterligt framgår av några handlingar att så är fallet. Även ett kompromissbeslut bör väl emellertid utformas så, att det träffar alla berörda lika. Hade detta s. k. kompromissförslag, som utskottsmajoriteten kallar det, resulterat i att ingen erhållit förvärvsavdrag vid den kommunala taxeringen, så anser jag att det varit ett kompromissförslag som man kunde ha accepterat, eftersom jag för min del inte är någon vän av dessa förvärvsavdrag. Som det nu har blivit har emellertid en part fått avdrag, och en annan part har icke fått detta avdrag vilket är orättvist. Det är rättvisan jag efterlyser!

Ja, herr talman, det är med utgångspunkt från vad jag här nu framfört som jag fullföljer det i motionen framförda förslaget genom att yrka bifall till den reservation av herr Magnusson och mig,

som fogats till bevillningsutskottets betänkande nr 17.

Häruti instämde herr Nilsson i Bäste-kille (h).

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp): Herr talman! Jag skall be att få instämma med herr Nilsson i det avseendet, att det kanske inte är någon anledning att ta upp en längre debatt om frågan i år.

Jag vill bara med anledning av det förevarande utskottsbetänkandet konstatera, att jag från rörelseidkarnas och jordbrukarnas synpunkt inte var särskilt tillfredsställd med vad som skedde i fjol. Folkpartiet anmälde ju också som bekant en avvikande mening på en rad punkter vid förra årets beslut om vår skattelagstiftning, och bland dessa punkter återfinns också förevarande fråga om gift kvinnas förvärvsavdrag.

Vi hävdade därvidlag att yrkesarbetande kvinnor med minderåriga barn borde få ett avdrag, som kunde uppgå maximalt till 1 600 kronor, och att gifta kvinnor utan minderåriga barn borde få ett avdrag på högst 800 kronor samt vidare att trehundra-kronorsavdraget borde få åtnjutas även vid den kommunala beskattningen.

Riksdagen begränsade som bekant avdraget till 1 000 kronor att utgå till gifta kvinnor med minderåriga barn, och man uteslöt gifta kvinnor som arbetar i mannens rörelse från detta trehundra-kronorsavdrag vid den kommunala beskattningen.

Detta beslut, som anslöt sig till Kungl. Maj:ts förslag och som ju ännu inte tillämpats vid taxeringarna, karakteriseras uttryckligen av finansministern som ett provisorium. Det heter i fjol-årets proposition: »Då emellertid denna lösning, på grund av de uppenbara olägenheter som äro därmed förenade, icke kan betraktas såsom slutgiltig, anser jag att bestämmelserna om gift kvinnas förvärvsavdrag vid den statliga be-

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

skattningen allttjämt bör betraktas såsom provisoriska.»

Det är enligt min mening riktigt som finansministern här sade, att den nu införda ordningen inte kan betraktas som definitiv. Den leder i en del enskilda fall till resultat, som inte är rättvisa och som därutöver kan åstadkomma psykologiska skadeverkningar när det gäller vårt beskattningssystem.

Jag vill å andra sidan gärna medge, att det inte är lätt att här komma fram till en i alla avseenden tillfredsställande ordning. Vad som här har sagts och föreslagits från olika håll sedan det första provisoriet infördes år 1947 är i det fallet, tycker jag, vittnesbörd nog.

Jag har för min del i en annan motion vid årets riksdag tillåtit mig påpeka, att skatteavvägningen mellan löntagare och rörelseidkare kunde vara värd att övervägas från olika synpunkter med det enda önskemålet som riktpunkt att söka nå största möjliga rättvisa.

Det förefaller mig nu uppenbart, att man inte i år kan nå fram till en någorlunda allsidig omprövning av de brister, som enligt min mening belastar fjolårets beslut. Under sådana förhållanden kan jag förstå utskottsmajoritetens ståndpunkt då den i år avvisar dessa motioner, som endast berör en detalj.

Enligt min mening bör emellertid vägen hållas öppen för en allsidig prövning. Där tycker jag att utskottets motivering innehåller åtskilligt, som jag från dessa synpunkter inte skulle vilja vara bunden av.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm med utslutande av dess motivering.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf):
Herr talman! Frågan om gift kvinnas förvärvsavdrag har ju vid upprepade tillfällen varit föremål för debatt i riksdagen och i denna kammare. När detta förvärvsavdrag först infördes var det ju avsett att utgöra en kompensation

för de merkostnader, som en gift kvinna har vid arbete utanför hemmet. Så småningom gick man emellertid ifrån den principen, och man införde den ordningen, att gift kvinna fick detta förvärvsavdrag även om hon inte hade några kostnader för sitt förvärvsarbete. Exempelvis en folkskollärläro och en folkskollärare, som var gifta, bodde i samma bostad och inte hade några barn, fick detta förvärvsavdrag utan att man kan säga att de i praktiken har några utgifter för denna inkomsts förvärvande.

När vi diskuterade denna fråga i 1949 års skatteutredning var vi nog skäligen ense om att ifall det fanns möjligheter därtill skulle man avskaffa detta avdrag. Det gjordes upprepade undersökningar om verkningarna. Man konstruerade skatteskalor så Anpassade, att de skulle inrymma även detta förvärvsavdrag. Det lyckades emellertid inte att helt och hållet få bort det. Man kunde med tanke på de pengar man måste ha in till staten inte helt och hållet forma om skalorna så, att i alla inkomstlägen förvärvsavdraget rymdes inom de uppgjorda skalorna. Då gick man fram på den linjen, att man minskade detta förvärvsavdrag till 300 kronor. Därmed ansåg man att alla praktiskt taget skulle få kompensation.

Detta senare förslag från kommittén påbyggdes av departementschefen på så sätt, att gift kvinna, som har barn och som har egen inkomst av arbete utanför hemmet, kunde få ett skatteavdrag med upp till 1 000 kronor. Givetvis framstod det då för mig såsom fullständigt logiskt riktigt att den gifta kvinna, som arbetar i mannens yrke och som bidrager till den gemensamma inkomsten, också erhåller motsvarande skatteavdrag. Departementschefen tog i så måtto upp detta spörsmål, att han föreslog ett trehundrakronorsavdrag för gift kvinna som deltar i mannens arbete. Detta gällde den statliga beskattningen; det var ju den vi

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

sysslade med. Där hade vi siffror som visade hur stor minskning av skatteinkomsterna man fick genom att medge dessa förvärvsavdrag. Någon sådan undersökning rörande verkningarna av ett sådant avdrag för kommunerna har inte förelegat och föreligger inte än i dag.

Jag anser det alldeles nödvändigt att det sker en utredning om vad införandet av samma avdrag vid den kommunala beskattningen som vid den statliga skulle betyda för kommunerna. Att i dag, utan att en sådan undersökning har företagits, fatta beslut om en ändring finner jag litet betänkligt, även om man i princip är fullständigt på det klara med att ändringen är rättvis. Jag anser också för min del att man har, i och med att man fastslagit att förvärvsavdrag skall utgå vid den statliga beskattningen, avhänt sig möjligheterna att åtminstone på längre sikt hålla igen i fråga om den kommunala beskattningen. Om principen har ansetts riktig när det gäller den statliga beskattningen, måste den också vara riktig i fråga om den kommunala beskattningen. Man har därför anledning förvänta att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på saken och gör de undersökningar, som är erforderliga för att klarlägga de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna, och kanske också vidtar åtgärder för att häva dessa konsekvenser, i den mån de blir särskilt framträdande.

Jag har härmed, herr talman, i korthet angivit de synpunkter som jag har lagt på detta problem. Jag tror att det finns anledning att hoppas att Kungl. Maj:t har sina ögon riktade på det samma. Jag instämmer emellertid till fullo i vad herr Svensson i Ljungskile sagt om att problemet kanske inte är så enkelt och så lätt att komma till rätta med som man kunde önska och som kanske kan förefalla av debatten här i kammaren, där man på en del håll nog talar om saken utan att grundligt ha

tänkt sig in i verkningarna av olika förslag.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Att frågan om förvärvsavdrag för gift kvinna nu åter föres fram på arenan ger närmast — det kan vi väl vara överens om — det intrycket att man tar upp saken mest därför att man inte har något annat att syssla med. Det är nämligen inte så, herr Nilsson i Svalöv, att högern ensam har givit sig i kast med detta problem, utan det var bondeförbundet som först aktualiserade frågan. Sedan tog folkpartiet också upp den och slutligen gjorde även högern det vid en rätt sen tidpunkt.

Varför föreligger det då här ett betänkande med bara två reservanter? Jo, därför att de andra partierna, inte minst folkpartiet, som ju har haft samma intresse som herr Nilsson i Svalöv och hans parti av att frågan aktualiseras, har ställt sig på den riktiga ståndpunkten. Man har tydligen sagt sig: »Frågan avgjordes ju provisoriskt i fjol, och förrän vi har fått den erfarenhet som kan utgöra underlag för en ändring av detta ståndpunktstagande, skall vi inte ta upp saken till ny prövning.»

Jag kan inte heller förstå — det vill jag säga till herr Svensson i Ljungskile — att det i utskottets yttrande finns någonting som binder riksdagen. Vad det här gäller är att avvakta de inkomstdeklarationer, som göres med tillämpande av de nya bestämmelserna, och de första av dessa deklarationer är de som lämnas när innevarande inkomstår gått till ända, d. v. s. i februari månad nästa år. När man tagit del av dessa deklarationer, har man åtminstone ett års erfarenhet om utfallet av riksdagens beslut i fjol.

Herr Svensson i Ljungskile har rätt i att beslutet i fjol var ett provisorium — det underströks ju starkt såväl av finansministern som av utskottet. Att högern trots detta inte har kunnat

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

lugna sig, beror kanske på någon egen-
skap som vi inte förstår. Ett faktum är
ju att varken jag eller herr Nilsson i
Svalöv eller någon annan i dag har nå-
gon erfarenhet utöver den vi hade vid
fattandet av vårt beslut i fjol. Att då
på rak arm fatta beslut, inte bara om
en utvidgning i och för sig av fjolårets
beslut, utan också att detta skall till-
lämpas på den kommunala beskattning-
ens område, anser vi från de andra
partierna, alltså med undantag av hö-
gern, vara, herr Nilsson i Svalöv, en
smula lätt sinnigt, om jag så får säga.

Jag vill för min del, klart och utan
att på minst sätt tveka, göra den dekla-
rationen att om erfarenheten kommer
att visa att man har begått någon oför-
rätt — det skulle väl i så fall framför
allt vara mot gifta kvinnor med barn
— anser jag tidpunkten vara inne att
ta upp och ompröva hela problemet.

När herr Svensson i Ljungskile här
talade om en viss motion som han hade
väckt, förmodar jag att han åsyftade
den motion om en bättre skatteavväg-
ning mellan olika grupper som han
väckt tillsammans mer herr Ohlin. Jag
vill inte förråda några hemligheter, men
jag skulle nästan tro att herr Svensson
i Ljungskile inte har anledning att bli
missbelåten när bevillningsutskottets
betänkande i det ärendet föreligger.
Jag kan därför inte förstå att han nu
vill ha till stånd en ändring av moti-
veringen. Utskottet konstaterar ju rena
fakta, att frågan om förvärvsavdraget
hänger samman med hela spørsmålet
om ortsavdraget och skatteskalorna.
Det är självfallet att den anordning som
vidtagits beträffande ortsavdraget, då
man gått upp ända till 4 000 kronor,
liksom också i fråga om skatteskalorna
för äkta makar, måste ha ett avsevärt
inflytande på hela diskussionen om
förvärvsavdraget.

Efter att ha konstaterat just detta —
det är nämligen ingenting annat som
utskottet gör i detta sammanhang —
avstyrker utskottet motionerna, och jag

kan inte ge herr Nilsson i Svalöv eller
hans partivänner någon annan rekom-
mendation än att de får komma till-
baka, när vi fått någon erfarenhet av
det beslut som fattades i fjol. Till dess
tror jag att det är skäl i att vänta
och se.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort
genmäle: Herr talman! Utskottets ärade
ordförande framhöll att vi inte har nå-
gon erfarenhet av det beslut som fat-
tades i fjol. Han ansåg att det skulle
vara lätt sinnigt att nu utan vidare ge
sig på den utvidgning av avdragsrätten
som föreslagits. Jag vill i anslutning
härtill erinra om att 1949 års skatteut-
redning ganska ingående sysslade med
detta problem och att vi i detta betän-
kande har ett visst underlag för det
förslag som vi här framfört.

Jag vill också i detta sammanhang
erinra herr Jonsson i Skedsbygd om —
när han i dag talar om att en utredning
måste komma till stånd innan något
göres rörande det kommunala förvärvs-
avdraget för jordbrukarehustrur — att
han i ett särskilt yttrande till 1949 års
skatteutrednings betänkande har klart
uttalat sig för införandet av förvärvs-
avdrag för gift kvinna även när det
gäller den kommunala beskattningen.
Varför har herr Jonsson på denna korta
tid svängt om i uppfattning? Vi fick
förra året vara med om något liknande
beträffande kvarlåtenskapsskatten, då
ståndpunkten hos bondeförbundet vid
ett tillfälle var en, och några månader
senare en annan. Har bondeförbundet
nu icke längre någon stabil eller egen
uppfattning om våra skattefrågor?

Herr SJÖLIN (fp) kort genmäle: Herr
talman! Det förefaller kanske anmär-
kningsvärt, att jag, som i fjol energiskt
talade för den gifta kvinnans förvärvs-
avdrag, i år har följt utskottets majori-
tet i dess yrkande om avslag på herr
Nilssons i Svalöv motion. Detta har
emellertid berott dels på att jag icke

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

ansett det lämpligt att rycka ut denna detalj ur det komplex av skattefrågor, som ännu återstår att lösa, dels på att förra årets beslut ännu inte tillämpats i praktiken och dels på att nu föreliggande förslag icke tillgodoser anspråken på förvärvsavdrag i den utsträckning, som vi inom folkpartiet anser berättigat. Jag medger dock, att utskottets motivering skulle ha kunnat vara något mindre avvisande.

Jag vill tillägga, att mina meningsfränder i utskottet och jag hoppas, att de skattelättnader, som i fjol aktualiserades från vårt håll, snart skall kunna på nytt föreslås och även genomföras.

Herr ADOLFSSON (bf): Herr talman! Jag konstaterar med glädje, att herr Nilsson i Svalöv med stor omsorg läst en del bondeförbundsmotioner och därigenom tillägnat sig en förnuftig uppfattning åtminstone i denna fråga. Att tidpunkten för att framföra denna är något olämpligt vald, beror väl närmast på den iver, som herr Nilsson i Svalöv inte har kunnat tygla, då han har trott sig ha möjlighet att komma först med att lansera ett gammalt bondeförbundsinitiativ. Jag hoppas emellertid, att herr Nilsson i Svalöv fortsätter att läsa gamla bondeförbundsmotioner, så att han kanske kan tillägna sig ännu flera goda synpunkter. Då kan vi kanske, om det vid en lämplig tidpunkt kommer ett förslag från Kungl. Maj:t i denna fråga, påräkna både herr Nilssons i Svalöv och högerpartiets stöd.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf): Herr talman! Det är riktigt, att jag kämpade ganska ensam i skatteutredningen för förvärvsavdrag för gift kvinna, som arbetar i mannens yrke. Jag kan emellertid också upplysa herr Nilsson i Svalöv om att en representant för hans parti in i det sista kämpade emot avdraget. Eftersom min åsikt är, att politiken är det möjligas konst, fick jag emellertid så småningom igenom en

kompromiss, nämligen ett förvärvsavdrag för gift kvinna vid den statliga beskattningen. Jag avvaktar nu med största intresse siffror, som kan visa vilken verkan detta avdrag skulle ha, om det genomfördes även vid den kommunala beskattningen.

I princip är jag fullständigt ense med herr Nilsson i Svalöv om att man, om man har infört ett sådant avdrag vid den statliga beskattningen, även bör införa det vid den kommunala beskattningen. Ingen av riksdagens ledamöter kan väl säga, att detta är ur principiell synpunkt oriktigt.

Jag väntar alltså på initiativ i denna fråga. Men det ligger något i vad utskottets ärade ordförande sade, nämligen att det är en ny princip vi har infört och att vi måste se hur den verkar, så att vi kan utforma den på ett sätt som är till gagn för såväl dem, som skall åtnjuta avdraget, som staten och kommunerna.

Herr NILSSON i Svalöv (h): Herr talman! Herr Adolfsson framhöll, att jag lärt mig en del av bondeförbundets motioner. Det är möjligt, men varför har då bondeförbundet gått ifrån vad som då stod i dessa motioner och som nu herr Adolfsson anser varit så värdefullt för min utbildning i dessa frågor? Varför ger bondeförbundet oss inte sitt stöd, när vi tar upp dessa frågor som de betrakta sig ha förstfödsloret till?

Herr Jonsson i Skedsbygd talade om hur det var i skatteutredningen. Jag känner inte till om det hör till god ton att man talar om vad som försiggått i en utredning, men jag skall ändå ta upp en sak. Han framhöll, att han fick kämpa ensam för förvärvsavdraget. Det skulle inte förvåna mig, om han fick göra det till en början. Jag framhöll nämligen redan i mitt första anförande, att jag inte är någon vän av detta förvärvsavdrag, och jag skulle tro att inte heller högerns representant i skatteutredningen var en vän av detta. Skall

Ändring i grunderna för äkta makars beskattning.

man nu emellertid ha detta förvärvsavdrag inom vissa grupper, då är det enligt högerns uppfattning ett rättvisekrav att det införes även för andra närstående grupper. För att icke något missförstånd skall uppstå vill jag påpeka, att herr Hagberg i ett särskilt yttrande till skattebetänkandet av år 1951 framfört, att 300-kronorsavdraget bör få komma i fråga även vid den kommunala beskattningen.

Herr OLSSON i Gävle (s): Herr talman! Det förvånar mig, att herr Nilsson i Svalöv är så glömsk. Har han alldeles glömt bort folkpartiet eller vill han inte ha med det att göra? Han förbigår helt, att folkpartiet framfört den förnuftiga uppfattningen, att högern i dag är ute i ogjort väder.

Jag vidhåller, att vi vet för litet om vad fjolårets beslut innebär. När vi fått detta klart för oss, kan vi ta upp frågan till behandling igen.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf): Herr talman! Herr Nilsson i Svalöv sade, att om man har tagit ett steg så måste man fortsätta. Det skulle kunna leda till den konsekvensen, att om man har gjort en galenskap så måste man fortsätta med den. Därmed inte sagt att jag anser förvärvsavdraget för i mannens yrke arbetande kvinna såsom galenskap.

Om vi över huvud taget i fortsättningen skall behålla detta förvärvsavdrag, måste vi nog så småningom genomföra det även vid den kommunala beskattningen, vilka konsekvenser det än må ha. I dagens läge är det emellertid tveksamt, om man utan vidare utredning bör besluta detta.

Slutligen vill jag säga till herr Nilsson i Svalöv, att jag blev ganska förvånad över att reservationsvis få anslutning från andra än mina egna kretsar till vad jag kämpat för i skatteutredningen.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde proposi-

tioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motivering; samt 3:o) bifall till den av herrar Magnusson och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) angivna propositionen följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Magnusson och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 126 ja och 27 nej, varjämte 46 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat

första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser för val av biskop;

Motioner ang. viss lagstiftning om löner.

nr 11, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om domkapitel;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 3 maj 1946 (nr 175) med vissa bestämmelser rörande skadeståndsskyldigheten för förare av motorfordon, motorredskap och traktortåg, som tillhöra eller nyttjas av staten;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten, m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om viss ändring av lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 18.

Motioner ang. viss lagstiftning om löner.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående viss lagstiftning om löner.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 45 av herr *Norling* och herr *Persson, Ola*, och

nr 320 av herr *Persson, Helmer, m. fl.* samt

inom andra kammaren:

nr 380 av fru *Nilsson m. fl.*

I motionen I: 45 hade hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

hemställer om förslag till lag om arbetsgivarens skyldighet att utbetala lön för helgdagar».

I motionerna I: 320 och II: 380, vilka voro likalydande hade hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till lag på grundval av artikel 23, moment 2, i den av Förenta Nationerna år 1948 antagna 'Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna'; samt

att sådant förslag framlägges i så god tid, att lagen — vid bifall av riksdagen — kan träda i kraft den 1 januari 1954».

Utskottet hemställde

A. att motionerna I: 320 och II: 380 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionen I: 45 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **HOLMBERG** (k): Herr talman! Härmdagen erinrade en ledarskribent i en stockholmstidning att man i riksdagskretsar ofta talar om att den eller den motionen har blivit föremål för en välvillig skrivning från utskottets sida. Som regel brukar detta vara ett ofelbart tecken på att utskottet inte vill göra någonting åt saken men att man är besvärad av att säga det rent ut.

Frågan om likalönen, som det här gäller, har även den varit föremål för så kallade välvilliga skrivningar åtskilliga gånger under de senare åren. De två senaste åren har dock motionärerna haft stöd för sin ståndpunkt från Internationella arbetsorganisationen i Genève och från Förenta Nationerna, således från de höga instanser, som ju brukar framställas som de främsta bärarna av demokratin och de mänskliga rättigheterna. Härifrån har motionärerna hämtat det väsentliga av innehållet i sina motioner, framför allt när det gäller motionen om likalönen. Den

välvilliga skrivningen består denna gång bl. a. däri, att utskottet på ett tiotal ställen i utlåtandet omtalar, att man är principiellt ense med motionärerna. Det såges till och med att det måste betraktas som orimligt att tillämpa lägre lön för kvinnor än för män, som utför samma arbetsprestation. Det är dock lika orimligt när utskottet uttrycker betänkligheter mot att riksdagen skall ingripa mot en sådan orättvisa, och det är också orimligt när utskottet t. o. m. försöker göra gällande, att det i längden skulle vara till kvinnornas fördel att en sådan orättvisa består.

Riksdagen lagstiftar som bekant då och då om lönefrågor eller i varje fall om frågor, som har en direkt inverkan på lönen. Ibland har riksdagen intagit en ståndpunkt, som är principiellt oantastlig och överensstämmer med den mening motionärerna här företräder, t. ex. när riksdagens ledamöter fastställde arvoden för sig själva. Det skulle ha varit orimligt om man vid det tillfället skulle ha förfarit på det sätt som sker så ofta eljest, nämligen att man fastställt olika löner för kvinnliga och manliga ledamöter av riksdagen. Jag kan mycket väl förstå den indignation som bl. a. skulle ha visats av utskottets kvinnliga ledamöter, om man vid det tillfället skulle ha tillämpat den metod, som de för sin del inte vill ingripa emot när det gäller andra sammanhang. Jag kan inte förstå hur man kan vara tillfreds med en anordning, som man uppenbarligen inte vill godkänna när det gäller de egna intressena. Det finns också stora områden på arbetsmarknaden där staten och kommunerna tillämpar ett förfaringsätt i lönehänseende, som inte är rimligt och som vi för vår del vill att riksdagen skall ingripa emot.

Här är det nu fråga om ett likställighetskrav, som av Förenta Nationerna och av Internationella arbetsorganisationen givits rang och värdighet av mänsklig rättighet. Vissa andra sådana

Motioner ang. viss lagstiftning om löner.

rättigheter har det ansetts helt i sin ordning att garantera de svenska medborgarna genom bestämmelser i lag. Här handlar det således om en mänsklig rättighet, som det enligt utskottets mening inte passar sig att lagfästa i en svensk demokratisk lagstiftning. I flera andra stater finns det en lagstiftning, som säkerställer likställighet mellan män och kvinnor när det gäller lönefrågor, men för Sverige skulle detta, enligt utskottets mening, inte vara lämpligt.

Jag kan mycket väl förstå att detta inte passar Svenska arbetsgivareföreningen, vars yttrande man också från utskottets sida åberopar. Det är nämligen ett känt faktum, att förekomsten av en låglönegrupp inom ett yrke leder till en tendens att pressa ner lönerna även för andra arbetare inom samma yrke, och dessa har kommit upp i en högre löneställning. Jag kan således mycket väl förstå att man från arbetsgivarnas sida energiskt motsätter sig en lagstiftning, som i detta fall skulle skydda kvinnornas rätt. Jag kan också förstå att en sådan lagstiftning inte passar borgerliga politiker, som inte bara i detta sammanhang utan vid alla tillfällen, då det handlar om statliga ingripanden på det ekonomiska området, av principiella och praktiska skäl motsätter sig ett ökat samhällsinflytande, så vida det inte är fråga om att åstadkomma ett ingripande i rakt motsatt syfte till vad det här gäller. Jag vidhåller att det är ett demokratiskt intresse att vi här i landet, liksom i en del andra stater, genom lag tillförsäkrar medborgarna den mänskliga rättighet som består i lika lön för män och kvinnor, som utför samma arbetsprestation.

Genom att även behandla motionen om lön under helgdagar i detta sammanhang har väl utskottet velat framhålla, att de båda frågorna principiellt ligger på samma plan. Jag kan hålla med om att detta åtminstone i viss mån

Motion om höjning av de allmänna barnbidragen.

är riktigt. I det senare fallet gäller det att i lag garantera alla anställda en rättighet, som vissa grupper i vårt land redan har och som man i en del andra länder har lagstiftat om för att tillförsäkra alla anställda. Tjänstemannagruppern i vårt land har som regel full lön för varje vecka oavsett hur många arbetsdagar det är i veckan. De kollektivanställda arbetarna däremot får som bekant vidkännas en betydande inkomstminskning beroende på antalet helgdagar i en arbetsvecka. När nu utskottet argumenterar mot en lagstiftning på detta område med samma skäl som man använder mot förslaget om likalönen för män och kvinnor, då framstår ohållbarheten i hela detta resonemang ännu tydligare. Riksdagen har nämligen i många fall ansett sig oförhindrad att lagstifta i ärenden, där det gällt att ålägga arbetsgivarna vissa utgifter av lönekaraktär. Vid lagstiftningen om femdagarsvecka för vissa grupper förutsatte man exempelvis att dessa ej skulle behöva vidkännas någon minskad inkomst genom förkortningen av arbetstiden. På samma sätt förhåller det sig när det gäller riksdagens många beslut i semesterfrågor och en hel rad andra frågor. Några principiella betänkligheter mot en lagstiftning av det slag som motionerna här handlar om kan det alltså inte bli fråga om, eftersom riksdagen i så fall redan brutit mot dessa principer.

Jag vill således, herr talman, yrka bifall till motionerna I: 320 och II: 380 samt motionen I: 45.

Fru VÄSTBERG (s): Herr talman! Med hänvisning till vad utskottet skrivit ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta

motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 19.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning beträffande tillstånd för utövande av fastighetsmäklaryrket.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20.

Motion om höjning av de allmänna barnbidragen.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om höjning av de allmänna barnbidragen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 65, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade fru Nilsson hemställt »att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen, som nu utgå med 290 kronor, höjes till 500 kronor per barn och år».

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 65, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k): Herr talman! Redan vid riksdagens början gjordes klart, att de allmänna barnbidragen icke skulle tas med, när man i viss mån börjar återge tidigare beslutade reformer det realvärde, som de förlorat genom penningvärdets försämring. Motiveringen var densamma som nu upprepats av andra lagutskottet. Utskottet medger, att bidragens realvärde minskat och att de inte ger familjerna det stöd som avsågs vid reformens genomförande samt att det är ett starkt önskemål att få till stånd en

Motion om höjning av de allmänna barnbidragen.

höjning. Men sedan kommer det vanliga: det statsfinansiella läget tillåter inte att bidragen höjes nu; andra reformer måste gå före. Men det statsfinansiella läget tillåter så mycket annat. Det tillåter, att våra förut skyhöga rustningsutgifter på ett enda år trissas upp med nära tre fjärdedels miljard. Samtidigt som man säger ett kallt nej till barnfamiljerna, slänger man utan en blinkning ut hundra miljoner kronor till stridsvagnsbeställningar i England och gör militära beställningar av en skrämmande storleksordning. Och Sveriges ambassadör i Förenta staterna låter i amerikansk radio meddela, att Sverige kan mobilisera 600 000 man på 24 timmar. Då finns det pengar.

Många vackra löften från befolkningskommissionens tid och från den s. k. välfärdspolitikens dagar håller på att glömmas. När det gäller folkpensionerna har det efter den långa eftersläpningen kommit en förbättring, även om man ganska starkt minskat värdet av denna förbättring genom att höja pensionsavgifterna. För barnens och barnfamiljernas del vinkar herr Sträng och utskottet däremot bara med kalla handen, trots att det just är barnfamiljerna som drabbas hårdast av pridfördyringen och höjningen av de indirekta skatterna. Hela pressen diskuterar en artikel i Svensk Läkartidning, där professor Ask-Upmark talar om att de legala aborterna berövar Sverige ett fältstarkt infanteriregemente per år. Samtidigt säger man nej till de åtgärder som i någon liten mån skulle kunna lätta barnfamiljernas börda och möjliggöra för ensamma mödrar och mindre bemedlade familjer att ta emot de vändade barnen. Jag erinrar om det i motionen citerade uttalandet av en av Sveriges främsta statistiska experter, att barnbidraget skulle behöva höjas just till föreslagna 500 kronor, om det skulle hålla jämna steg med penningvärdets försämring.

Jag erinrar vidare om det anmärkningsvärda tal som den främste tillskyndaren av reformen, förre socialministern Gustav Möller, höll i årets remissdebatt i första kammaren, där han med skärpa vände sig mot vad han kallade »legenden om att skatterna har blivit så höga för att socialutgifterna är så stora». Förra statsrådet Möller påminde om det riktiga faktum, att en mycket stor del av socialutgifterna finansieras genom avgifter i stället för genom skatter och att vissa socialreformer delvis finansieras genom avskrivning av tidigare skattelättnader. Detta gäller i alldeles särskilt hög grad barnbidragen. När dessa beslöts ströks samtidigt rätten till skatteavdrag för barn. Herr Möller beräknade, att de strukna avdragen på statsskatten för närvarande torde motsvara en siffra av 250 miljoner kronor. Det verkliga statsanslaget för barnbidragen är således inte den ofta reklamerade siffran 518 miljoner kronor utan 268 miljoner. På grund av penningvärdets sänkning har ett stort antal familjer, som tidigare tjänade på barnbidragen, trots att skatteavdraget slopats, nu kommit över i den grupp som förlorat på dem. Dit hör säkert många arbetarfamiljer. Det förslag som vi ställt i motionen avser allt i någon mån reparera detta, så att barnfamiljerna åtminstone skall få något mer i bidrag än de förlorat genom de slojade skatteavdragen — om de således tillhör de lägre inkomstgrupperna. Den höjning vi föreslagit, bör rättvisligen räknas bara som en höjning av de faktiskt utgående 268 miljonerna.

Vi har i motionen hänvisat till att barnfamiljernas försämrade läge kan avläsas i fattigvårdsstatistiken, där antalet understödda barnfamiljer nu är tillbaka vid de gamla siffrorna. Trots detta har vi anledning frukta, att riksdagens ledamöter följer utskottet. Vi minns den dag i denna kammare, då

Interpellation ang. åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland.

herr Sköld började sin rasing och värdeförsämring av tidigare beslutade reformer och hur statsrådet Möller tyckte sig höra de första vinglagen av den sociala reaktionens svala. Sedan dess har den tydligen byggt bo under riksdagens takåsar och tycks trivas utmärkt under herr Skölds beskydd. Den tycks inte heller vara någon flyttfågel.

Då fru Sjöstrands yrkande i frågan om blindtilläggen vållade en viss konstitutionell debatt i kammaren i dag, vill jag yrka bifall till motionen II: 65 med följande ändring i klämman: »att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen, som nu utgå med 290 kronor, från den 1 juli 1953 höjes till 500 kronor per barn och år».

Herr talman! Med denna ändring yrkar jag alltså bifall till motionen II: 65.

Fru VÄSTBERG (s): Herr talman! I sak är jag på precis samma linje som motionären, att barnbidraget bör återfå sitt realvärde. Att riksdagen på en enskild motionärs begäran skall gå med på en höjning av statsutgifterna med ytterligare bortåt 400 miljoner kronor anser jag emellertid vara otänkbart och orimligt. Därför ber jag att med hänvisning till utskottets motivering få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Johansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 21.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till

stödlån till jordbrukare m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22.

Interpellation ang. åtgärder i syfte att lindra nödläget i Västtyskland.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr DICKSON (h), som anförde: Herr talman! Vårt land har ofta, både från offentligt och enskilt håll, i handling visat sin redobogenhet att hjälpa när på det internationella planet nödsituationer av ena eller andra slaget inträffat. Därmed har man på svenskt håll klart bekräftat, att man insett och inser att internationell solidaritet är ett begrepp som i allmänna medvetandet mer och mer framstår som riktigt och självklart.

I Västtyskland och, framför allt, Berlin synes på sista tiden akuta svårigheter ha uppstått genom den stora tillströmningen av flyktingar, svårigheter som omöjligt kan bemästras av de västtyska myndigheterna ensamma. Detta gäller såväl i fråga om transport som inkvartering och utspisning av flyktingarna.

Många här frågar sig om från svenskt officiellt håll hjälpåtgärder planeras, antingen genom tillhandahållande av transportmedel, förnödenheter o. d. eller genom att överföra hit, för längre eller kortare tid, något antal flyktingar.

Jag anhåller därför om kammarens medgivande att till hans excellens herr ministern för utrikes ärenden få ställa följande fråga:

Är Eders Excellens i tillfälle giva kammaren besked om huruvida regeringens planerar någon åtgärd i syfte att lindra nödläget i Västtyskland?

Denna anhållan bordlades.

§ 23.

Interpellation ang. pension eller engångsersättning till biträden vid växelstationer på landsbygden, vilka entledigas till följd av den pågående automatiseringen.

Ordet lämnades på begäran till

Fröken ELMÉN (fp), som yttrade: Herr talman! Sedan många år tillbaka pågår en kontinuerlig automatisering av växelstationerna på landsbygden. De flesta stationerna är utlämnade på ett slags entreprenad, vilket innebär att telegrafstyrelsen överlämnar ansvaret till vederbörande växelföreståndare, som kommer att stå som arbetsgivare för eventuella biträden. Lönerna för biträdena uppgöres genom kollektivavtal mellan telegraf- och telefonmannaförbundet å ena sidan och växelföreståndarnas riksförbund å andra sidan. Avtalet träffas under förutsättning att det godkännes av telegrafstyrelsen. Lörens storlek kommer att inverka på den ersättning, som växelföreståndarna erhåller. Telegrafstyrelsen har med denna uppgörelse frånhänt sig det juridiska ansvaret för biträdena vid växelstationerna.

Vid automatiseringen erhåller i regel föreståndarna engångsersättning eller pension alltefter tjänsteår och stationens storlek. Biträdena däremot erhåller intet slag av ersättning oavsett om de har många tjänsteår och uppnått så hög ålder, att de inte kan söka sig annat arbete.

Förhandlingar lär ha tagits upp med telegrafverket beträffande denna biträdespersonal, men dessa har inte slutförts. Det måste röra sig om ett begränsat antal, om man inskränker ersättningen till dem som har många tjänsteår och uppnått sådan ålder, att de inte kan söka annat arbete. För den enskilda individen kan situationen bli mycket besvärlig, då man här får ta med i beräkningen, att biträdena vid växelstationerna varit lågt avlönade och

haft begränsade möjligheter att avsätta kapital för framtiden.

Med hänvisning till det här anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Ämnar herr statsrådet ordna någon form av pension eller engångsersättning för sådana biträden, som vid automatisering av växelstationer blir arbetslösa och som har många tjänsteår och därtill uppnått en så hög levnadsålder, att de inte kan tänkas söka sig annat arbete?

Denna anhållan bordlades.

§ 24.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 59, i anledning av väckta motioner om tjänste- och familjepensionsförmånerna för f. d. revisorn och bokhållaren S. V. Zacco.

Vidare anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 57, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 20 december 1946 (nr 781) om kontroll å överlåtelse av vattenkraft.

§ 25.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 73, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952 vid dess trettiofemte sammanträde fattade beslut;

nr 74, angående anslag till odontologisk försöksverksamhet vid Vipeholms sjukhus i Lund; och

nr 75, angående vissa anslag för budgetåret 1953/54 till riksarkivet.

Dessa propositioner bordlades.

§ 26.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 4.25 em.

In fidem
Gunnar Britth.